

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

A. VAN PUT, Wet van 22 mei 2001 betreffende de werknemersparticipatie in het kapitaal en in de winst van de vennootschappen. Een eerste analyse van de participatiewet

617

Rechtspraak

1. Grondwet – Gelijkheid en niet-discriminatie – **Afstamming** – Erkenning van vaderschap – Door een andere man dan de echtgenoot – **2. Rechten van de mens** – a) Verdrag inzake de rechten van het kind – Vaststelling van de afstamming – b) Recht op eerbiediging van het privé- en gezinsleven – **Afstamming** – Erkenning van vaderschap – Kind geboren binnen het huwelijk – Erkenning onder voorwaarden – Stabiliteit van het gezinsleven dat op het huwelijk berust – Arbitragehof 8 mei 2001

629

Onrechtmatige daad – **Aansprakelijkheid** – Ouders voor hun minderjarige kinderen – Regresvordering van ouders en hun aansprakelijkheidsverzekeraar tegen hun kind dat de schade heeft veroorzaakt

Cass. 20 januari 2000

631

Borgtocht – Bepaalde borgtocht – Draagwijdte – Accessoria van de hoofdverbintenis

Cass. 15 december 2000

631

Hof van Assisen – Jury – Hoofdman – Vervanging – Onpartijdigheid

Cass. 7 oktober 2001 (*met noot van A. Vandeplas, «Over de hoofdman van de jury»*)

632

1. Radio en televisie – Televisie-uitzendingen – Decreet van de Franse Gemeenschap over de audiovisuele sector – Onderbrekingen door reclame – Voorwaarden – **2. Overheidsbedrijven** – Beheerscontract – Juridische aard – Geen wet noch handeling of verordening van een bestuursoverheid

Cass. 21 december 2000

632

Raad van State – Schorsing bij uiterst dringende noodzakelijkheid – Vereiste spoed in de persoon van de verzoeker – Beoordelingselementen

R.v.St. 30 augustus 2001 (*met noot van I. Opdebeek, «De vereiste spoed in de persoon van de verzoeker bij het instellen van een kort geding bij uiterst dringende noodzakelijkheid voor de Raad van State»*)

634

Begraafplaats en lijkbezorging – Wijze van lijkbezorging – Persoonlijkheidsrecht – Afwezigheid van uitdrukkelijke regeling door de overledene zelf – Personen aan wie dit recht toekomt

Hof Antwerpen 4 oktober 1999

636

Arbeidsovereenkomst – Werkgever – Vereniging – Feitelijke vereniging – Lastgeving

Arbh. Gent 14 mei 2001 (*met noot*)

638

Alleenverkoopwet – Toepassingsgebied – Eenzijdige beëindiging van alleenverkoopconcessies – Ontbinding van de concessieovereenkomst met betaling van schadevergoeding – Territoriale bevoegdheid

Kh. Hasselt 19 september 2000

639

Handelshuur – Huurhernieuwing – Weigering – 1. Verscheidene motieven – Weigering en aanvaarding onder andere voorwaarden – Tegenstrijdigheid – Gevolg – 2. Uitvoerbaarheid van weigeringsmotief – Marginale toetsing

Vred. Sint-Truiden 17 augustus 1999

641

Wetgeving in kort bestek

Opheffing huwelijksverbod

642

Inkomstenbelasting – Uitgaven voor kinderoppas

642

Mobiliteitsconvenanten

642

Federale Overheidsdienst Justitie

643

Havenbedrijven – Recht van voorkoop

643

Voogdij over minderjarigen

643

Inkomensgarantie voor ouderen

644

Vennootschappen – Werknemersparticipatie in kapitaal en winst

644

Zichtrekeningen – Debetrente

644

Consumentenbescherming

645

Bodemsanering

645

Jaarlijkse vakantie – Jeugdige werknemers

645

Valsemunterij – Euro

646

Wijziging art. 317 N.Gem.W. – Hervatten van tuchtprocedure na vernietiging

646

Boeken

H. Cousy, E. Dirix, S. Stijns, J. Stuyck, D. van Gerven (red.), *Liber Amicorum Walter van Gerven* (door J.B.M. Franken)

647

M. Van den Berg, A. Bregman, e.a., *Bouwrecht in kort bestek* (door E. Degrootte)

647

D.J.B. De Wolff, *Wet aanpassing arbeidsduur* (door P. Humblet)

648

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

Opgericht in 1931, verschijnt iedere week van september tot juni.

Hoofredacteurs: René Victor (1931-1984), Edgar Boonen (1984-1993), Camiel Caenepeel (1993-1998)

Redactie: A. Van Oevelen (hoofredacteur), E. Dirix, J. Laenens, J.R. Rauws, M. van Damme, A. Vandeplas

Redactiesecretaris: Mevr. C. Meeusen

Vaste medewerkers:

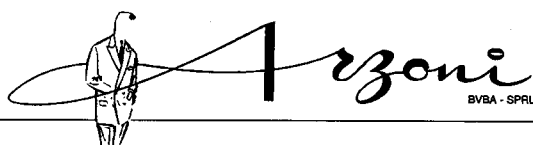
A. Alen, F. Aps, R. Boes, A. Carette, G. Debersaques, A. De Wilde, Gh. Dhaeyer, J. Erauw, M. Gelders, P. Humblet, W. Lambrechts, R. Leysen, J. Meeusen, H. Nys, I. Opdebeek, W. Pintens, P. Popelier, W. Rauws, D. Simoens, G. Suetens-Bourgeois, L. Vandenberghe, H. Vanhees, S. Van Overbeke, C. Van Schoubroeck, J. Wouters

Redactieadres: V.Z.W. Rechtskundig Weekblad
Mechelsesteenweg 210 bus 6
2018 Antwerpen
(redactiesecretariaat bereikbaar van 9 tot 12 uur)
Tel. 03/248.49.84
Fax 03/248.08.70

Abonnementen, advertenties: N.V. INTERSENTIA, Churchilllaan 108, 2900 Schoten
tel.: 03/680.15.50 - fax: 03/658.71.21
Abonnementsprijs: 4.950 f., Advocaten-stagiair: 4.650 f., Studenten: 2.950 f.
Abonnementen worden automatisch verlengd, behoudens schriftelijke opzegging ten minste drie maanden vóór de uitgifte van het eerste nummer van de nieuwe jaargang

Richtlijnen voor de auteurs:

De teksten van hoofdartikelen en annotaties worden, samen met een diskette (WP of Word) toegezonden aan het redactiesecretariaat. Getypt op anderhalve interlinie bedraagt een hoofdartikel bij voorkeur niet meer dan 25 bladzijden, een annotatie niet meer dan 6 bladzijden. De redactie dankt bij voorbaat alle auteurs voor het in acht nemen van deze richtlijnen.

Gebrevetteerd
Hofleverancier van België

specialisten in toga's

EVENS

Zellik ☎ (02) 466 09 05
66 63 24
uxelles ☎ (02) 511 88 06

BOGAERT & VANDEMEULEBROEKE
lid van **LANDWELL**

Advocaten

Avocats

een internationaal advocatenbureau met kantoren in de hele wereld,
heeft in zijn kantoor te Brussel een vacatures voor

3 CORPORATE LAWYERS (m/v)

met 2 tot 4 jaar ervaring op het vlak van fusies en overnames,
bedrijfsherstructurering of handel in effecten.
Idealiter heeft de advocaat zijn/haar balieverplichtingen vervuld of
is daarmee bezig.

De ideale kandidaten hebben hun ervaring opgedaan in
een internationale omgeving,
bij voorkeur bij een vooraanstaand advocatenkantoor.
Ze hebben een uitstekende kennis van het Engels, Frans en Nederlands.
Daarnaast hebben ze een uitgesproken belangstelling
voor vennootschapsrecht.
Ze wensen zich in te zetten bingen een jonge en bedrijfsgerichte
rechtspraktijk, die een waar aan interessante uitdagingen
kan bieden en waar ze hun ondernemingszin en
teamspirit ten volle kunnen ontplooiën.

Geïnteresseerd? Neem dan contact op met ons:

BOGAERT & VANDEMEULEBROEKE Cynthia Devolder / Véronique Bertrand
Woluwedal 20 - B-1932 Sint-Stevens-Woluwe
Vermeld de referentie 'B&V/CORPRW1201'
Bezoek onze website: www.landwell.be

WET VAN 22 MEI 2001 BETREFFENDE DE WERKNEMERSPARTICIPATIE IN HET KAPITAAL EN IN DE WINST VAN DE VENNOOTSCHAPPEN. EEN EERSTE ANALYSE VAN DE PARTICIPATIEWET¹

I. INLEIDING

A. Situering

De op 12 juli 1999 aangetreden paars-groene federale regering is de eerste Belgische regering die erin slaagde met de wet van 22 mei 2001 een algemeen wettelijk kader te creëren voor financiële participatie.² Deze wet, die mede onder impuls van het *Instituut voor Ondernemingsparticipatie* (INOPE) totstandkwam, noemde de minister van Financiën terecht een «ambitieuze en multidisciplinaire» project.³ Mits de regering spoed zet achter de inwerkingtreding van deze wet (art. 42), zullen nu ook de Belgische ondernemingen kunnen genieten van mogelijkheden, vergelijkbaar met die in grote geïndustrialiseerde landen.

De eerste algemene participatiewetgevingen ontstonden aldaar, decennia terug, onder impuls van bekende politici, zoals Charles de Gaulle (1959), Ludwig Erhard (1961), Margaret Thatcher (1980).⁴ In de Verenigde Staten was het de legendarische advocaat Louis Kelso, hierbij gesteund door de gezagvolle voorzitter van de *Senate Finance Committee*, senator Russell Long, die in 1974 via de *Employee Retirement Income Security Act* (ERISA), het *Employee Share Ownership Plan* (hierna: ESOP) tot een succesverhaal maakte. Vandaag beschikken circa 11 000 Amerikaanse

ondernemingen over een ESOP. Jacques Delors ten slotte was de stuwende kracht achter de Europese Aanbeveling van 27 juli 1992 betreffende de bevordering van werknemersparticipatie in bedrijfswinsten en -resultaten (inclusief aandelenparticipatie).⁵

Dit betekende niet dat tussentijds in België niets gebeurde. Naast het wetsontwerp van Eyskens-Maystadt van 24 maart 1987 inzake het zgn. arbeidsdividend werden tal van wetsvoorstellen neergelegd. De belangrijkste indieners waren Etienne Cooreman (1984, 1990, 1993), Roger Blanpain (1988), Paul De Grauwe (1996), Leo Delcroix (1997) en Jean-Luc Dehaene (1999).⁶

Op wetgevend gebied gebeurde er weinig. Het verslag aan de Koning bij het K.B. van 24 december 1993 inzake het herstel van de concurrentiekracht van de ondernemingen verbood nog de uitbreiding of invoering van participatiestelsels. Toch werden enkele deelaspecten (para)fiscaal geregeld: de aankoop van aandelen van de eigen vennootschap; kapitaalverhoging buiten voorkeurrecht en inkoop van eigen aandelen ter aanbidding aan het personeel, alsook het verlenen van voorschotten, leningen en zekerheden voor de verkrijging van aandelen van de eigen vennootschap; niet-aanrekening van winstdeelnemingen voor de bepaling van de maximum toegestane loonkostenontwikkeling; aandelenopties.⁷ De huidige Participatiewet brengt hieraan geen wijzigingen.⁸

¹ Deze bijdrage werd afgesloten op 5 september 2001. Ik dank A. De Baere, M. Lambrechts, H. Swennen en L. Versluys voor hun aanmerkingen en raadgevingen. Onjuistheden zijn uitsluitend mijn fout.

² B.S., 9 juni 2001, hierna verkort te citeren «Participatiewet». Memorie van toelichting (hierna verkort te citeren *M.v.t.*), *Parl.St.* Kamer 2000-01, nr. 50 1043/001, p. 7-62; voorontwerp, *Parl.St.* Kamer 2000-01, nr. 50 1043/001, 63-80; advies van de Raad van State (hierna verkort te citeren *R.v.St.*), *Parl.St.* Kamer 2000-01, nr. 50 1043/001, p. 81-110; wetsontwerp 7 januari 2001, *Parl.St.* Kamer 2000-01, nr. 50 1043/001, p. 111-135; tussenkomen van de Minister van Financiën in het Verslag namens de Commissie voor de Financiën en de Begroting (hierna verkort te citeren *M.v.F.*), *Parl.St.* Kamer 2000-01, nr. 50 1043/005, p. 3-74; Minister van Financiën, Krachtlijnen van het wetsontwerp, Voorstelling in de Kamercommissie van Financiën, *Parl.St.* Kamer 2000-01, nr. 50 1043/005, p. 76-185.

³ *M.v.F.*, 11.

⁴ F. VAN DEN BULCKE, «L'actionnariat salarié en Europe», *Association d'Economie financière, Rapport moral sur l'argent dans le monde*, 1999, 269-275; Réseau IPSE (Impact of Profit-Sharing in Europe), *Le partage du profit en Europe. France, Allemagne, Italie, Royaume-Uni. Institutions et effets comparés*, Parijs, Documentation française, 1997; A. VAN PUT, *Ondernemingsparticipatie. De weg naar democratie in de onderneming*, Gent, Mys & Breesch, 1994, 51-87. Te lezen onder voorbehoud, wegens de hoge aanpassingsfrequentie van participatiewetgevingen. Vergelijk b.v. voor Frankrijk, P. MAILLARD, *Intéressement, participation, actionnariat*, Paris, Dalloz/Delmas, 1998².

⁵ Aanbeveling Raad EG nr. 92/443, 27 juli 1992, *PB L.* 26 augustus 1992, afl. 245, 53-55 (hierna verkort te citeren als «Aanbeveling»).

⁶ Wetsontwerp Eyskens-Maystadt, *Parl.St.* Kamer 1986-87, nr. 864/1; het meest ruime wetsvoorstel van E. Cooreman, *Parl.St.* Senaat 1990-91, nr. 1175 - 1; wetsvoorstel R. Blanpain, *Parl.St.* Senaat 1988-89, nr. 469/1; wetsvoorstel P. De Grauwe, *Parl.St.* Kamer 1995-96, nr. 542/1; wetsvoorstel L. Delcroix, *Parl.St.* Senaat 1996-97, nr. 1-624/1 en *Parl.St.* Senaat 1998-99, nr. 1-624/3; wetsvoorstel J.-L. Dehaene, *Parl.St.* Senaat 1999 (B.Z.), nr. 2 - 65/1.

⁷ *M.v.t.*, 8. Aankoop aandelen of zgn. Monory-bis, wet 28 december 1983, gewijzigd bij K.B. van 22 december 1986 en wet 28 december 1992; fiscale circulaire, Ci.RH. 241/467.450 van 21 juni 1995; kapitaalverhoging buiten voorkeurrecht in N.V.: art. 609 W.Venn. (voorheen art. 52septies Venn.W. - wet 18 juli 1991, art. 12) en de wet van 26 maart 1999, art. 48 (R.S.Z.) en art. 49 (fiscaal) en het K.B. van 7 juli 1999, art. 10, 1°, tweede lid (prospectus), zie ook, art. 598, eerste lid, W.Venn.; inkoop eigen aandelen voor personeel in N.V., art. 622, § 2, 3°, W.Venn. (voorheen art. 52bis, § 4, 3° Venn.W. - wet 18 juli 1991, art. 7); voorschotten, leningen en zekerheden in N.V.: art. 629, § 1, 1° en 3°, W.Venn. (voorheen art. 52ter Venn.W. - wet 18 juli 1991, art. 8); in B.V.B.A., art. 329, § 2 W.Venn. en in C.V.B.A., art. 430, § 2, 2°, W.Venn.; niet-aanrekening toegestane loonkostenontwikkeling: wet 10 juli 1998; aandelenopties: wet van 27 december 1984, art. 45 en wet van 26 maart 1999, art. 41-47 en K.B. van 5 oktober 1999 (RSZ); tevens art. 500 W.Venn. voor uitgifte van warrants. Voor

B. Participatieconcept

Ondernemingsparticipatie, in de Participatiewet «werknemersparticipatie» genoemd, is een bedrijfseconomisch instrument. Vandaar, wat het financiële aspect betreft, de vele organisatievormen ervan inzake financiering (gratis of niet), toekenning (rechtstreeks of via een participatievehikel, in deze wet coöperatieve participatievennootschap (hierna: CP) genoemd (art. 2, 10°)), berekening (resultaatmaatstaf en toewijzingsmodaliteiten) en uitbetaling (in speciën of in titels; onmiddellijk of uitgesteld).⁹ Dit verklaart de veelal erg ingewikkelde participatiewetgevingen.

Ondernemingsparticipatie kent twee basisvormen:¹⁰ structurele participatie¹¹ en financiële participatie.¹² Bij beide vormen gaat het om het betrekken van de medewerkers bij de onderneming respectievelijk door deel te nemen aan het beleid en door te delen in de financiële resultaten.

Beide basisvormen kennen verdere onderverdelingen.

Bij structurele participatie kan dit gaan van de wijze waarop een taak uitgevoerd moet worden, medebeheer genoemd, tot het deelnemen aan strategische beleidsbeslissingen binnen de vennootschapsorganen, medezeg-

bespreking, J. DE WORTELAER, *Financiële participatie en loon*, Gent, Mys & Breesch, 1996, deel III; Idem, «Financiële Participatie voor werknemers», *Oriëntatie*, 11/1999, p. 214-218.

⁸ M.v.F., 14, 25; M.v.t., 20 (voor art. 609 W.Venn., voorheen art. 52septies Venn. W).

⁹ Voor beschrijving en verdere analyses, zie A. VAN PUT, «Ondernemingsparticipatie voor KMO's» (hierna verkort te citeren «KMO»), Academie voor het Kleinbedrijf, *Meerwaarden voor het zelfstandig ondernemen*, Leuven, Garant, 1996, 97-114; Idem, «Ondernemingsparticipatie als ondernemingsrecht. Inleiding en kritiek» (hierna verkort te citeren «Ondernemingsrecht»), *Oikos*, 4/2000, 15 e.v. *Opmerking*. Bij de «Typologie voor financiële participatie» zijn de bij resultaatparticipatie opgegeven vormen «berekeningswijzen», terwijl het bij kapitaalparticipatie om «uitbetalingswijzen» gaat. Aldus komen de bij resultaatparticipatie opgegeven berekeningswijzen ook in aanmerking voor kapitaalparticipatie, voor zover de financiering ervan volledig door de onderneming gedragen wordt. Verdere basisliteratuur, H.J. SCHNEIDER, E. ZANDER, *Erfolgs- und Kapitalbeteiligung der Mitarbeiter in Klein- und Mittelbetrieben* (1983), Freiburg im Breisgau, Rudolf Haufe Verlag, 1993.

¹⁰ M. UVALIC, *Le Rapport PEPPER. La Promotion de la Participation financière des Salariés aux Profits et aux Résultats des Entreprises dans les Etats Membres des Communautés Européennes* (hierna verkort te citeren PEPPER I), Commission des Communautés Européennes/Institut Universitaire Européen, Florence & Brussel, Europe Sociale, supplément 3/91, 2. Zie ook A. VAN PUT, o.c., 5-6, met correcties o.m. in, idem, «Ondernemingsrecht», 16; J. DE WORTELAER, o.c., 104.

¹¹ Gebruikelijk in GB, *industrial democracy*; in US, *participation*; in Nederland, *functionele participatie*; in Frankrijk, *participation à la prise de (aux) décision(s)*; in de Europese Unie, EPOC als acroniem voor *Employee direct Participation in Organisational Change*. Zie I. REGALIA, *Humanize Work and Increase Profitability? Direct participation in organisational change viewed by the social partners in Europe*, Dublin/Luxemburg, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions/Office for Official Publications of the European Communities, 1995.

¹² Gebruikelijk in Groot-Brittannië, *economic democracy*; in Frankrijk, *participation financière*; in Europese Unie, PEPPER als acroniem voor *Promotion of Employee Participation in Profits and Enterprise Results*. Zie PEPPER I, p. III.

genschap genoemd, waarbij *corporate governance* om de hoek komt kijken.¹³

Bij financiële participatie onderscheidt men resultaatparticipatie en kapitaalparticipatie,¹⁴ in de Participatiewet respectievelijk «deelname in de winst» (art. 2, 16°) en «deelname in het kapitaal» (art. 2, 17°) genoemd.¹⁵ Berekend volgens een gekozen resultaatmaatstaf, zoals prestatie, opbrengst of winst, wordt bij eerstgenoemde een deel van het behaalde resultaat of van de winst in speciën uitbetaald. Men spreekt van kapitaalparticipatie, wanneer, al dan niet berekend volgens een van bovengenoemde resultaatmaatstaven, het participatiebedrag wordt uitbetaald in aandelen, met stemrecht volgens de Participatiewet (art. 2, 17°), in met aandelen verwante titels, zoals winstbewijzen of in rechten erop. Hiertoe wordt ook het medewerkerskrediet, in de wet «investeringspaarplan» genoemd (art. 2, 11°), gerekend.

De voorliggende Participatiewet behandelt enkel financiële participatie.

II. DOELSTELLINGEN EN PRINCIPES

A. Doelstellingen

Met de creatie van een wettelijk kader voor financiële participatie wenste het regeerakkoord «de motivatie en de

¹³ Gebruikelijk voor medebeheer, in Groot-Brittannië en de U.S.A., *participation decision making* (PDM); in Frankrijk, *cogestion of co-décision*. Gebruikelijk voor medezeggenschap, in U.S.A., *co-determination*; in Frankrijk, *codétermination*; in Duitsland, *Mitbestimmung*. Voor *corporate governance*, zie: M.v.t., 11, 25; M.v.F., 7. Zie ook, E. WYMEERSCH, «Gelijkenissen en verschillen tussen de Nederlandse en Belgische systemen van Corporate Governance», *Tijdschrift voor Belgisch Handelsrecht*, 1999, p. 517; M. BLAIR, *Ownership and Control. Rethinking Corporate Governance for the Twenty-First Century*, The Brookings Institution, Washington, 1995, 329-330; X. BAETEN, *Onderzoek naar participatie van medewerkers*, INOPE/Vlerick Leuven Gent Management School, september 2000, 33.

¹⁴ Gebruikelijk voor resultaatparticipatie, in Groot-Brittannië en U.S.A., *profit sharing*; in Frankrijk, *intéressement of participation aux bénéfices/résultats*; in Duitsland, *Erfolgsbeteiligung. Gain-sharing (participation aux gains)* of winstdeling op individuele basis (stuk-, commissieloon, bonus) wordt doorgaans niet als financiële participatie gezien. Zie, M.v.t., 35 alsook, D. VAUGHAN-WHITEHEAD et al., *Workers' Financial Participation. East-West Experiences*, Genève, Internationale Arbeidsorganisatie, 1995, 1; A. VAN PUT, «Blauwdruk voor een wetgeving inzake ondernemingsparticipatie» (hierna verkort te citeren «Blauwdruk»), *Soc. Kron.* 1997, p. 211, voetnoot (19). *Contra*: Commissie van de Europese gemeenschappen, *Verslag van de Commissie. PEPPER II Bevordering van werknemersparticipatie in bedrijfswinsten en -resultaten (inclusief aandelenparticipatie) in de lidstaten* (hierna verkort te citeren PEPPER II), Brussel, COM (96) 697 definitief, 1996, 10. Gebruikelijk voor kapitaalparticipatie, in U.S.A., *(employee share) ownership*; in Frankrijk, *participation of actionnariat des salariés*; in Duitsland, *Kapitalbeteiligung*.

¹⁵ In navolging van het Frans (*participation*) had de wetgever beter «participatie» genomen dan «deelname». «Deelname» kent daarenboven geen meervoudsvorm. Af te keuren is eveneens het door elkaar gebruiken in de *Parl. St.* van «onderneming» en «vennootschap». De verklaring vindt men in de titel van het voorontwerp «... in het kapitaal en in de winst van ondernemingen». Deze titel werd, op verzoek van R.v.St., 82, gewijzigd in «... van vennootschappen» (M.v.t., 15).

betrokkenheid van de werknemers te verhogen».¹⁶ Dit kan, aldus de memorie van toelichting, leiden tot goed presterende ondernemingen, nodig om het hoofd te bieden aan de druk, voortvloeiend uit de toenemende openheid van de Belgische economie. Verdere verwachtingen zijn de bevordering van kennisverwerving en -verspreiding, van structurele participatie en van volksaandeelhouderschap, zoals, met een Thatcheriaanse toets, de minister van Financiën bij de commissiebesprekingen eraan toevoegde.¹⁷

B. Principes

De memorie van toelichting stelt zeven principes voorop. Vijf wijst ze toe aan de PEPPER-verslagen en de Aanbeveling en twee houdt ze voor toevoegingen van de Werkgroep werknemersparticipatie.¹⁸ Dit is betwistbaar.¹⁹ Als Europese principes geeft ze de volgende op.

^{1°} *Vrijwillige invoering door de onderneming op eigen bedrijfsniveau.* Dit stemt overeen met het eerste PEPPER-vereiste dat het om een bedrijfsinterne regeling moet gaan.

^{2°} *Resultaat van collectief overleg tussen werkgever en werknemers.* Dit is geen PEPPER-vereiste. Weliswaar vraagt de Aanbeveling, art. I. 2., rekening te houden met de rol en de verantwoordelijkheid van de sociale partners.

^{3°} *Collectieve dimensie.* De participatiewet zet dit principe om in het vereiste dat alle werknemers bij de participatie betrokken moeten zijn. Dit beantwoordt in zekere zin aan het tweede PEPPER-kenmerk, waarvoor echter een groot deel van de werknemers reeds volstaat.

^{4°} *Voorafbepaalde formule.* Dit beantwoordt aan het vierde PEPPER-vereiste, waarbij er een duidelijke vooraf overeengekomen band moet bestaan met de beoogde ondernemingsresultaten.

^{5°} *Participatie vervangt geen loon, het is een bijkomend inkomen.* Dit principe is in overeenstemming met de Aanbeveling, kernpunt 3, tweede lid, dat bepaalt dat een participatieregeling niet in de plaats kan komen van een vast loon.

Het verbaast dat de Memorie de twee volgende «principes» als niet-Europees toevoegt.

^{6°} *Participatie valt niet onder het fiscaal en parafiscaal loonregime.* Dit onderscheid met loon is essentieel voor de Europese Aanbeveling, art. II, 1 en 2. Vandaar dat PEPPER II België aanmaande om bij «wet een duidelijk onderscheid te maken (...) tussen lonen waarover sociale premies worden gegeven en de voordelen die uit PEPPER-regelingen worden genomen».²⁰

^{7°} *Twee mogelijke participatieformules: in het kapitaal- en/of de winst van de vennootschap.* Ook dit zou een niet-Europees principe zijn. De PEPPER-verslagen onderscheiden nochtans precies beide mogelijkheden. Ook vraagt de Aan-

beveling, art. II, 5, de ondernemingen een ruim scala van vormen ter beschikking te stellen.²¹

Het valt ten slotte op dat de Participatiewet de derde van de vier PEPPER-karakteristieken, de continue of periodieke toepassing van een participatieregeling, niet overnam.

III. INHOUDELIJKE BEPALINGEN

A. Toepassingsgebied (art. 2)

Voor de toepassing van de Participatiewet is de vennootschapsvorm een absoluut vereiste.²² Aldus is de wet uitsluitend van toepassing op vennootschappen, instellingen, verenigingen en inrichtingen, onderworpen aan de vennootschapsbelasting (Titel 3 hfdst. 1 WIB92) of aan de belasting van niet-inwoners (art. 227, 2°, WIB92). Zo vallen zelfstandige overheidsbedrijven, zoals *De Post*, *NMBS*, *Belgacom*, ook onder de wet. Ook groepen, voor zover ze een geheel vormen van bovengenoemde vennootschappen, onderling verbonden in de zin van art. 11 W.Venn. (art. 2 5°) of zoals een na advies van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven in Ministerraad overlegd K.B. (art.8, § 4) zal bepalen. Coördinatiecentra daarentegen wenste men uit te sluiten. Het geamendeerde art. 2, 1°, *in fine* laat hieromtrent evenwel een dubbelzinnige lezing toe.²³ Naast het feit dat deze vennootschappen resultaten moeten kunnen genereren, moeten zij arbeidsrechtelijk ook werknemers in loondienst hebben.²⁴ Hiervoor volstaat de mogelijkheid om over de betrokken persoon gezag uit te oefenen, ook al gebeurt dit niet daadwerkelijk en ononderbroken.²⁵ Dit kan zowel krachtens als zonder een arbeidsovereenkomst, zoals bij een leer-, stage- of beroepsopleidingsovereenkomst.²⁶ Het is voorts zonder belang of een werknemer op statutaire of contractuele basis voor bepaalde of onbepaalde duur of voor een bepaald werk is aangeworven. De enige beperking is de anciënniteit wanneer deze in het participatieplan werd bepaald (art.9, § 1, 1°). Uitzendkrachten vallen ten opzichte van de vennootschap die hen tijdelijk tewerkstelt, niet onder de Participatiewet.²⁷ Eveneens uitgesloten zijn zelfstandigen, zoals bestuurders en zaakvoerders, in de mate hun mandaat niet wordt gecumuleerd met een arbeidsovereenkomst, alsook loutere vennoten.²⁸

²¹ PEPPER I, 6-10, PEPPER II, 9-10 (winstdeling en werknemersaandeelhouderschap); R.v.St., 81.

²² M.v.F., 36.

²³ De verantwoording van amendement nr. 2 (*Parl.St.* Kamer 2000-01, nr. 50 1043/003, p. 2) wijst eerder op een uitsluiting van de coördinatiecentra. De Nederlandse versie, i.t.t. de Franse, van M.v.F., 47-48 wijst echter duidelijk op een niet-uitsluiting en leidt daarenboven voor de diensten- en distributiecentra tot een bijkomende onduidelijkheid.

²⁴ M.v.t., 15; M.v.F., 34.

²⁵ M.v.t., 16.

²⁶ Antwoord van de gemachtigde van de Minister aan de R.v.St., 96. Participatie is geen voordelige formule voor de meewerkende echtgenote (M.v.F., 36).

²⁷ M.v.F., 34-35 (in de Nederlandse tekst «interimaires») en 55.

²⁸ M.v.t., 16; M.v.F., 34 (in de Nederlandse tekst «administrateurs»).

¹⁶ Regeerakkoord, *Parl.St.* Kamer 1999 (B.Z.), nr. 20/1, p. 29.

¹⁷ M.v.t., 7, 11; M.v.F., 13.

¹⁸ Werkgroep werknemersparticipatie, *Een wettelijk kader voor werknemersparticipatie*, Verslag voorgelegd aan de Ministerraad van 30 juni 2000.

¹⁹ PEPPER I, 10 en II, 11 noemen een PEPPER-regeling een (1) bedrijfsinterne, (2) collectieve (d.i. opengesteld voor velen), (3) continue participatie in (4) de winst of een andere resultaatmaatstaf.

²⁰ PEPPER II, 60, 52 en 4.

Voor openbare instellingen, die niet onder de wet vallen en voor de administratie en de niet-commerciële sector, overweegt de regering een vorm van resultaatparticipatie in te voeren.²⁹ Op dit vlak bestaan reeds een aantal experimenten en voorstellen.³⁰

B. Kwalificatie en financiële beperkingen (art. 6)

De belangrijkste verdienste van deze Participatiewet is, «na meer dan tien jaar immobilisme in de loop van de vorige legislaturen»,³¹ gehoor te geven aan de Europese Aanbeveling en, conform PEPPER II, een einde te maken aan de rechtsonzekerheid over de kwestie of financiële participatie al dan niet een «normaal loon» is, onderworpen aan de «premiejheffing voor de sociale verzekering». Hieraan wordt voldaan door de bij deze wet aanvaarde participatiestelsels niet als «loon» te kwalificeren maar als een «bijkomend», «zuiver vennootschapsrechtelijk inkomen».³² Dit vroeg een bijzondere aandacht van de wetgever, opdat enerzijds het loon en andere financiële voordelen voldoende gewaarborgd zouden blijven en anderzijds de R.S.Z.-bijdragen niet al te zeer aangetast zouden worden. Vandaar dat een participatieplan slechts ingevoerd kan worden, mits dit (1) het resultaat is van een collectief overleg tussen de werkgever en de werknemers, vastgelegd in een specifieke C.A.O. of toetredingsakte en (2) de werkgever voor eenzelfde duur als bepaald in de C.A.O. of toetredingsakte gebonden is door een loon-C.A.O. (art. 6, § 1), die een loonsverhoging inhoudt, «hoger dan de indexering en de baremieke verhogingen, overeenkomstig art. 6, § 2 van de wet van 26 juli 1996 tot bevordering van de werkgelegenheid en tot preventieve vrijwaring van het concurrentievermogen».³³ Daarenboven (3) mag geen enkel bestaand financieel voordeel aangetast worden, tenzij het om een met de doelstellingen van deze wet vergelijkbaar collectief stelsel gaat (art. 7 § 2). Aldus kunnen bestaande collectieve stelsels zonder retroactieve werking van de geboden voordelen genieten, mits zij volgens de invoeringsprocedure van een participatieplan aan de wet worden aangepast.³⁴ Ook moest de wetgever rekening houden met het onzekere karakter van participatiestelsels, zowel voor de werknemers als voor de aandeelhouders.³⁵ Vandaar dat art. 6, § 2, een dubbel, cu-

mulatief na te leven plafond bepaalt. Zo mag het totaal van de aan een boekjaar ten laste gelegde participatiebedragen nooit meer bedragen dan 10 % van de totale brutoloonmassa, zoals blijkt uit post 102 «personeelskosten» van het betreffende boekjaar, zoals bepaald in het K.B. van 4 augustus 1996 betreffende de sociale balans (art. 2, 12°),³⁶ noch meer dan 20 % van de winst van hetzelfde boekjaar na belasting, zoals bedoeld in het uitvoeringsbesluit van het W.Venn.³⁷ Voor een participatieplan op niveau van een groep worden deze berekeningen uitgevoerd op een geconsolideerde basis, volgens een nog in Ministerraad overlegd te nemen K.B. (art. 6, § 2 *in fine*).

C. Participatieplan (art. 3 – 11)

1° Het initiatief tot invoering behoort de werkgever (art. 3, § 1)

Uitsluitend de werkgever neemt het initiatief tot invoering van een participatieplan. Dit initiatiefrecht valt «duidelijk buiten het traditionele kader van de sociale onderhandelingen op bedrijfs- of (sectoraal) niveau».³⁸ Ook al wordt hierdoor een deel van de winst aan de werknemers toegekend, dan betekent dit nog niet dat de vennootschapsovereenkomst zodanig grondig gewijzigd wordt dat, bij kapitaalverhoging door creatie van (gratis) aandelen, voortkomend uit de incorporatie van reserves, een unanieme beslissing van een buitengewone algemene vergadering vereist is. Een dergelijk initiatief, aldus de memorie van toelichting tegen het Advies van de Raad van State in, treft immers de vennoten gelijkmatig en dient het maatschappelijk belang van de vennootschap. Bovendien tast het geen verworven rechten aan, daar het recht op winst een afgeleid recht is. Weliswaar acht de memorie het nuttig dat een buitengewone algemene vergadering statutair of bij N.V.'s eventueel binnen het kader van het toegestane kapitaal, de toekenning van participatiebedragen regelt.³⁹

2° Relatie tussen participatieplan en tewerkstellingsevolutie en -politiek (art. 7, § 1)

Tussen het initiatief en de invoering zelf van het participatieplan moet de werkgever de ondernemingsraad (hierna: OR), bij ontstentenis hiervan het comité voor preventie en bescherming op het werk (hierna: CPBW), bij ontstentenis hiervan de vakbondsafvaardiging (hierna: VA), bij ontstentenis heel het personeel, op de hem meest gepaste wijze inlichten over de relatie tussen het participatieplan (o.m. in

²⁹ M.v.F., 47. De minister van Financiën sloot niet uit dat specifieke formules worden uitgewerkt voor zelfstandigen, non-profit- en overheidssector (M.v.F., 44; zie ook M.v.t., 16). Voor de toekenning van een bijkomend voordeel denkt M.v.F., 34 aan het criterium «nut voor de samenleving» i.p.v. «winst».

³⁰ Zie o.m. W. MOESEN, «Ambtenaren belonen met aandelen», *De Standaard*, 7 maart 2000; A. VAN PUT, «Ondernemingsrecht», p. 21. Voor experimenten van VEV, *Vlerick Management School*, Vlaamse topambtenaren, zie, G. DESPIEGELAERE, «Een beloning met een staartje», *Knack*, 18 oktober 2000, 54-56. Voor Frankrijk, zie, *Rapport annuel du Conseil supérieur de la participation pour 1996*, Parijs, La documentation Française, 1997, 46-48.

³¹ M.v.F., 4-5; M.v.t., 8.

³² M.v.t., 11, 55-58; M.v.F., 8, 18-20. Zie verder sub IV. A.

³³ Dit is een precisering van de M.v.t., 32. De loonmarge moet niet uitgeput zijn (M.v.F., 52), het «absolute minimum» volstaat (M.v.F., 37). Art. 6 § 1 bedoelt uitsluitend «loontoeslagen» (M.v.F., 52).

³⁴ M.v.t., 35; R.v.St., 102. Plan voor minimum 75 % van het personeel en met participatiekenmerken.

³⁵ M.v.t., 33; M.v.F., 41.

³⁶ M.v.t., 19. «Bilan social» foutief vertaald als «handelsbalans». Let wel, dit criterium is vóór belastingen.

³⁷ M.v.F., 53-54, trok het regeringsamendement voor een soepele (M.v.F., 39, 41-42, 44), niet bij wet geregelde herziening van deze begroezingen in.

³⁸ M.v.t., 20.

³⁹ M.v.t., 8, 22; R.v.St., 85. M.v.t., 25-26, suggereert voor het in het vooruitzicht gestelde «corporate governance»-wetsontwerp volgende W.Venn.-wijzigingen: (1) toevoeging van een artikel dat uitdrukkelijk een kapitaalverhoging door omzetting van de winst («incorporation des bénéfices») organiseert bij uitgifte van nieuwe personeelsaandelen en (2) wijziging van art. 595 W.Venn. om voor het personeel statutair te kunnen afwijken van het aandeelhoudersvoorkeurrecht («droit de préférence»).

speciën en/of in aandelen) en de tewerkstellingsevolutie (o.m. aanwervingen) en -politiek (o.m. interim-werk, outsourcing) van de vennootschap.⁴⁰

Onder «inlichten» moet worden begrepen «een gewone intentieverklaring», d.w.z. «een bijkomende verplichting «van een eerder informatieve» aard».⁴¹ Dit mag nochtans niet al te licht worden opgevat. Zo vindt de minister van Financiën het «ongepast» om tijdens structureringsonderhandelingen, die met afdankingen gepaard gaan, een initiatief tot invoering van een participatieplan te nemen: «Een participatieplan op poten zetten, kan niet samengaan met het terugschroeven van de werkgelegenheid.» Dit kan volgens hem wel, hooguit één of twee jaar na een herstructurering. Daarentegen meent hij dat de voortzetting van een eerder ingevoerd participatieplan kan samengaan met onderhandelingen over een herstructureringsplan, zelfs met afvloeiingen.⁴²

3° De invoering gebeurt via een specifieke C.A.O. of via een toetredingsakte (art. 3, 4 en 8)

De invoering van een participatieplan moet «geschraagd zijn door bepaalde aspecten van een werkelijke structurele participatie».⁴³ De te volgen «sociale procedure», zowel qua invoering als latere wijzigingen, is de volgende.⁴⁴

In elk geval moet het volledige participatieplan aan alle werknemers schriftelijk kenbaar worden gemaakt (art. 3, § 6). Alle plannen moeten uitdrukkelijk verklaren dat de tewerkstelling, vastgesteld op het tijdstip van invoering van het participatieplan en berekend in voltijdse equivalenten van de tewerkgestelden conform de reglementering van de sociale balans, tijdelijk noch blijvend zal verminderen. Bondig en met de woorden van de minister van Financiën, art. 7, § 1 «verbiedt elke vorm van personeelsreductie – tijdelijk of niet – op het tijdstip van de invoering van het participatieplan».⁴⁵

De «componenten met een secundaire draagwijdte»⁴⁶ worden steeds ingevoerd op initiatief van de werkgever, na advies van de OR, bij ontstentenis van het CPBW, bij ontstentenis van de VA, bij ontstentenis door aanplakking «op een zichtbare en toegankelijke plaats in al de betrokken exploitatiepunten» (art. 3, § 5; art. 8, § 3).⁴⁷

⁴⁰ Ingevolge R.v.St., 102, verduidelijkt M.v.t., 34, dat art. 7 § 1, aanhef, «Bij invoering van het participatieplan», gelezen moet worden als «Vóór het sluiten van een specifieke C.A.O. of toetredingsakte».

⁴¹ M.v.F., 55.

⁴² M.v.F., 35-36; 42 en 55.

⁴³ M.v.t., 26-27.

⁴⁴ M.v.t., 28-29. Deze procedure is geïnspireerd door de loonkostenontwikkelingswet van 10 juli 1998.

⁴⁵ M.v.t., 34. M.v.F., 38, 55: enkel arbeidsovereenkomsten (geen uitzendkrachten) en enkel bij invoering.

⁴⁶ Bedoeld zijn, termijnen, te contacteren diensten van de werkgever (M.v.t., 27). Voor de gemachtigde van de Minister gaat het om praktische aspecten, zonder echte inhoudelijke waarde, die op doelmatige wijze aangepast moeten kunnen worden, zoals de bank belast met de aandelenuitgifte, vervalttermijnen voor de aanvraag tot deelneming, lay-out van de toetredingscontracten (R.v.St., 100, voetnoot 70).

⁴⁷ M.v.t., 29.

De zgn. «kernbestanddelen» zijn de bij wet voorgeschreven voorwaarden en modaliteiten van het participatieplan. Deze moeten als volgt worden ingevoerd. Is er een VA, dan worden ze, buiten de traditionele loononderhandelingen, gesloten in een «specifieke» C.A.O., met toepassing van de C.A.O.-wet van 5 december 1968 (art. 3, § 3; art. 2, 8°). Hiervoor volstaat een akkoord met één syndicale organisatie.⁴⁸ Is er geen VA, dan kan de werkgever kiezen de kernbestanddelen in te voeren via een C.A.O. of via een toetredingsakte (art. 3, §§ 4 en 5). De procedure voor deze laatste (art. 4) komt overeen met die voor de invoering van een arbeidsreglement (art. 12 Arbeidsreglementenwet).⁴⁹ Er is evenwel een afwijking. De beslissing tot daadwerkelijke invoering van het participatieplan behoort niet aan het bevoegde paritaire comité, maar aan de betrokken partijen.⁵⁰

De invoering van een participatieplan in een groep wordt geregeld door art. 8. De parlementaire voorbereiding ziet één mogelijkheid om een participatieplan in te voeren op het niveau van de vennootschap, naast twee mogelijkheden op het niveau van de groep.⁵¹ Zo kan elke vennootschap van een groep autonoom en individueel een afzonderlijk en geïsoleerd initiatief voor een participatieplan nemen volgens de hierboven uiteengezette procedures. Wenst men echter een participatieplan in te voeren op groepsniveau, dan staan twee mogelijkheden open. In elk geval moet dit steeds gebeuren op de wijze zoals hierboven toegelicht, op uitzondering evenwel dat bij afwezigheid van een VA enkel de weg van de toetredingsakte openstaat (art. 8, § 2, eerste zin). Een eerste mogelijkheid is dat verschillende vennootschappen van de groep, zelfs gelijktijdig, de kernbestanddelen van een zelfde participatieplan, zij het met bepaalde specificaties per vennootschap, via verscheidene specifieke C.A.O.'s of toetredingsakten invoeren. Een tweede mogelijkheid is dat één vennootschap het initiatief neemt en alle vennootschappen van de groep uitdrukkelijk in het plan opneemt. In dit geval moeten de kernpunten van het plan via een specifieke C.A.O. voor advies worden voorgelegd aan de OR, bij ontstentenis aan het CPBW, bij ontstentenis aan de VA van alle vennootschappen van de groep, en bij ontstentenis van een van deze organen, door aanplakking worden bekendgemaakt aan de werknemers van de desbetreffende vennootschappen.

4° In het participatieplan verplicht op te nemen kernbestanddelen (art. 9)

De Participatiewet bepaalt de kernbestanddelen, die verplicht in een participatieplan opgenomen moeten worden. Na advies van de Nationale Arbeidsraad (hierna: N.A.R.) kan een in Ministerraad overlegd K.B. deze niet alleen aanvullen, maar zelfs, tegen het advies van de Raad van

⁴⁸ M.v.t., 26, 28; M.v.F., 45: «sommige» vakorganisaties is voldoende representatief voor de Europese rechtspraak. ABVV en ACV gaven een negatief N.A.R.-advies over deze wet, ACLVB een positief.

⁴⁹ Art. 4 § 2. Het register is niet «binnen» (M.v.t., 29), maar «gedurende» (M.v.F., 49) vijftien dagen beschikbaar.

⁵⁰ M.v.t., 31.

⁵¹ M.v.t., 36-37. Antwoord van de gemachtigde van de Minister aan R.v.St., 103-104.

State in, ook wijzigen.⁵² De verplicht op te nemen kernbestanddelen zijn de volgende.

a) *Anciënniteit*, in voorkomend geval. Iedereen met meer dan een jaar dienst, berekend vanaf de indiensttreding, moet nochtans toegelaten worden (art. 5, § 2). Zoals bij de groepsverzekeringen, heeft het tijdstip waarop de anciënniteit wordt bereikt geen belang om in een bestaande regeling te stappen.⁵³ De anciënniteitsberekening kan vrij worden overeengekomen.⁵⁴ Opeenvolgende contracten moeten echter worden samengevoegd (art. 5, § 2).

b) *Toetreding*. Alle werknemers moeten aan het participatieplan kunnen deelnemen (art. 5, § 1). De verplichting (collectieve visie) of de vrijheid (visie van individuele vrijheid) van elke werknemer om toe te treden, moet in het participatieplan worden overeengekomen.

c) *Toekenningswijze*.⁵⁵ Alle vennootschappen mogen een of beide van de volgende twee stelsels invoeren: (1) «deelname in de winst», met onmiddellijke uitbetaling in specien en/of (2) «deelname in het kapitaal», met rechtstreekse of via een participatievehikel, in de wet CP genoemd, uitgestelde uitbetaling in geblokkeerde gewone aandelen van de betrokken vennootschap.

Groepen kunnen ook aandelen aanbieden van een met de vennootschap verbonden vennootschap in de zin van art. 11 W.Venn. (art. 2, 17°), zoals van controlerende vennootschappen, van vennootschappen waarmee de werkgever een consortium vormt of van andere vennootschappen, gecontroleerd door bovengenoemde.⁵⁶ Kleine vennootschappen, zoals bedoeld in art. 15 W.Venn., mogen ook kiezen voor een «deelname in de winst» met uitgestelde uitbetaling in specien, het zgn. medewerkerskrediet, in de wet «investeringspaarplan» genoemd.

d) *Blokkeringsperioden voor aandelen*. Volgens art. 11, § 1, mag de blokkeringsperiode voor aandelen niet minder dan twee en niet meer dan vijf jaar bedragen.⁵⁷ Zijn de effecten op naam, dan wordt dit vermeld in het aandelenregister of op het certificaat. Effecten aan toonder worden door de werkgever bij een kredietinstelling of een beursvennootschap in open bewaargeving gegeven en aldaar ingeschreven op een geblokkeerde rekening op naam van de werknemer (art. 11, § 2).⁵⁸ De blokkeringsperiode eindigt in volgende gevallen: ontslag door de werkgever, ontslag om gewichtige redenen door de werknemer,⁵⁹ pensionering en overlijden van de werknemer, openbaar overnamebod op de voor de parti-

patie bestemde aandelen, controlewijziging (Wet Openbare Overname-aanbiedingen van 2 maart 1989), overplaatsing van de werknemers naar een niet verbonden vennootschap in het raam van de C.A.O. nr. 32bis (faillissement, gerechtelijk akkoord met boedelafstand),⁶⁰ verandering van bevoegd paritair comité door de werkgever (art. 11, § 3).

e) *Individuele verdeelsleutels*. Financiële participatie is een collectief voordeel om alle personeelsleden bij de onderneming te betrekken. Vandaar dat in principe de voordelen identiek moeten zijn voor alle werknemers. Dit vraagt echter een genuanceerde en soepele toepassing.⁶¹ Daarom kan een in een (sub)paritair comité gesloten C.A.O. dit gelijkheidsprincipe milderden «teneinde rekening te houden met specifieke (sociologische) kenmerken van werknemers van deze of gene activiteiten- of bedrijfssector».⁶² Bij gebrek aan «enige» C.A.O. of initiatief, legt de minister van Werkgelegenheid binnen drie maanden na de inwerkingtreding van de wet, objectieve criteria vast voor de verschillende betrokken werknemers in een, na advies van de N.A.R. in Ministerraad overlegd K.B. (art. 10). Binnen dit kader kunnen werkgevers en werknemers objectieve criteria bepalen voor de verschillende personeelscategorieën.⁶³

f) *Berekeningswijze en -drempels*. De resultaatmaatstaven en algemene toewijzingsformules moeten duidelijk bepaald zijn. Vanuit de verwijzing door de minister van Financiën naar «de verkregen resultaten in een bepaalde sector» als «objectief criterium», mag worden afgeleid dat de vele vormen van resultaatparticipatie als berekeningsbasis, met vastgestelde limieten, genomen mogen worden zowel voor «deelname in de winst», als voor «deelname in het kapitaal».⁶⁴

g) *CP*, in voorkomend geval. Indien wordt overeengekomen een CP op te richten, moeten bijkomende bepalingen worden opgenomen. Deze worden verder toegeleigd sub D.

h) *Pro rata temporis-berekening*. Het participatieplan bepaalt het bedrag dat uitgekeerd zal worden bij vrijwillige schorsing of bij beëindiging van de arbeidsovereenkomst. Dit is niet vereist voor ontslag wegens dringende redenen ten laste van de werknemer.⁶⁵

i) *Duur en beëindigingwijze*. Zoals boven reeds opgemerkt, is voor de PEPPER-verslagen de continuïteit of periodiciteit kenmerkend voor participatiestelsels.⁶⁶ Dit zegt ook de

⁵² Aldus de toelichting bij art. 9, § 2 door de gemachtigde van de Minister aan de R.v.St., 105.

⁵³ M.v.F., 51.

⁵⁴ M.v.t., 38. B.v. samentelling van onderbroken periodes, invloed van schorsingen, groepsanciënniteit.

⁵⁵ De vakliteratuur neemt «toekenningswijzen» veelal voor fonds-, bedrijfsgebonden participatie, rechtstreeks of via een vehikel. Deze wet neemt «toekenningswijzen» voor «uitbetalingswijze» (geld/titels, onmiddellijk/uitgesteld, enz.) (zie A. VAN PUT, «Ondernemingsrecht», 23-24. Zie ook, voetnoot 9).

⁵⁶ M.v.t., 17.

⁵⁷ M.v.F., 38, is niet tegen een verlenging tot drie jaar; binnen 3/4 jaar te herbekijken vanuit de resultaten.

⁵⁸ M.v.t., 40. De gedeponeerde titels zijn enkel vatbaar voor bewarend beslag. Zie ook, R.v.St., 106.

⁵⁹ B.v. een werknemer, slachtoffer van ongewenste intimiteiten op het werk (M.v.F., 63).

⁶⁰ Art. 11, § 3, 7°, vermeldt nog het gerechtelijk akkoord met boedelafstand, hoewel dit zonder heropneming opgeheven is door art. 60 van de wet 17 juli 1997 betreffende het gerechtelijk akkoord.

⁶¹ M.v.t., 39.

⁶² M.v.F., 17-18, suggereert een «systeem van maximale spanning (1 à 2, 1 à 3, 1 à 4, enz.)».

⁶³ B.v. loon, anciënniteit, verantwoordelijkheidsgraad, werkdruk, sectorale resultaten (M.v.F., 58, 17-18).

⁶⁴ M.v.F., 58. Mogelijke vormen zijn prestatie- (productie-, productiviteits- en kostenbesparings-), opbrengst- (omzet-, toegevoegde waarde- en netto-opbrengst-) en winst- (uitgekeerde winst-, kapitaal aangroei-, balanswinst-) participatie. Zie voetnoot 9 en de aldaar gemaakte opmerking.

⁶⁵ M.v.F. 16 volgt de woorden van de wet. M.v.F. 10 is daarentegen erg beperkend: een p.r.t.-regeling moet worden getroffen bij «vrijwillig ontslag» (maar in het Frans, «*départ volontaire*») en afdanking.

⁶⁶ PEPPER I, 10; PEPPER II, 11.

vakliteratuur. De participatiewet laat de partijen echter vrij in de bepaling van duur en beëindiging. Hoe de ondernemingen dit punt zullen invullen, kan leerrijk zijn bij later onderzoek naar de mate waarin ze de internationale participatiegolf volgen.

j) *Beheerskosten*. Het participatieplan moet aanduiden wie de beheerskosten van de aandelen tijdens de blokeringsperiode draagt.

k) *Niet-toepasselijkheid van art. 23 van de C.A.O.-Wet van 5 december 1968*. Zelfs al eindigt de specifieke C.A.O. die de participatie invoerde, dan zou de werknemer toch, ingevolge art. 23 van de C.A.O.-Wet, een participatierecht behouden. De niet-toepasselijkheid van dit artikel moet dus uitdrukkelijk worden bedongen in het participatieplan.⁶⁷

D. Coöperatieve participatievennootschap, afgekort CP (art. 12 – 17)

Wanneer participatiebedragen worden uitbetaald in effecten, volgens deze wet enkel in aandelen met stemrecht, dan kunnen zij ofwel rechtstreeks ofwel via een participatievehikel individueel worden toegekend. Het nut van zo'n vehikel moet niet meer worden bewezen. De volledige organisatie van het belangrijkste Amerikaanse participatiestelsel, het ESOP, verloopt via een ESOT, een *Employee Stock Ownership Trust*.⁶⁸ Wegens het ontbreken van de trustfiguur in ons rechtstelsel, ligt de keuze voor een coöperatieve vennootschap voor de hand. De bemerking van de memorie van toelichting dat dit een meer geschikte vorm voor kleine vennootschappen zou zijn, beantwoordt geenszins aan de internationale praktijk.⁶⁹ Vermoedelijk dacht de wetgever niet zozeer aan kleine, maar wel aan niet- of met lage kapitalisatiegraad beursgenoteerde ondernemingen. Een participatievehikel biedt immers een geschikte oplossing bij illiquiditeit van aandelen. De minister van Financiën stelde zeer terecht dat een CP de werknemers een dubbel voordeel biedt, « enerzijds gelast zij zich in hun plaats met het beheer van de aandelen en anderzijds laat ze hen toe hun respectieve aandelen te verenigen en dus meer beslissingsmacht te hebben in de onderneming. »⁷⁰ De oprichting van een CP belet de werknemers overigens niet hun kapitaalparticipatie toch rechtstreeks te ontvangen.⁷¹

Art. 12, § 3 aanvaardt als participatievehikel enkel de coöperatieve vennootschap, zowel in de vorm van een CVBA als van een CVOA. Zoals verder toegelicht, wordt de CV-wetgeving hiervoor wel op enkele punten aangepast. De keuze tussen beide CV-vormen wordt, aldus de minister van Financiën, overgelaten « aan de werknemers zelf ». Hiertoe liet hij een vergelijkende nota opstellen « aan de hand waarvan de werknemers met kennis van zaken een keuze kunnen maken ». ⁷² In navolging van deze ministeriële nota is het aan te bevelen te spreken van een CPBA en CPOA. De

naam van de vennootschap moet de vermelding « coöperatieve participatievennootschap » bevatten (art. 12, § 3).

De autonomie van een CP is erg beperkt. Zo moet haar beheersorgaan op haar eerste vergadering het participatieplan bekrachtigen (art. 12, § 4). Ook zal een in de Ministerraad overlegd K.B. de regelen bepalen voor het goede beheer en de controle van de CP (art. 13).

De oprichting van een CP moet blijken uit het participatieplan (art. 17). Zoals hierboven opgemerkt, is de rol van de werknemers hierbij doorslaggevend. Een CP moet trouwens worden opgericht door ten minste drie tot het participatieplan toetretende werknemers (art. 12, § 3).

De CP mag geen ander doel hebben dan het bezitten en beheren van de door de werknemers ingebrachte kapitaalparticipaties (art. 12 § 1). Art. 12, § 2, bepaalt echter dat het kapitaal wordt gevormd door niet alleen de ingebrachte kapitaalparticipaties, maar ook door de eventuele wederinbreng van de door de CP toegekende dividenden. Dit laatste kan b.v. om het hoofd te bieden aan liquiditeitsproblemen. Volgens de memorie van toelichting kunnen de ontvangen dividenden ook als rekening-courant aan de CP worden geleend.⁷³

Uitsluitend vennoten (art. 12, § 3, voorlaatste zin) kunnen CP-aandelen ontvangen, volgens de criteria en binnen de grenzen zoals bepaald in het participatieplan (art. 14). Deze aandelen zijn *mutatis mutandis* aan dezelfde blokeringsperiodes en dezelfde voortijdige beëindigingvoorwaarden onderworpen als de rechtstreeks toegekende aandelen (art. 15, §§ 1 en 2). Een bijzondere inschrijving in het aandelenregister van de CP waarborgt de controle hierop. Ten slotte moeten verschillende regelingen, die formeel statutaire bepalingen zijn, in het participatieplan worden opgenomen (art. 17). Deze zijn de volgende.

1° *De CP-organen*. Het participatieplan moet de samenstelling van de vennootschapsorganen vermelden.

2° *Voorwaarden voor de verwerving, overdracht en inkoop van CP-aandelen*. Art. 375-376 W.Venn. zijn volledig van toepassing. Art. 374 W.Venn. daarentegen is slechts gedeeltelijk van toepassing.⁷⁴ Zo heeft een CP-vennoot die uitgetreden of uitgesloten is of zijn aandelen gedeeltelijk heeft teruggenomen ook het recht op de uitkering van de waarde van zijn aandelen (art. 15, § 3). De CP-statuten mogen echter bepalen dat deze waarde volgens andere modaliteiten dan op basis van de balans van het boekjaar waarin deze gebeurtenis plaatsvindt, vastgesteld wordt. De statuten kunnen b.v. hun waarde koppelen aan de marktwaarde van de aandelen die de CP in portefeuille heeft (art. 15, § 4).⁷⁵

3° *Voorwaarden en regelen voor uittreding van werknemers*. Zoals bepaald in art. 367 W.Venn., kunnen ook CP-vennoten slechts tijdens de eerste zes maanden van het boekjaar uittreden of een gedeelte van hun aandelen terugnemen. In tegenstelling echter met hetzelfde artikel, moeten de CP-statuten bepalen dat dit slechts kan mits de blokeringsperiodes worden nageleefd (art. 12, § 3). Ten slotte bepaalt de wet dat de door een vennoot te koop gestelde CP aandelen enkel kunnen worden « afgestaan » aan een andere

⁶⁷ M.v.t., 38-39.

⁶⁸ A. VAN PUT, *o.c.*, 69 e.v. (voor US) en 83 (voor GB); idem, « KMO », 107-108; idem, « Ondernemingsrecht », 23-24.

⁶⁹ M.v.t., 41. In vergelijking met motivering investeringsspaarplannen, « paradoxaal » voor R.v.St., 95.

⁷⁰ M.v.F., 8, 10, 12. *Contra*: R.v.St., 95.

⁷¹ M.v.F., 12.

⁷² M.v.F., 59-61.

⁷³ M.v.t., 41.

⁷⁴ M.v.t., 42.

⁷⁵ M.v.t., 43.

vennoot of worden vernietigd door de CP (art. 15, § 3, *in fine*). De CP kan ze in geen geval inkopen.⁷⁶

^{4°} *Rechten verbonden aan de CP-aandelen.* In geval van faillissement van de CP of van iedere vorm van samenloop, hebben de vennoten, *pro rata* van de door hen ingebrachte aandelen, een voorkeurecht op de aandelen, ingeschreven op naam van de CP in het aandelenregister van de vennootschap waarin zij participeert (art. 16). Samenloop kan zich voordoen wanneer de aandelen van de in het participatieplan betrokken vennootschap – volgens de memorie van toelichting de enig mogelijke actiefpost van de CP – plotseling een belangrijke waardevermindering ondergaan, terwijl de CP nog beheerskosten te betalen heeft.⁷⁷ Een K.B. zal de uitvoeringsmodaliteiten van dit voorkeurecht vastleggen.

^{5° tot 9°} *Verdere statutaire bepalingen.* Ten slotte moeten ook in het participatieplan opgenomen worden, (^{5°}) de rechten verbonden aan de CP-aandelen, (^{6°}) de voorwaarden waaronder de kapitaalparticipaties door de CP verworven en overgedragen kunnen worden (art. 17, ^{2°}), (^{7°}) in voorkomend geval, het voorkeurecht van de betrokken vennootschappen of hun andere aandeelhouders op de door de CP aangehouden aandelen (art. 17, ^{2°}), (^{8°}) de beheers- en andere kosten die de CP kan aangaan, overeenkomstig het bij een in Ministerraad overlegd K.B. over het goede beheer en controle van CP's (art. 17, ^{3°}) en ten slotte (^{9°}) de modaliteiten van de dividendverdeling, wanneer de CP de geïnde dividenden niet onmiddellijk, onder afhouding van de bij K.B. toegestane beheerskosten, retrocedeert (art. 17, ^{4°}).⁷⁸

E. Investeringspaarplan (art. 18 – 21)

Kapitaalparticipatie kan worden uitbetaald als eigen kapitaal en vreemd kapitaal, naast met eigen kapitaal verwante bewijzen. Van deze laatste zijn winstbewijzen de meest bekende vorm. Vreemdkapitaalparticipatie is, naast rekening-courant en obligaties, vooral bekend als medewerkerskrediet, in de Participatiewet «investeringspaarplan» genoemd.⁷⁹

Enkel KMO's, gedefiniëerd als «kleine vennootschappen» volgens art. 15 W.Venn. (art. 2, ^{6°}), kunnen voor deze optie kiezen.⁸⁰ Het gaat dus om vennootschappen met een jaargemiddelde van minder dan 100 werknemers, die gedurende

twee opeenvolgende boekjaren, minstens twee van de volgende drie grenzen niet overschrijden: jaargemiddelde van 50 werknemers, jaaromzet exclusief BTW van 6 250 000 euro, een balanstotaal van 3 125 000 euro. Bij verlies van dit statuut blijft de overeengekomen participatieregeling geldig tot bij de eindvervaldag (art. 21).

De wetgever wil hiermede KMO's met een familiaal karakter, waarvoor de invoering van een kapitaalparticipatiestelsel met stemrecht al te zeer het aandeelhouderschap zou versnipperen en de macht van de familiale kern verzwakken, toch de mogelijkheid bieden een participatiestelsel in te voeren, genietend van dezelfde (para)fiscale voordelen als een kapitaalparticipatiestelsel.⁸¹

Resultaatparticipatie of, volgens de Participatiewet «deelname in de winst», wordt onmiddellijk in speciën uitbetaald. Het investeringspaarplan laat echter een specifieke C.A.O. of toetredingsakte toe waarin de speciën, uitgesteld over een periode van twee tot vijf jaar, uitbetaald worden (art. 19, § 1). Intussen blijven de gelden ter beschikking van de vennootschap «als een krediet». In de Commissie voor de Begroting en de Financiën ontspon zich een discussie rond de vraag wat er gebeurt wanneer de vennootschap na de blokkeringsperiode het krediet niet kan terugbetalen. De minister van Financiën antwoordde hierop dat, hoewel art. 19, § 1, is ontworpen «louter als bescherming ten aanzien van de werknemers zelf», «niets de werknemers verhindert contractueel te aanvaarden dat de terugbetaling wordt uitgesteld wanneer hun onderneming in moeilijkheden verkeert, of dat nu in de periode van twee tot vijf jaar is dan wel na die vijf jaar (...). Het fiscale voordeel wordt beschouwd als definitief toegekend.»⁸²

Tijdens de blokkeringsperiode, die voortijdig beëindigd kan worden, zoals bij een kapitaalparticipatie (art. 19, § 3), worden de participatiebedragen als een niet-achtergestelde lening ter beschikking gesteld van de vennootschap (art. 18). Binnen dit kader genieten de werknemers een algemeen voorrecht op de roerende goederen van de vennootschap, zoals bij het loonvoorrecht (art. 37; aanvulling art. 19, ^{3°bis} Hyp.W.).⁸³ Volgens de minister van Financiën verdwijnt dit voorrecht bij een akkoord tot verlenging met een individuele werknemer, alsook bij wijziging van de voorwaarden van het investeringspaarplan, tenzij het slechts om een verlenging van de terugbetalingstermijn gaat.⁸⁴

De vennootschap boekt dit «krediet» als een afzonderlijke rubriek onder de post «schulden op meer dan een jaar» (art. 18).⁸⁵ Ze betaalt hierop, binnen dertig dagen na vervaldag, een in het participatieplan vastgestelde jaarinterest die minstens gelijk is aan de interestvoet van een OLO met een zelfde looptijd (art. 19, § 2). Onder behoud van het hierboven genoemde voorrecht, mag de jaarinterestbepaling een variabele component bevatten.⁸⁶ De vennootschap mag dit

⁷⁶ M.v.t., 42; R.v.St., 95-96.

⁷⁷ M.v.t., 43. Minstens zal er toch ook een activapost «liquide middelen» moeten zijn.

⁷⁸ M.v.t., 41, lijkt zich bewust te zijn van de beheersproblemen die zich bij een CP kunnen voordoen. Het in het vooruitzicht gestelde KB inzake goed beheer en controle zou dit kunnen verhelpen via o.m. retrocessie- en beleggingstechnieken. Het Franse zgn. *participation*-stelsel, ingevoerd in 1967 en met andere stelsels gecoördineerd in de *Ordonnance* n° 86-1134 en n° 86-1135 van 21 oktober 1986, alsook de wetsvoorstellen van R. Blanpain, E. Cooreman, L. Delcroix kunnen hiervoor nuttig zijn (voetnoot 6).

⁷⁹ Zie voetnoot 9. Schematische voorstelling, A. VAN PUT, «KMO», 112-113.

⁸⁰ Waarom M.v.t., 44, naar «het Franse voorbeeld» verwijst, is onduidelijk. Frankrijk kent wel een bijzonder, overigens verplicht stelsel voor ondernemingen vanaf vijftig werknemers, het zgn. *participation*-stelsel (zie voetnoot 78). Dit stelsel laat een «investeringsfonds» toe (cfr. A. VAN PUT, *o.c.*, 54).

⁸¹ M.v.t., 43, 19; M.v.F., 7.

⁸² M.v.F., 65.

⁸³ M.v.F., 57. M.v.t., 59, alsook *B.W. TWS-Actualiteit*, 16 juni 2001, Story-Scientia, 3, stellen dat dit algemeen voorrecht wordt toegekend aan de «toegekende deelnames in de winst». Deze te ruime formulering is het gevolg van de beperking, aangebracht aan art. 37 Voorontwerp (R.v.St., 107).

⁸⁴ M.v.F., 72-73.

⁸⁵ M.v.t., 44.

⁸⁶ M.v.t., 45. M.v.F., 73.

zgn. investeringsfonds enkel aanwenden voor investeringen in vaste activa, zoals bedoeld in het uitvoeringsbesluit van het W.Venn. en voor zover de looptijd ervan kleiner is dan de overeengekomen blokkeringsperiode (art. 20). Aldus kan dit investeringsfonds bestaan uit zowel materiële als immateriële vaste activa, zoals machines, octrooien, goodwill, nog niet ten uitvoer gelegde onderzoekswerken en financiële vaste activa, zoals vastleggingen van minimum een jaar in aandelen.⁸⁷

IV. SOCIAALRECHTELIJKE, FISCALE, FINANCIËLE EN VENNOOTSCHAPSRECHTELIJKE BEPALINGEN

A. Sociaalrechtelijke bepalingen (art. 32 – 37)

De enorme verdienste van deze Participatiewet is eindelijk erin geslaagd te zijn, zoals door het PEPPER II-verslag gevraagd, het onderscheid te verduidelijken «tussen lonen waarover sociale premies zijn verschuldigd en de voordelen die uit PEPPER-regelingen worden genoten».⁸⁸ Op dit punt is de memorie van toelichting duidelijk: gefinancierd door de uitkeerbare winst, hebben de werknemersvoordelen, voortvloeiend uit deze wet, onmiskenbaar een vennootschapsrechtelijke oorsprong. Ze moeten dan ook als een «zuiver vennootschapsrechtelijk inkomen» gekwalificeerd worden. Het gevolg is dat zowel art. 2 van de Loonbeschermingswet van 12 april 1965 (art. 32) als de Arbeidsovereenkomstenwet van 3 juli 1978 (art. 34) niet van toepassing zijn.⁸⁹

Participatiebedragen komen dus niet in aanmerking voor de betaling van socialezekerheidsbijdragen, in principe althans, en voor de berekening van het enkelvoudig en dubbel vakantiegeld, noch voor de berekening van het gewaarborgde loon, de opzeggingsvergoedingen, de drempels van de proefperiode, het niet-concurrentiebeding, enz.⁹⁰

Daarenboven onttrekt art. 35 de participatiebedragen aan de loonnorm door ze te weren uit het toepassingsgebied van de wet van 26 juli 1996 tot bevordering van de werkgelegenheid en tot preventieve vrijwaring van het concurrentievermogen.

Participatiebedragen zijn dus geen loonkosten. Dit geldt zelfs wanneer de maximumblokkeringsperiode «conventioneel» overschreden wordt.⁹¹

De vrees van de vakorganisaties was dat participatiestelsels de R.S.Z.-inkomsten zouden aantasten. Art. 33 komt hieraan tegemoet, ondanks de principiële uitsluiting van socialezekerheidsbijdragen op de participatiebedragen, door in de Algemene-Beginselenwet Sociale Zekerheid van 29 juni 1981 een «nieuwe solidariteitsbijdrage» voor werknemers in te voeren voor onmiddellijke uitbetalingen in speciën. De gene, die de uitbetaling verricht, houdt deze bijdrage in en stort ze aan de R.S.Z. binnen dezelfde periode en onder dezelfde voorwaarden als bij R.S.Z.-bijdragen.⁹² Analoom met de bijdragevoet van de persoonlijke socialezekerheidsbijdrage bedraagt deze 13,07 % van het uitgekeerde bedrag.⁹³ Art. 36 kent daarenboven 50 % van de belastingen en 56,6 % van de aanvullende belastingen⁹⁴ toe aan het R.S.Z.-beheer of, voor zover een in Ministerraad overlegd K.B. hiertoe beslist, een deel ervan aan het Fonds voor het financieel evenwicht in het sociaal statuut van de zelfstandigen.⁹⁵

B. Fiscale bepalingen (art. 22 – 31)

Een participatiebijdrage is «een voordeel dat verband houdt met de verdeling van een aantal resultaten van de onderneming en dat gestort wordt bovenop de bezoldiging zonder die te vervangen». Participatiebedragen zijn dus enerzijds geen inkomsten van roerende goederen (art. 21 WIB92), omdat ze geen dividend zijn, en anderzijds zijn ze vrijgesteld als beroepsinkomens (art. 25, aanvulling art. 38 WIB92), omdat ze geen bezoldiging zijn.⁹⁶ Ingevolge dit «volledig nieuw en autonoom systeem», dat liberatoir, forfaitair en voor de werkgever verworpen, dus niet aftrekbare uitgaven zijn (art. 26 wijzigt art. 198 WIB92; art. 27 vult aan art. 207 WIB92), hoort het fiscaal statuut niet thuis in het WIB92, maar in het Wetboek van de met de inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen (WIGB), waar het als nieuwe Titel VII in opgenomen is (art. 23).⁹⁷

1° Belastbaar feit (art. 23 – art. 112 WIGB)

Op de participatiebijdragen die werknemers ontvangen, wordt een belasting geheven. Op de onrechtmatig voortijdig geïnde bedragen wordt een aanvullende belasting geheven,

gezien als een terechtwijzing door de wetgever van de rechterlijke uitspraken, die bepaalde stelsels in het verleden als «loon» kwalificeerden.

⁸⁷ M.v.F., 9, 40, 66. Schuldafllossingsplannen zijn dus niet toegelaten.

⁸⁸ PEPPER II, 60, 52 en 4.

⁸⁹ M.v.t., 55-56 en 58.

⁹⁰ M.v.t., 56-57; M.v.F., 18-19. De studie van J. DE WORTELAER, *Financiële participatie en loon*, Gent, Mys & Breesch, 1996, sluit niet alleen een woelige episode uit het sociaal recht af, maar was zonder twiifel ook een goede inspiratiebron voor de sociaalrechtelijke bepalingen van de Participatiewet.

⁹¹ Uit de verklaring (M.v.F., 65), valt af te leiden dat b.v. een «contractuele» (d.i. buiten het participatieplan) verlenging van de blokkeringsperiodes mogelijk is, zelfs onder andere voorwaarden, zonder verlies van de genoten (para)fiscale voordelen. Volgens J. VAN DYCK, «Werknemersparticipatie is geen 'klassieke' bezoldiging», *Trends*, 26 april 2001, 89, zou deze wet van invloed kunnen zijn op hangende R.S.Z.-procedures. De verwijzing naar enerzijds de huidige rechtsonzekerheid (M.v.t., 35) en anderzijds de «zienswijze van procureur-generaal Lenaerts omtrent de algemene draagwijdte van de Loonbeschermingswet» (M.v.t., 56), kan worden

⁹² M.v.F., 18.

⁹³ M.v.t., 57.

⁹⁴ Het wetsontwerp hief een «solidariteitsbijdrage» ook op onrechtmatige voortijdige uitbetalingen. M.v.F., 72, int deze nu, om praktische redenen, als een «aanvullende belasting» met retrocessie aan de R.S.Z.

⁹⁵ M.v.t., 58.

⁹⁶ M.v.t., 52 en M.v.F., 19. Art. 29 van het wetsontwerp werd art. 24 van de wet (M.v.F., 70). Art. 24 tot en met 29 wetsontwerp en M.v.t. moeten aldus bij lezing één nummer worden opgeschoven. Voor Cass. 11 september 1995 (R.S.Z./Agfa-Gevaert), *R.W.* 1995-96, 877, noot J.R.R. en Cass. 19 juni 2000 (RSZ/Colruyt), *R.W.* 2000-01, 837, noot, M. DE VOS, «Doos van Pandora», *l.c.*, 825, zie, M.v.t., 46 e.v. en R.v.St., 88-89.

⁹⁷ M.v.t., 49 en 47.

daar de werkgever niet noodzakelijk op de hoogte is van de niet-naleving van de blokkeringsperiode.⁹⁸

2° Belastbare grondslag (art. 23 – art. 113-114 WIGB)

De wet is gebaseerd op het principe van de winst per einde boekjaar. Zich inspirerende op de fiscale behandeling van de dividenden of tantièmes, gaat het om «een techniek van bestemming van winst na belastingen».⁹⁹ Aldus werd, onder eventuele toevoeging van de belasting die ter ontlasting van de verkrijger ten laste valt van de betaler van de participatiebijdrage (art. 113, § 1, 4° WIGB), de belastbare grondslag als volgt vastgesteld voor de diverse regelingen.

a) *Winstparticipaties*: het bedrag in specien min de solidariteitsbijdrage van 13,07 %.

b) *Kapitaalparticipaties*: de waarde van de toegekende aandelen, vastgesteld als volgt,

– bij beursnotering of -verhandeling. Naar keuze van de toekenner van de aandelen, niet lager dan de gemiddelde koers van dertig dagen voorafgaand aan de toekenningsdag of de slotkoers;

– in de andere gevallen. Niet lager dan de werkelijke waarde op het moment van toekenning zoals vastgesteld, op een sluitend advies van een bedrijfsrevisor of externe accountant, door de toekenner van de aandelen. Deze waarde mag niet lager zijn dan de boekwaarde zoals blijkt uit de laatste vóór de toekenningsdag afgesloten en goedgekeurde jaarrekening van de emittent. De minister van Financiën formuleerde hierbij twee belangrijke opmerkingen.¹⁰⁰ Allereerst beklemdoende hij, met vermoedelijk de memorie van toelichting in het achterhoofd,¹⁰¹ dat deze bepaling in geen geval afbreuk doet aan de procedure inzake kapitaalverhoging middels inbreng anders dan in geld, waarvoor de bedrijfsrevisoren bevoegd blijven (art. 602 W.Venn.). Vervolgens wees hij erop dat, via een wijziging van het K.B. van 3 mei 1999, houdende regeling van een stelsel van voorafgaande beslissing inzake fiscaliteit, de vennootschappen bij de belastingadministratie een *ruling* zullen kunnen aanvragen voor de waardebepaling. Deze *ruling* zal voor de gekozen waarderingsmethodes in werking treden (1) voor de volledige duur, bij de aanvaarding van het participatieplan of (2) voor de veranderlijke parameters, jaarlijks bij de aandelen-toekenning.

c) *Investeringspaarplannen*: het bedrag in specien.

d) *Aanvullende belastingen*: dezelfde grondslag als bij kapitaalparticipatie of bij een investeringspaarplan, maar evenredig met de onrechtmatig voortijdig geïnde aandelen of bedragen.¹⁰²

⁹⁸ M.v.F., 71. Het voorontwerp bepaalde de inning van een solidariteitsbijdrage. Door de opheffing ervan blijft deze nu in de belastbare grondslag, dit in tegenstelling tot de winstparticipaties. Zie voetnoot 94.

⁹⁹ M.v.F., 21.

¹⁰⁰ M.v.F., 67-68.

¹⁰¹ M.v.t., 52.

¹⁰² In art. 114 WIGB in fine ontbreekt i.v.m. investeringspaarplannen, «of uitbetaalde gelden».

3° Opeisbaarheid (art 23 – art. 115-116 WIGB)

De belasting is opeisbaar vanaf het ogenblik dat de participatiebijdrage betaald of toegekend wordt. Het heeft geen belang dat deze toekenning op een voor de werknemer geopende rekening gebeurt die, ingevolge een uitdrukkelijke of stilzwijgende overeenkomst, onbeschikbaar is. De aanvullende belasting is opeisbaar bij de onrechtmatige voortijdige beëindiging van de blokkeringsperiode.

4° Belastingtarief (art. 23 – art. 117 WIGB)

Kapitaalparticipaties en, voor de kleine ondernemingen, investeringspaarplannen, worden aangemoedigd met een lager belastingtarief. Deze stelsels staan immers «garant voor een sterkere en langere samenwerking met de onderneming dan de gewone winstparticipaties». Daarenboven moest rekening worden gehouden met de ermede verbonden risico's.¹⁰³

Aldus bedraagt de belastingaanslagvoet voor winstparticipaties 25 %. Voor kapitaalparticipaties en met een investeringspaarplan verbonden winstparticipaties, 15 %. Deze voor de aanvullende belastingen bij onrechtmatige voortijdige betalingen bedraagt 23,29 %.¹⁰⁴

5° Belastingsschuldige (art. 23 – art. 118 WIGB)

De werkgever is de belasting verschuldigd en moet deze ook inhouden. Volgens de memorie van toelichting zal een bijkomend vak worden ingelast in het huidig formulier voor de RV-inhouding. Aldus zal de vennootschap deze belasting samen met de roerende voorheffing op de dividenden kunnen aangeven.¹⁰⁵

De aanvullende belasting is, in voorkomend geval, verschuldigd en in te houden door (1) de werkgever in alle hieronder niet genoemde gevallen, zoals bij investeringspaarplannen, door (2) de CP, of (3) bij onrechtmatige voortijdige inning van aandelen, door de kredietinstelling of beursvennootschap, die het verschuldigde bedrag moeten innen door de verkoop van het nodige aantal aandelen of door het vóór elke vrijgave van aandelen bij de werknemer op te vragen.¹⁰⁶

6° Stortingswijze, vestiging en inning (art. 23 – art. 119 WIGB)

Zowel de belastingen als de aanvullende belastingen worden gestort, gevestigd en geïnd zoals de roerende voorheffing. Art. 30 voegt daarvoor art. 304bis aan het WIB92 toe.

7° CP (art. 24, 28-29)

De Participatiewet wenst tot elke prijs de fiscale neutraliteit te waarborgen tussen rechtstreekse en onrechtstreekse toekenning van aandelen. Hiermede wordt voorkomen dat

¹⁰³ M.v.F., 9, 43.

¹⁰⁴ M.v.F., 68-69: berekening van de in een aanvullende belasting omgezette solidariteitsbijdrage.

¹⁰⁵ M.v.t., 50.

¹⁰⁶ M.v.F., 22.

de CP «duurder zou zijn voor de werknemers dan de directe inning van het voordeel». Vandaar dat de CP's genieten van een in bepaalde mate vergelijkbaar stelsel met dit van de beleggingsinstellingen.¹⁰⁷ Aldus bepaalt art. 28, in afwijking van art. 183 tot 207 WIB92, dat hun belastbaar inkomen gelijk is aan (1) het totaal van de niet als beroepskosten, andere dan waardeverminderingen en minderwaarden op aandelen als bedoeld in art. 198, lid 1, 7°, WIB92, aftrekbare uitgaven en kosten en (2) de uitgaven als bedoeld in art. 57 en 195 § 1, eerste lid, WIB92, voor zover deze niet verantwoord zijn door individuele fiches en een samenvattende opgave.

Met toepassing van het principe van de semi-transparantie, houdt de CP op de door haar *toegekende* dividenden een roerende voorheffing van 15 % in voor zover de door haar *ontvangen* dividenden, bij gebrek aan vrijstelling, genoten hebben van de aanslagvoet van 15 % (art. 29, aanvulling art. 269, derde lid, WIB92). Zo niet houdt zij 25 % in. Artikel 24 ten slotte vervangt art. 21, 6°, WIB92. Aldus zijn de vennoten van CP's uitgesloten van de vrijstelling van de eerste schijf van 5 000 fr. op hun dividenden, zoals de door de Nationale Raad van de Coöperatie erkende CV's.

8° Wetboek der Registratie, Hypotheek- en Griffierechten
(art. 31 – art. 124 W.Reg.)

Vanuit de bezorgdheid de kosten van de formaliteiten voor de inbreng in een CP alsook voor een kapitaalverhoging, neutraal te houden tegenover respectievelijk de rechtstreekse toekenning en de toekenning van aandelen in eigen bezit, stelt art. 31 genoemde handelingen vrij van het proportioneel recht van 0,5 %.¹⁰⁸ Zij moeten uiteraard wel betrekking hebben op een kapitaalparticipatie. Op straffe van een boete gelijk aan het ontdoken recht, moet in de akte of in een vóór de registratie bij de akte gevoegd geschrift, correct worden vermeld dat de toepassingsvoorwaarden vervuld zijn.

C. Financieel- en vennootschapsrechtelijke bepalingen
(art. 38 – 39)

1° Het openbaar beroep doen op het spaarwezen

a) *Naamloze vennootschappen* (art. 38). Zowel het sociaal overleg als het gratis karakter van de toewijzing beschermen in hoge mate de begunstigden van participatiestelsels. Er is dan ook geen reden om de toekenning van bestaande of nieuw te creëren aandelen in het raam van de Participatiewet te kwalificeren als een handeling van een openbaar beroep doen op het spaarwezen. Vandaar dat art. 38 de toekenning van bestaande of nieuw te creëren aandelen in het raam van deze wet aan de supervisie van de Commissie voor het Bank-

en Financieewezen (hierna: CBF) onttrekt (art. 38, wijziging art. 34, § 1, van het Bankbesluit van 9 juli 1935). Hiermede vervalt ook de verplichting om de CBF een prospectus te laten goedkeuren of haar een vrijstelling van prospectus te vragen. Ten slotte betekent dit dat een NV, die een participatieplan afsluit, niet onder de toepassing valt van art. 438 W.Venn., zoals de NV's, die een openbaar beroep doen op het spaarwezen. Let wel dat deze uitzondering uitsluitend betrekking heeft op de terbeschikkingstelling van aandelen aan werknemers. Wanneer de vennootschap de inschrijving van de aldus nieuw gecreëerde aandelen in een gereglementeerde markt wenst, moet zij zich uiteraard schikken naar Titel II van het Bankbesluit. In voorkomend geval kan de CBF een gehele of gedeeltelijke prospectusvrijstelling verlenen.¹⁰⁹

b) *Kredietinstellingen* (art. 39). Krachtens art. 4, eerste lid van de Wet Statuut Kredietinstellingen van 22 maart 1993, bezitten de banken het monopolie om een openbaar beroep te doen op het spaarwezen voor de ontvangst van terugbetaalbare gelddeposito's op zicht of op termijn. Art. 39 voegt een nieuwe uitzondering toe op dit bankmonopolie voor investeringsspaarplannen.¹¹⁰

2° Coöperatieve vennootschap

Zoals hierboven bij de bespreking van de CP al aangeduid, wijkt de Participatiewet in zijn artikelen 12, § 3 en 15, § 4 af van de art. 367 en 374 W.Venn. betreffende de CV's.

**V. TOEZICHT, STRAFBEPALINGEN, OPVOLGING
EN INWERKINGTREDING (ART. 40 – 42)**

A. Toezicht (art. 40, § 1)

Naast de officieren van de gerechtelijke politie zijn de ambtenaren van het Ministerie van Werkgelegenheid belast met het toezicht op de uitvoering van de wet. De ambtenaren van het Ministerie van Financiën behouden uiteraard hun controlebevoegdheid op de fiscale aspecten.¹¹¹

B. Strafbepalingen (art. 40, §§ 2 en 3)

De geldboete van 26 tot 500 fr. voor de werkgever, zijn aangestelden of mandatarissen, die het toezicht op deze wet bemoeilijken of zich niet naar de verplichtingen van deze wet schikken, is mutatis mutandis dezelfde als die bepaald in art. 35 van de R.S.Z.-Wet van 27 juni 1969.¹¹² De geldboete wordt vermenigvuldigd met het aantal werknemers waartegen een overtreding werd begaan. Ze mag evenwel in totaal niet meer dan 100 000 fr. bedragen. Bij de strafuitspraak zal de rechter de werkgever ambtshalve veroordelen alle nog verschuldigde bedragen aan de R.S.Z. te storten.

¹⁰⁷ M.v.t., 54. «Investeringsmaatschappijen» is onjuist (Wet Financiële Transacties van 4 december 1990).

¹⁰⁸ M.v.t., 55. Aandelen in eigen bezit b.v. ingevolge art. 622, § 2, 3°, W.Venn. De opmerking R.v.St. 84, voetnoot 8, dat «de opname van winst in het kapitaal, gevolgd door de gratis toekenning van aandelen, de vennootschap niets kost» in tegenstelling tot de aankoop van aandelen, is iets te fors geformuleerd. Voor een aandeelhouder daarentegen zal het verschil tussen aankoop en winstincorporatie niet erg groot zijn.

¹⁰⁹ M.v.t., 59-60. M.v.t., 60, tweede alinea, is een typische illustratie van de slordige Nederlandse tekst. Aldaar wordt «ne s'applique qu'à» manifest onjuist vertaald als «niet van toepassing is». Zie ook, R.v.St., 109.

¹¹⁰ M.v.t., 60-61. De vertaling van «établissements de crédit» in «beleggingsondernemingen» is onjuist.

¹¹¹ M.v.t., 61.

¹¹² M.v.t., 61.

C. Opvolgings-K.B.'s (art. 41)

Het is van belang van meet af aan een inzicht te hebben in de toepassing van de Participatiewet. Dit kan leerrijk zijn, wil men de minderontvangsten voor de Schatkist kennen. Volgens een eerste raming van de Inspectie van Financiën zou deze 2,2 miljard fr. bedragen. De hierbij vooropgestelde hypothese is dat de kapitaalparticipatie 1% van de bruto-loonmassa van de privésector bedraagt.¹¹³ Of men het nu al dan niet eens is met de stelling dat participatiestelsels minderontvangsten genereren,¹¹⁴ het is alleszins wijs om van bij de aanvang een aantal maatregelen te nemen teneinde de toepassingen van deze wet op te volgen.

Aldus kan een K.B., na advies van de N.A.R., de vennootschappen en de CP's verplichten om alle documenten bij te houden en inlichtingen te verstrekken. Voorts zal een in Ministerraad overlegd K.B. de nodige maatregelen bepalen om op adequate wijze statistische informatie te verzamelen over de toepassing van deze wet. Ten slotte zal bij K.B. de N.A.R. worden opgedragen om voor de regering en het parlement een jaarverslag op te stellen met informatie over de toepassing van de participatieplannen en over de maatregelen die zijn genomen voor de verdere verspreiding ervan in nieuwe vennootschappen of groepen. Dit verslag moet de nodige inlichtingen bevatten opdat elke sector een overzicht zou hebben van de toepassing van financiële participatiestelsels in zijn activiteitssector.¹¹⁵

D. Inwerkingtreding (art. 42)

Een K.B. zal de dag van inwerkingtreding van elk artikel bepalen. Tot zolang blijven de Participatiewet of bepaalde onderdelen ervan een dode letter.

VI. BESLUIT

Deze bijdrage is een eerste analyse van de Participatiewet. De hoofdzakelijke bedoeling was de aandacht te vestigen op de wettekst zelf en de parlementaire voorbereiding. Deze Participatiewet zal bij velen een aantal vragen oproepen, zowel van juridische als van bedrijfseconomische aard, maar ook omtrent de interne samenhang. Welke rechtbank is bevoegd om geschillen op te lossen die hun oorsprong vinden enerzijds in het vennootschapsrecht en anderzijds soms in een specifieke C.A.O., soms in een toetredingsakte? Welke financiële technieken kan een CP inschakelen om aan haar verplichtingen te voldoen, gegeven de instabiliteit van beurskoersen, zeker in de korte periode en het hoge personeelsverloop tijdens de eerste drie tot vijf jaren na de indiensttreding? Welk is het verband tussen de vooropgestelde doelstellingen en de verplichting om medewerkers met een anciënniteit van een jaar of minder, of sterker, medewerkers, aangenomen voor een bepaald werk of met een beroepsop-

leiding-, leer-, of stageovereenkomst ook bij het participatieplan te betrekken?

Dit is maar een greep uit enkele vragen. De studie van diverse aspecten van deze wet, zoals het participatieplan zelf, de CP, de investeringsspaarplannen, het sociale en fiscale gedeelte, zullen telkens meer dan genoeg stof leveren voor een kritische bijdrage. Voor het antwoord op een aantal van deze vragen zal gewacht moeten worden op de negen aangekondigde KB's. Dit inzake het beheer en de controle van de CP's is van bijzonder belang. Weinigen zullen immers de financiële organisatie van een CP voor een uitgemaakte zaak houden. Zo zou de rechtstreekse inbreng van de aandelen of beter nog, van de tegenwaarde ervan door de toekennende vennootschap in de CP niet alleen een welgekomen administratieve, maar ook een financiële verbetering zijn. In afwachting van een kapitaalverhoging of van een aankoop van aandelen van de toekennende vennootschap op de secundaire markt, zou de CP beleggingen moeten kunnen verrichten, zoals b.v. bepaald in het Franse *participation*-stelsel.

Vandaag zouden 5 % van de Belgische werknemers betrokken zijn in de «winstdeling» van hun vennootschap. Tijdens de besprekingen van de Participatiewet in de Commissie voor de Financiën en de Begroting sprak de minister van Financiën de wens uit dat dit percentage op korte of middellange termijn de 26 % van Frankrijk zou evenaren.¹¹⁶ Of deze ministeriële droom werkelijkheid zal worden, is zelfs voor de Minister een open vraag.¹¹⁷ Veel zal afhangen van de mate waarin de regering voor de nodige verfijningen zal zorgen teneinde deze wet ook bedrijfseconomisch meer werkzaam te maken.

Nochtans verdient de regering alle lof. Weliswaar getekend door compromissen, betekent de Participatiewet een doorbraak in een materie die voorgaande regeringen lieten verzieken. Aldus blijft deze wet een grote stap voorwaarts inzake zowel ondernemingsparticipatie als de aan de gang zijnde evolutie van een vennootschaps- naar een ondernemingsrecht.¹¹⁸

Naast de verhoopde verfijningen door de regering, is het nu aan de ondernemingen om te bewijzen dat ze deze wetgeving niet misbruiken voor de toekenning van een soort variabel loon, waarop een lagere (para)fiscale druk rust. Hopelijk kiezen ze, dankzij de hun geboden mogelijkheden, resoluut de weg naar een reëel participatief management. Dit is immers de enige weg die loont. «There are hundreds of studies on that point», schrijft het Amerikaanse *National Center for Employee Ownership*, «It is the combination of ownership and participation that yields results».¹¹⁹

¹¹⁶ Een van de Franse participatiestelsels is een verplicht stelsel voor ondernemingen vanaf vijftig medewerkers en voor zover de winst groter is dan 5 % van het eigen vermogen. Zie voetnoot 78 en 80.

¹¹⁷ M.v.F. 11, 34, 36. M.v.F., 37 zou reeds tevreden zijn met 2 % van de vennootschappen.

¹¹⁸ Zie o.m. L. VERSLUYS, «Contribution à l'étude de la reconnaissance légale de l'entreprise, fondement espéré du droit économique», *Actualités du droit*, 1999, 257-325.

¹¹⁹ K.M. YOUNG, C. ROSEN, E.J. CARBERRY, *Theory O. Creating an Ownership Style of Management*, Oakland, NCEO, 1995, 4; zie ook A. VAN PUT, «Waarom structurele participatie financiële participatie voorafgaat», Academie voor het kleinbedrijf, *Meerwaarden voor het zelfstandig ondernemen II*, Leuven, Garant, 1997,

¹¹³ M.v.F., 37 en 31.

¹¹⁴ Amerikaanse studies wijzen op een voordeel voor de schatkist (zie, A. VAN PUT, o.c., 72-73; idem, «Eigendom en kapitaalparticipatie. Een kwestie van uitsluiting en van ontsluiting», P. HUMBLET, (red.), *Arbeid & kapitaal (on)verzoenbaar?*, *Tegenspraak Cahier* 19, 1999, 148-149).

¹¹⁵ M.v.t., 61.

Dit zal niet van vandaag op morgen gebeuren. Nochtans is het voor de Amerikaanse hoogleraren, Joseph Blasi en Douglas Kruse, «crystal clear that this (employee ownership) is not a passing phenomenon. It will profoundly affect what the twenty-first century corporation looks like».¹²⁰ Vanuit eenzelfde overtuiging schrijft de Franse oud-minis-

ter, Jacques Godfrain, «La société du XXIe siècle sera «participative», ou elle ne sera pas».¹²¹

A. VAN PUT

Erevoorzitter HBK-Spaarbank

Rechter in handelszaken

Oud-voorzitter en bestuurslid Instituut voor Ondernemingsparticipatie (INOPE)

¹²⁰ J.R. BLASI, D.L. KRUSE, *The new owners. The mass emergence of employee ownership in public companies and what it means to American business*, HarperBusiness, 1991, 2.

¹²¹ J. GODFRAIN, *Politique sociale et participation*, Monaco, Rocher, 1999, 153.

9-53; NCEO Staff, *Employee Ownership Reader. An Introduction to how Ownership Plans work* (1983), Oakland, National Center for Employee Ownership, 1995², 66; C. ROSEN, *Equity sharing in a global context*, Lezing, 26 september 2000, Brussel, INOPE, 10.

RECHTSPRAAK

ARBITRAGEHOF

Arrest nr. 56/2001

8 MEI 2001

Voorzitter: de h. Melchior

Rapporteurs: mevr. Delruelle en de h. Arts

Advocaten: mrs. Sosson, d'Otreppe, Gallus loco Van Die-
ren, en Lambot loco Wouters

**1. Grondwet – Gelijkheid en niet-discriminatie – Afstam-
ming – Erkenning van vaderschap – Door een andere man dan
de echtgenoot – 2. Rechten van de mens – a) Verdrag inzake
de rechten van het kind – Vaststelling van de afstamming –
b) Recht op eerbiediging van het privé- en gezinsleven –
Afstamming – Erkenning van vaderschap – Kind geboren
binnen het huwelijk – Erkenning onder voorwaarden –
Stabiliteit van het gezinsleven dat op het huwelijk berust**

1. Art. 320 B.W. schendt niet art. 10 en 11 van de
Grondwet, afzonderlijk beschouwd of gelezen in samenhang
met art. 8 en 14 E.V.R.M. en met het Internationaal Verdrag
inzake de rechten van het kind, in zoverre het de rechtbank van
eerste aanleg niet toestaat machtiging te verlenen opdat een
andere man dan de echtgenoot het kind erkent, als het kind
werd verwekt vóór het huwelijk van de moeder.

2. a) Art. 3.1 en 7.1 van het Verdrag van New York inzake
de rechten van het kind impliceren niet het recht om een
andere band van afstamming vast te stellen dan die welke
reeds bestaat op basis van het huwelijk van de ouders.

b) Art. 8 en 14 E.V.R.M. verzetten zich er niet tegen dat de
wetgever de erkenning van een kind dat is geboren binnen het
huwelijk en ten aanzien van wie het in art. 315 B.W. vervatte
vermoeden van vaderschap van toepassing is, afhankelijk
maakt van bepaalde voorwaarden, met de bedoeling de
stabiliteit van het gezinsleven dat op het huwelijk berust en
het recht op de eerbiediging van het gezinsleven van die
persoon te vrijwaren.

Onderwerp van de prejudiciële vraag

Bij vonnis van 18 januari 2000 heeft de Rechtbank van
Eerste Aanleg te Nijvel de volgende prejudiciële vraag ge-
steld: «Schendt art. 320 B.W. art. 10 en 11 van de Grondwet,
gelezen in samenhang met art. 8 en 14 van het Europees
Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en
het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind,
in zoverre het de rechtbank van eerste aanleg niet toestaat
machtiging te verlenen opdat een andere man dan de echt-
genoot het kind erkent, als het kind werd verwekt vóór het
huwelijk van de moeder, terwijl het de machtiging tot er-
kenning door diezelfde man wel toestaat als het kind werd
verwekt tijdens het huwelijk, maar op een ogenblik waarop
de moeder gescheiden leefde van haar echtgenoot?»

...

In rechte

De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil

B.1. De verwijzende rechter vraagt het Hof naar de be-
staanbaarheid met art. 10 en 11 van de Grondwet gelezen in
samenhang met art. 8 en 14 van het Europees Verdrag tot
bescherming van de Rechten van de Mens en met art. 7 van
het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind,
van art. 320 B.W., «in zoverre het de rechtbank van eerste
aanleg niet toestaat machtiging te verlenen opdat een andere
man dan de echtgenoot het kind erkent, als het kind werd
verwekt vóór het huwelijk van de moeder, terwijl het de
machtiging tot erkenning door diezelfde man wel toestaat
als het kind werd verwekt tijdens het huwelijk, maar op een
ogenblik waarop de moeder gescheiden leefde van haar
echtgenoot». Hij verzoekt dus de situatie te vergelijken van
de mannen die aan de rechtbank de toestemming vragen om

een kind te erkennen dat is verwekt vóór het huwelijk van de moeder, met de situatie van de mannen die aan de rechtbank de toestemming vragen om een kind te erkennen dat is verwekt tijdens het huwelijk op een ogenblik waarop de moeder gescheiden leefde van haar echtgenoot.

B.2.1. Art. 320 B.W. bepaalt:

«Wanneer het vaderschap dat vaststaat krachtens artikel 315 of 317 niet bevestigd wordt door het bezit van staat, kan het kind met machtiging van de rechtbank van eerste aanleg van zijn woonplaats, worden erkend door een andere man dan de echtgenoot:

1° ingeval het kind geboren is ten minste 180 dagen na de ontbinding of de nietigverklaring van het huwelijk van de moeder;

2° ingeval het kind geboren is meer dan 300 dagen na de inleidingszitting bedoeld in artikel 1258 van het Gerechtelijk Wetboek en geen proces-verbaal van verzoening is opge maakt, of na de beschikking van de voorzitter zitting houdend in kort geding, waarbij de echtgenoten gemachtigd worden een afzonderlijke verblijfplaats te betrekken, of na de verklaring bedoeld in artikel 1289 van hetzelfde Wetboek, en minder dan 180 dagen na de definitieve afwijzing van de eis of na de verzoening van de echtgenoten;

3° ingeval het kind geboren is meer dan driehonderd dagen na een beschikking van de vrederechter gegeven krachtens artikel 223 van dit Wetboek, waarbij de echtgenoten gemachtigd worden een afzonderlijke verblijfplaats te betrekken, en minder dan honderdtachtig dagen nadat aan deze maatregel een einde is gekomen, of nadat de echtgenoten feitelijk herenigd zijn geweest;

4° ingeval het kind geboren is meer dan 300 dagen na de datum van de feitelijke scheiding wanneer de echtscheiding is uitgesproken krachtens de artikelen 229, 231 of 232.»

B.2.2. Die bepaling staat dus een andere man dan de echtgenoot van de moeder toe een kind te erkennen, wanneer het vaderschap van de echtgenoot niet wordt bevestigd door het bezit van staat, en voor zover hij daartoe gemachtigd is door de rechtbank van eerste aanleg en het kind geboren is in bepaalde gevallen waarin de echtgenoten niet meer samen waren op het ogenblik dat het kind werd verwekt.

B.3. De grondwettelijke regelen van de gelijkheid en de niet-discriminatie sluiten niet uit dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is. Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld, rekening houdende met het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en met de aard van de terzake geldende beginselen; het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

B.4. Er bestaat tussen de twee categorieën van personen vermeld in B.2 een verschil in behandeling. In het geval waarin art. 320 B.W. het een andere man dan de echtgenoot mogelijk maakt de toestemming te vragen om een kind te erkennen, blijkt uit een gerechtelijke akte dat de echtgenoten niet meer samen waren op het ogenblik dat het kind werd verwekt. In het andere geval is het kind verwekt vóór het huwelijk, maar wordt het geboren in een gezin waarin er op gerechtelijk vlak geen enkel teken van ontwrichting is. Het verschil in behandeling berust dus op een objectief criterium.

Het gaat er echter om te onderzoeken of dat criterium relevant is ten aanzien van het door de wetgever nagestreefde doel en of de maatregel niet onevenredig is.

B.5. De wet van 31 maart 1987 heeft, zoals het opschrift ervan aangeeft, verscheidene wettelijke bepalingen betreffende de afstamming gewijzigd; in het bijzonder werd in boek I van het Burgerlijk Wetboek bij hoofdstuk V ervan een nieuwe titel VII ingevoegd, met als opschrift «Afstamming», waarvan de hiervoor genoemde bepaling, zoals gewijzigd bij de wet van 27 december 1994, deel uitmaakt.

Volgens de memorie van toelichting bestond de bedoeling van de wet van 31 maart 1987, wat de afstamming betreft, onder meer erin «de waarheid zoveel mogelijk te benaderen», dit wil zeggen de biologische afstamming (*Parl. St.*, Senaat, 1977-78, nr. 305/1, p. 3). In verband met de vaststelling van de afstamming van vaderszijde, werd erop gewezen dat «de wil om de regeling van de vaststelling van de afstamming zo dicht mogelijk de waarheid te doen benaderen (...) het openstellen van de mogelijkheden tot betwisting tot gevolg (behoorde) te hebben» (*ibid.*, p. 12). Uit dezelfde parlementaire voorbereiding blijkt echter dat de wetgever tevens hetgeen daarin de «rust der families» wordt genoemd in overweging heeft willen nemen en heeft willen beschermen door, indien hiertoe nodig, het zoeken naar de biologische waarheid te temperen (*ibid.*, p. 15). Hij heeft ervoor geopteerd niet af te stappen van het adagium «*pater is est quem nuptiae demonstrant*» (*ibid.*, p. 11).

B.6.1. Uit de parlementaire voorbereiding volgt dat de wetgever de zorg had om twee verschillende doelstellingen met elkaar te verenigen: enerzijds, de «rust der families» en, anderzijds, het in aanmerking nemen van de biologische waarheid. Hij heeft gemeend dat de eerste doelstelling voorrang moet hebben wanneer het vaderschap van de echtgenoot wordt bevestigd door het bezit van staat. In de andere gevallen heeft hij gemeend dat die doelstelling eveneens de overhand moest hebben, behalve wanneer de echtgenoten of één van hen, via procedurele initiatieven, hebben of heeft doen blijken dat de rust van hun gezin aangetast was.

B.6.2. Rekening houdende met de door de wetgever nagestreefde zorg voor de «rust der families», is het criterium van onderscheid relevant. De wetgever vermocht immers te oordelen dat in de in art. 320 B.W. bedoelde gevallen de «rust der families» reeds verstoord is, wat onder bepaalde omstandigheden, en met name in het enkele geval waarin het vaderschap van de echtgenoot niet wordt bevestigd door het bezit van staat, het mogelijk maakt dat voorrang wordt gegeven aan de zorg voor de biologische waarheid. Wanneer het kind daarentegen wordt geboren in een op het huwelijk gebaseerd gezin, zonder enig gerechtelijk spoor van ontwrichting, vermocht hij te oordelen dat de «rust der families» voorrang moest hebben op de biologische waarheid, zelfs wanneer het kind is verwekt vóór het huwelijk.

B.7. Bovendien is de maatregel, rekening houdende met de respectieve belangen van het wettige gezin voortspuitend uit het huwelijk en van de man die het kind west te erkennen, niet kennelijk onevenredig: bij het aangaan van hun huwelijk mochten de echtgenoten erop vertrouwen dat hun gezinsleven ook na de geboorte van een kind dat is verwekt vóór hun huwelijk, niet zou kunnen worden verstoord, althans wanneer er bezit van staat is, door het feit dat een andere man dan de echtgenoot gemachtigd zou kunnen worden het kind te erkennen.

Ook het belang van het kind zou grondig kunnen worden verstoord door de vervanging van de afstamming van vaderszijde binnen het gezin waar het opgroeit door een nieuwe afstammingsband buiten dat gezin.

B.8. Art. 3.1 van het Verdrag van New York inzake de rechten van het kind schrijft voor dat bij alle maatregelen betreffende kinderen, hun belangen de eerste overweging vormen.

Art. 7.1 van hetzelfde Verdrag bepaalt dat het kind, voor zover mogelijk, het recht heeft zijn ouders te kennen en door hen te worden verzorgd.

Die bepalingen impliceren niet het recht om een andere band van afstamming vast te stellen dan die welke reeds bestaat op basis van het huwelijk van de ouders.

B.9. Art. 8 en 14 E.V.R.M. verzetten zich er niet tegen dat de wetgever de erkenning van een kind dat is geboren binnen het huwelijk en ten aanzien van wie het in art. 315 B.W. vervatte vermoeden van vaderschap van toepassing is, afhankelijk maakt van bepaalde voorwaarden, met de bedoeling de stabiliteit van het gezinsleven dat op het huwelijk berust en het recht op de eerbiediging van het gezinsleven van die persoon te vrijwaren.

B.10. De prejudiciële vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER – 20 JANUARI 2000

Voorzitter: de h. Verougstraete

Rapporteur: mevr. Bourgeois

Openbaar ministerie: de h. Bresseleers

Advocaat: mr. Kirkpatrick

Onrechtmatige daad – Aansprakelijkheid – Ouders voor hun minderjarige kinderen – Regresvordering van ouders en hun aansprakelijkheidsverzekeraar tegen hun kind dat de schade heeft veroorzaakt

Krachtens art. 1384, tweede lid, B.W. geldt het vermoeden van aansprakelijkheid van de vader en de moeder voor de schade veroorzaakt door hun minderjarige kinderen enkel tegenover derden. De vader en de moeder kunnen verhaal uitoefenen tegen hun kinderen, waaruit volgt dat de gezins-aansprakelijkheidsverzekeraar van de ouders die de schade voor de vader en de moeder heeft betaald, verhaal heeft tegenover hun kind dat de schade heeft veroorzaakt.

N.V. C.V.B. t/ L. de J.

Gelet op het bestreden arrest, op 17 mei 1995 gewezen door het Hof van Beroep te Antwerpen;

...

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat krachtens art. 22 van de Verzekeringwet van 11 juni 1874 de verzekeraar die de schade heeft betaald, in alle rechten treedt die de verzekerde, terzake van die schade, tegenover derden mocht hebben;

Overwegende dat krachtens art. 1384, tweede lid, B.W. het vermoeden van aansprakelijkheid van de vader en de moeder voor de schade veroorzaakt door hun minderjarige kinderen enkel tegenover derden geldt; dat de vader en de moeder verhaal tegen hun kinderen kunnen uitoefenen;

Dat hieruit volgt dat de verzekeraar die de schade voor de vader en de moeder heeft betaald, verhaal heeft tegenover hun kind dat de schade heeft veroorzaakt;

Overwegende dat het arrest oordeelt dat 1) de tussenvordering van eiseres beoogt de onderlinge verdeling van aansprakelijkheid te bepalen tussen *in solidum* veroordeelde aansprakelijken, zijnde eiseres en de ouders van verweerder, en in verhouding hiermede de minderjarige te veroordelen tot het betalen van zijn aandeel in de vergoedingen die aan de derde schadelijder werden betaald; 2) deze vordering behoort aan de ouders van verweerder; 3) eiseres niet gerechtigd is om op grond van art. 22 van de Verzekeringwet die rechten namens de ouders tegen hun minderjarig kind uit te oefenen;

Dat hun arrest zodoende art. 22 van de Verzekeringwet en art. 1384, tweede lid, B.W. schendt;

Dat het onderdeel gegrond is;

...

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER – 15 DECEMBER 2000

Voorzitter: de h. Verougstraete

Rapporteur: de h. Dirix

Openbaar ministerie: de h. Bresseleers

Advocaten: mrs. De Gryse en Bützler

Borgtocht – Bepaalde borgtocht – Draagwijdte – Accessoria van de hoofdverbintenis

Wanneer de «alle sommen»-borgtocht wordt aangegaan tot beloop van een bepaald maximumbedrag, wordt de bewijskracht van de akte van borgstelling miskend wanneer de borg tot een hoger bedrag wordt gehouden op grond van accessoria van de gewaarborgde schuldvordering.

Van S. en B. t/ N.V. B.

Gelet op het bestreden arrest, op 18 januari 1999 gewezen door het Hof van Beroep te Antwerpen;

...

Overwegende dat de akten van borgstelling vermelden dat elk der eisers hun hoofdelijke borgstelling verlenen tot «de terugbetaling van alle bedragen die (de hoofdschuldenaar) aan (verweester) schuldig is of zou worden, inzonderheid uit hoofde van kredieten (...) en in het algemeen uit hoofde van welke verrichtingen of feiten ook waardoor (de hoofdschuldenaar) tegenover (verweester) rechtstreeks of onrechtstreekse verplichtingen zou hebben» en «zulks tot beloop van 500.000 fr. (vijfhonderd duizend Belgische frank)»;

Dat de akten verder bepalen: «deze borgstelling waarborgt daarbuiten de betaling van de bedongen interesten en commissielonen alsook van alle gerechtelijke en buiten-

gerechtelijke onkosten, honoraria van advocaten inbegrepen, die aan de bank worden veroorzaakt»;

Dat deze akten onderaan door de eisers werden ondertekend onder de eigenhandig geschreven tekst «goed voor hoofdelijke en solidaire borgstelling ten bedrage van vijfhonderd duizend frank (500.000 fr.);

Overwegende dat het arrest door te oordelen dat de borgstelling zich volgens de bepalingen van de akten van borgstelling boven het bedrag van 500.000 fr. ook uitstreckte tot betaling van de bedongen interest en commissielonen, alsook van alle gerechtelijke en buitengerechtelijke onkosten, honoraria van de advocaten inbegrepen, die aan de bank worden veroorzaakt, van de akten van borgstelling een uitlegging geeft die met de bewoordingen ervan niet verenigbaar is, mitsdien de bewijskracht ervan miskent;

Dat het middel in zoverre gegrond is.

HOF VAN CASSATIE

VAKANTIEKAMER – 7 OKTOBER 2001

Voorzitter: de h. Verougstraete

Rapporteur: de h. Dirix

Openbaar ministerie: mevr. De Raeve

Advocaat: mr. De Nauw

Hof van Assisen – Jury – Hoofdman – Vervanging – Onpartijdigheid

Noch art. 353 en 312 Sv. noch art. 6 E.V.R.M. staan eraan in de weg dat de gezworenen tijdens hun beraad een schriftelijk verzoek richten tot de voorzitter nopens de mogelijkheid tot vervanging van de hoofdman van de jury.

De loutere omstandigheid dat het verzoek tot vervanging als hoofdman is ingegeven door de emotionele toestand van de betrokkene, wijst nog niet op enige vooringenomenheid of partijdigheid die hem ongeschikt maakt om verder als gezworene aan de beraadslaging deel te nemen.

S. t/ Van Den E. e.a.

Gelet op de bestreden arresten nrs. 7 en 8, op 27 april 2001 gewezen door het Hof van Assisen van de provincie Antwerpen;

...

Overwegende dat art. 353 Sv. bepaalt dat wanneer het onderzoek en de debatten eenmaal begonnen zijn, zij moeten worden voortgezet zonder onderbreking, en zonder enigerlei verbinding met de buitenwereld, tot na de verklaring van de jury; dat art. 312 Sv. aan de gezworenen het verbod oplegt om met iemand in verbinding te treden voordat zij hun verklaring hebben afgelegd;

Dat deze bepalingen, noch art. 6 E.V.R.M. en de in het middel aangevoerde algemene rechtsbeginselen, eraan in de weg staan dat de gezworenen tijdens hun beraad een schriftelijk verzoek richten tot de voorzitter nopens de mogelijkheid tot vervanging van de hoofdman van de jury;

Overwegende dat de loutere omstandigheid dat het verzoek tot vervanging als hoofdman is ingegeven door de emotionele toestand van de betrokkene, nog niet wijst op

enige vooringenomenheid of partijdigheid die haar ongeschikt maakt om verder als gezworene aan de beraadslaging deel te nemen;

...

NOOT – Over de hoofdman van de jury

1. Hoofdman van de jury is van rechtswege de gezworene wiens naam de eerste uit de bus is gekomen en die niet werd gewraakt (R. Declercq, *Beginselen van strafrechtspleging*, p. 703, nr. 1608). Zijn identiteit blijkt uit het proces-verbaal dat de griffier heeft opgesteld van de uitloting der gezworenen.

Maar de jury mag ook een andere gezworene tot hoofdman kiezen, op voorwaarde dat deze aanvaardt.

2. Het kan zich voordoen dat de uitgelote hoofdman deze rol niet wenst te vervullen en hij hoeft daarvoor geen redenen te vermelden. Hij kan snipverkouden of hees zijn, hikkelen of stotteren, lispelen dan wel met een vreemd accent spreken, of hij kan zich niet opgewassen voelen tegen deze taak of er geen zin in hebben.

3. Het is ook mogelijk dat de gezworenen verkiezen een andere hoofdman aan te stellen. De hoofdman hoeft niet eens om zijn vervanging te verzoeken, laat staan dat hij ermee moet instemmen. De meerderheid van de gezworenen beslist over die vervanging.

4. Uit een dergelijke vervanging hoeft niets te worden afgeleid. Ze moet niet met redenen worden omkleed. De voorzitter moet daartoe geen toestemming geven, de beschuldigten of het openbaar ministerie moeten niet worden geraadpleegd. Tegen deze beslissing van inwendige orde kan geen rechtsmiddel worden aangewend.

5. Te dezen meende de verdediging uit de emotionele toestand van de vervangen hoofdman een gewettigde vrees omtrent de geschiktheid van de gezworene om de zaak op onpartijdige wijze te berechten af te leiden. Het Hof van Cassatie heeft beslist dat een vervanging van de hoofdman ingegeven door de emotionele toestand van de betrokkene, niet wijst op vooringenomenheid of partijdigheid die de betrokkene ongeschikt maakt om verder zijn taak van gezworene te vervullen.

A. Vandeplass

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER – 21 DECEMBER 2000

Voorzitter: de h. Verheyden

Rapporteur: de h. Parmentier

Openbaar ministerie: de h. Werquin

Advocaten: mrs. Van Ommeslaghe en Draps

1. Radio en televisie – Televisie-uitzendingen – Decreet van de Franse Gemeenschap over de audiovisuele sector – Onderbrekingen door reclame – Voorwaarden – 2. Overheidsbedrijven – Beheerscontract – Juridische aard – Geen wet noch handeling of verordening van een bestuursoverheid

1. *Onderbrekingen door reclame zijn niet strijdig met het decreet van de Franse Gemeenschap over de audiovisuele sector, wanneer ze gebeuren tussen de sequenties die in een serie door de maker zelf waren opgezet.*

2. *Een beheerscontract in de zin van de wet van 21 maart 1991 betreffende de hervorming van sommige overheidsbedrijven is geen handeling of verordening van een bestuurs-overheid. Het beheerscontract gesloten tussen de Franse Gemeenschap en de R.T.B.F. is geen wet in de zin van art. 608 Ger. W. Het regeringsbesluit tot goedkeuring van dat beheerscontract is een handeling van hogere toezienende overheid en dus evenmin een wet in de zin van art. 608 Ger. W.*

N.V. T.V.I. t/ R.T.B.F.

Gelet op het bestreden arrest, op 2 september 1998 gewezen door het Hof van Beroep te Brussel;

Over het eerste middel: (...)

...

Overwegende dat het geschil betrekking heeft op de vraag of verweerster al dan niet reclame mag invoegen in tv-series;

Overwegende dat art. 27^{quinquies} van het decreet van de Franse Gemeenschapsraad van 17 juli 1987, enerzijds, als regel stelt dat, op televisie, reclame tussen de uitzendingen moet worden ingevoegd en, anderzijds, de voorwaarden vaststelt waaronder uitzonderingen zijn toegestaan;

Dat de uitzonderingen waarop de twee partijen zich kunnen beroepen, met name worden geregeld:

1. door art. 27^{quinquies}, § 1, volgens welk reclame tijdens de uitzendingen mag worden ingevoegd, op zodanige wijze dat de integriteit en de waarde van uitzendingen niet worden geschaad en rekening houdende met de natuurlijke pauzes in het programma alsook met de duur en de aard ervan, en er geen afbreuk wordt gedaan aan de rechten van de rechthebbers,

2. door art. 27^{quinquies}, § 2, wanneer het gaat om uit zelfstandige onderdelen samengestelde uitzendingen of om sportuitzendingen of op soortgelijke wijze gestructureerde evenementen en opvoeringen met pauzes, op voorwaarde dat er alleen tussen de zelfstandige onderdelen of tijdens de pauzes reclame wordt ingevoegd,

3. door art. 27^{quinquies}, § 3, eerste en tweede lid, wanneer het gaat om audiovisuele producties, met uitzondering van series, feuilletons, amusementsprogramma's en documentaires, op voorwaarde dat de geprogrammeerde duur van die producties meer dan 45 minuten bedraagt en dat ze maar een keer per volledig tijdvak van 45 minuten worden onderbroken, en indien de geprogrammeerde duur ervan ten minste 20 minuten meer bedraagt dan twee of meer volledige tijdvakken van 45 minuten, dan mag er nog een keer worden onderbroken;

Dat art. 27^{quinquies}, § 3, derde lid, verweerster, die een openbare omroep van de Franse Gemeenschap is, bijkomende regelen oplegt: dat zij noch een film noch een werk waarvan de auteur de integriteit wil bewaren, noch een sequentie van een programma mag onderbreken;

Overwegende dat sequenties van een audiovisueel programma niet verward mogen worden met zelfstandige on-

derdelen van een uitzending; dat die zelfstandige onderdelen, volgens art. 27^{quinquies}, § 2, vanwege hun eigen structuur, natuurlijke pauzes omvatten; dat een sequentie daarentegen een uiting van de maker van het werk is om verschillende shots samen te voegen en aldus een geheel te vormen;

Dat een sequentie van een programma die niet door reclame mag worden onderbroken, in de zin van art. 27^{quinquies}, § 3, derde lid, een reeks shots is die zodanig gemonteerd zijn dat ze een geheel vormen;

Overwegende dat het arrest vermeldt, zonder dat het daaromtrent wordt bekritiseerd «dat een serie geen werk (...) is waarvan de auteur de integriteit wil bewaren wanneer zij, zoals *in casu*, door de maker ervan zodanig is opgezet dat de tv-zenders er reclame kunnen invoegen; dat een dergelijke serie evenmin in haar geheel kan worden beschouwd als een enkele sequentie van een programma die niet door reclame mag worden onderbroken»;

Dat het arrest oordeelt dat het begrip «sequentie» in zijn gangbare betekenis moet worden verstaan, namelijk «een reeks beelden of scènes is die een geheel vormen, ook al spelen ze niet in hetzelfde decor»; dat het erop wijst dat «uit de door de R.T.B.F. overgelegde videocassette blijkt dat de serie «Beverly Hills» van meet af aan is opgezet in delen of sequenties, die iedere keer van elkaar gescheiden zijn door een zwart sluiereffect (fading) waarin reclame kan worden ingevoegd zonder de beelden te onderbreken; dat de actie is beëindigd zodra het zwart sluiereffect verschijnt; dat zij wordt voortgezet na de reclame; dat de verdeling in sequenties nog duidelijker is in de serie «Les rues de San Francisco», aangezien zij in verscheidene «bedrijven» is onderverdeeld; dat er op de videocassette van «Beverly Hills» die uit de Verenigde Staten komt, zelfs een speciaal scherm is ingevoegd na de laatste beelden van de sequentie, zodat de verschillende tv-producers precies kunnen bepalen waar reclame kan worden ingevoegd»;

Overwegende dat het arrest, door te beslissen dat «de (aan verweerster) verweten onderbrekingen door reclame niet strijdig waren met het decreet over de audiovisuele sector, aangezien ze gebeurden tussen de sequenties die in de serie door de maker zelf waren opgezet», de in het middel aangewezen bepalingen wettelijk toepast;

Dat het middel, in zoverre, niet kan worden aangenomen;

Over het tweede middel: (...)

...

Overwegende dat het onderdeel berust op de veronderstelling dat het beheerscontract tussen de Franse Gemeenschap en de R.T.B.F. van verordenende aard is en een wet is in de zin van art. 608 Ger. W.;

Overwegende dat art. 8, § 1, van het decreet van 14 juli 1997 houdende het statuut van de «Radio-Télévision belge de la Communauté française» bepaalt dat er tussen de Franse Gemeenschap en de R.T.B.F. een beheerscontract wordt gesloten teneinde de algemene en nadere regelen te bepalen volgens welke het bedrijf zijn opdracht als openbare dienst vervult;

Overwegende dat het begrip «overheidscontract» refereert aan de wet van 21 maart 1991 betreffende de hervorming van sommige economische overheidsbedrijven; een dergelijk

contract geen handeling of verordening van een bestuurs-overheid is;

Dat derhalve, zoals verweerster staande houdt, het beheerscontract geen wet is in de zin van art. 608 Ger. W.;

Overwegende dat het besluit van de Regering van de Franse Gemeenschap van 14 oktober 1997 waarbij dat beheerscontract wordt goedgekeurd, een handeling van een hogere toezienende overheid is en geen wet in de zin van art. 608 Ger. W.;

Dat het onderdeel niet ontvankelijk is;

...

RAAD VAN STATE

12e VAKANTIEKAMER – 30 AUGUSTUS 2001

Voorzitter: de h. Stevens

Auditoraat: de h. De Wolf (eensluitend advies)

Advocaten: mrs. D'Hooghe, Vos, Gutterman, Peeters en De Keuster

Raad van State – Schorsing bij uiterst dringende noodzakelijkheid – Vereiste spoed in de persoon van de verzoeker – Beoordelingselementen

Wie een beroep doet op de zeer uitzonderlijke procedure bij uiterst dringende noodzakelijkheid voor de Raad van State, moet aantonen bij het instellen van de vordering met de vereiste spoed, diligentie en alertheid te zijn opgetreden. Noch de complexiteit van de zaak, noch het feit dat de beslissing werd genomen in volle vakantieperiode en geen melding maakte van de beroepsmogelijkheden, noch het feit dat de verzoekende partij een buitenlandse vennootschap is, kunnen in casu het talmen van verzoeker rechtvaardigen.

F. t/ Vlaams Commissariaat voor de Media

Arrest nr. 98.634

Gezien het verzoekschrift dat de vennootschap met beperkte aansprakelijkheid naar Fins recht, F. op 24 augustus 2001 heeft ingediend om bij uiterst dringende noodzakelijkheid de schorsing van de tenuitvoerlegging te vorderen van het besluit van het Vlaams Commissariaat voor de Media van 25 juli 2001, waarbij de kandidaatstelling van de verzoekende partij gericht op een erkenning als landelijke radio-omroep, onontvankelijk wordt verklaard;

...

Overwegende dat krachtens art. 17, §§ 1 en 2, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State slechts tot schorsing van de tenuitvoerlegging bij uiterst dringende noodzakelijkheid kan worden besloten onder de drievoudige voorwaarde dat uiterst dringende noodzakelijkheid voorhanden is, dat ernstige middelen worden aangevoerd die de vernietiging van de aangevochten beslissing kunnen verantwoorden en dat de onmiddellijke tenuitvoerlegging van de bestreden beslissing een moeilijk te herstellen ernstig nadeel kan berokkenen;

...

Overwegende dat, gelet op het zeer uitzonderlijk en zeer ongewoon karakter van de uiterst dringende procedure tot schorsing van de tenuitvoerlegging van een administratieve rechtshandeling waarin de wet voorziet, en op de ernstige stoornis die zij in het normaal verloop van de rechtspleging voor de Raad van State teweegbrengt, waarbij de rechten van verdediging van de verwerende en eventueel tussenkomende partijen tot een strikt minimum zijn herleid, de uiterst dringende noodzakelijkheid op het eerste gezicht onbetwistbaar moet zijn; dat een verzoekende partij die meent een beroep te moeten doen op de procedure bij uiterst dringende noodzakelijkheid, alleszins moet aantonen bij het instellen van de vordering met de vereiste spoed, diligentie en alertheid te zijn opgetreden;

Overwegende dat de bestreden beslissing op 27 juli 2001 ter kennis werd gebracht van de verzoekende partij; dat de vordering pas op 24 augustus 2001 werd ingesteld; dat een dergelijk tijdsverloop onverenigbaar is met de ingeroepen hoogdringendheid, te meer daar die in essentie is gebaseerd op het feit dat de verwerende partij uiterlijk op 16 september 2001 moet beslissen over de erkenning van de twee landelijke radio-omroepen en de toekenning van de frequentiepakketten;

Overwegende dat het feit dat de bestreden beslissing is genomen «in volle vakantieperiode» en dat de verzoekende partij een buitenlandse vennootschap is, het lange talmen van die partij niet kunnen verantwoorden; dat van die partij mag worden verwacht dat zij zich zo organiseert dat zij met de vereiste spoed kan optreden om, ook in de vakantieperiode, haar belangen snel en efficiënt te behartigen; dat dit des te meer geldt nu die partij, die een aanvraag tot erkenning heeft ingediend, op de hoogte was van de diverse door de desbetreffende regelgeving opgelegde termijnen;

Overwegende dat de omstandigheid dat in de bestreden beslissing geen melding wordt gemaakt van de beroepsmogelijkheden, niet verantwoordt dat de vordering pas vier weken na kennisneming van die beslissing werd ingesteld; dat het feit dat de verzoekende partij de lijst van de wel ontvankelijk bevonden kandidaturen niet heeft ontvangen, haar niet belette voldoende snel de schorsing te vragen van de tenuitvoerlegging van de beslissing waardoor haar aanvraag als onontvankelijk werd afgewezen, nu die beslissing de redengeving van die afwijzing vermeldt;

Overwegende dat de verplichting voldoende diligent op te treden ook, en misschien zelfs des te meer, geldt in «delicate» en «complexe» aangelegenheden; dat immers de rechten van de verdediging en de eisen van de goede rechtsbedeling vereisen dat ook de andere in het geding betrokken partijen, en de Raad van State, de mogelijkheid hebben die delicate en complexe aangelegenheden zo goed als mogelijk te behandelen; dat daarbij geen wanverhouding mag bestaan tussen de termijn die de verzoekende partij zich voor het formuleren van het verzoekschrift heeft voorbehouden, enerzijds, en de termijn die aan de verwerende partij toekomt om haar verdediging voor te bereiden en de termijn waarover de Raad van State beschikt om uitspraak te doen, anderzijds;

Overwegende dat uit het bovenstaande volgt dat de voorwaarde inzake de hoogdringendheid niet is vervuld;

(Volgt: verwerping van de vordering tot schorsing bij uiterst dringende noodzakelijkheid).

NOOT – *De vereiste spoed in de persoon van de verzoeker bij het instellen van een kort geding bij uiterst dringende noodzakelijkheid voor de Raad van State*

1. Beginsel

1. Wie een beroep wil doen op de rechter moet dit tijdig doen. Wat tijdig is, zal uiteraard afhangen van de toepasselijke regelgeving, maar ook van de gekozen procedure.

Naast de procedure tot nietigverklaring, kan bij de Raad van State een kort geding worden ingesteld. Hierbij wordt het onderscheid gemaakt tussen het «gewone» kort geding – waarbij in beginsel binnen 45 dagen uitspraak moet worden gedaan maar meestal enkele maanden moet worden gewacht op een arrest – en het kort geding *bij uiterst dringende noodzakelijkheid* (hierna: UDN), waarbij een arrest binnen enkele dagen of uren kan worden geveld.

2. Wie kiest voor de procedure bij UDN, opteert voor een *uitzonderlijke procedure*: het normale verloop van de rechtspleging wordt verstoord, de rechten van de verdediging van de verwerende en eventueel tussenkomende partijen en het onderzoek van de zaak worden tot een strikt minimum herleid.

Om die reden mag deze procedure slechts worden aangewend in de enkele gevallen dat het spoedeisende karakter van de zaak *ofwel* voor iedereen duidelijk is, *ofwel* door de verzoekende partij duidelijk wordt aangetoond aan de hand van precieze en concrete gegevens (vaste rechtspraak: R.v.St., B.V.B.A. S., nr. 39.713, 11 juni 1992; R.v.St., T., nr. 65.345, 19 maart 1997; R.v.St., H., nr. 70.584, 8 januari 1998; R.v.St., H., nr. 80.246, 17 mei 1999; R.v.St., M., nr. 82.572, 30 september 1999). De dringende noodzakelijkheid moet *op het eerste gezicht* onbetwistbaar zijn (R.v.St., W., nr. 93.674, 1 maart 2001; R.v.St., gemeente Borsbeek, nr. 94.420, 28 maart 2001; zie tevens het geannoteerde arrest).

Meer bepaald moet de verzoekende partij feiten en gegevens aanbrengen die direct aannemelijk maken dat, indien de vordering wordt ingesteld volgens de gewone schorsingsprocedure, de uitspraak over deze vordering onherroepelijk te laat zou komen om nog enig nuttig effect te sorteren, omdat het nadeel zich reeds zou hebben voltrokken en niet meer of alleszins heel moeilijk hersteld zou kunnen worden (R.v.St., T., nr. 65.345, 19 maart 1997; R.v.St., N.V. D., nr. 98.177, 7 augustus 2001).

3. Bovendien moet de verzoekende partij ook het nodige hebben gedaan om de zaak *zo snel mogelijk* voor de Raad van State aanhangig te maken (R.v.St., A., nr. 79.144, 4 maart 1999). *Een uitzonderlijke procedure vergt een uitzonderlijke snelheid van verzoeker*. Op de verzoeker rust de bewijslast om aan te tonen dat hij bij het instellen van de vordering met de vereiste spoed, diligentie en alertheid is opgetreden (R.v.St., gemeente Borsbeek, nr. 94.420, 28 maart 2001; R.v.St., A., nr. 79.144, 4 maart 1999).

Aldus werden termijnen van 53 dagen (R.v.St., N., nr. 63.373, 29 november 1996; R.v.St., W., nr. 93.674, 1 maart 2001), vijf weken (R.v.St., gemeente Borsbeek, nr. 94.420, 28 maart 2001), een maand (R.v.St., M., nr. 63.955, 10 januari 1997; R.v.St., W., nr. 69.147, 23 oktober 1997; zie ook het geannoteerde arrest), drie weken (R.v.St., B.V.B.A. S., nr. 39.713, 11 juni 1992), iets meer dan twee weken (R.v.St., V., nr. 72.400, 12 maart 1998), 16 dagen (R.v.St., N.V. D.,

nr. 98.177, 7 augustus 2001) en 15 dagen (R.v.St., G., nr. 68.239, 22 september 1997) *in de concrete omstandigheden* beschouwd als een negatie van het begrip *uiterst dringende noodzakelijkheid*. Uit het verloop van dergelijke termijnen moet volgens de Raad van State immers worden afgeleid dat de verzoekende partij zelf niet gelooft dat haar zaak bij spoedeisendheid moet worden afgehandeld (R.v.St., V., nr. 72.400, 12 maart 1998; R.v.St., W., nr. 69.147, 23 oktober 1997; R.v.St., W., nr. 93.674, 1 maart 2001).

4. Of de rechtzoekende al dan niet tijdig heeft gehandeld, moet *in concreto* worden beoordeeld, zodat de vraag rijst welke *beoordelingselementen* hierbij een rol spelen. Het geannoteerde arrest is in dit verband leerrijk.

II. Elementen ter beoordeling van de vereiste spoed

A. Complexiteit van de zaak

5. Bij de beoordeling van de door de (straf)rechter of het bestuur in acht te nemen redelijke termijn wordt rekening gehouden met de complexiteit van de zaak: hoe complexer de zaak, des te soepeler de redelijke termijn ten aanzien van de rechter of de overheid zal worden beoordeeld (I. Opdebeek, *Rechtsbescherming tegen het stilzitten van het bestuur*, Brugge, Die Keure, 1992, p. 139, nr. 282).

Hier is het anders: de complexiteit van de zaak is geen excuus om te dralen met het instellen van het verzoek. De verplichting om diligent te zijn geldt volgens het geannoteerde arrest *des te meer in complexe zaken*. Een goede rechtsbedeling vereist immers dat ook de andere partijen en de Raad van State de mogelijkheid hebben complexe aangelegenheden zo goed als mogelijk te behandelen. De Raad van State waarschuwt dan ook dat er geen wanverhouding mag bestaan tussen enerzijds de termijn die de verzoekende partij zichzelf heeft voorbehouden voor het formuleren van het verzoekschrift en anderzijds de termijn die aan de verwerende partij toekomt om haar verweer voor te bereiden en de termijn waarover de Raad van State beschikt om uitspraak te doen.

Van de andere kant zal het feit dat het verzoekschrift tot schorsing bij UDN grotendeels een letterlijke herneming is van verzoekschriften in andere zaken en dus weinig werk vergt, voor de Raad van State wél een argument zijn om de termijn strenger te beoordelen (R.v.St., N.V. D., nr. 98.177, 7 augustus 2001).

B. Vakantieperiode

6. *In casu* werd de beslissing genomen op 25 juli 2001 en het verzoekschrift ingesteld op 24 augustus 2001. Hoewel bij de beoordeling van de diligentie van de verzoekende partij *in het algemeen* wel rekening mag worden gehouden met het feit dat de beslissing tijdens de vakantieperiode werd betkend (R.v.St., N.V. D., nr. 98.177, 7 augustus 2001), kon dit *in casu* het talmen niet verantwoorden. De verzoekende partij wist immers op grond van de toepasselijke regelgeving dat de beslissing tijdens de vakantie zou worden genomen, zodat zij zich zo moest organiseren dat zij ook in de vakantieperiode haar belangen snel en efficiënt kon behartigen.

C. Afwezigheid van de vermelding van de beroepsmogelijkheden in de bestreden beslissing

7. De verwerende partij was verplicht om bij de kennisgeving van de beslissing de beroepsmogelijkheden mee te delen tegen deze beslissing en de in acht te nemen vormvoorschriften en termijnen (art. 19, tweede lid, R.v.St.-Wet; art. 26 Decr. VI.R. 18 mei 1999 betreffende de openbaarheid van bestuur). Het niet-meedelen van deze gegevens heeft in beginsel tot gevolg dat de beroepstermijn niet begint te lopen. *In casu* was de beroepsmogelijkheid niet medegegeeld, maar volgens het geannoteerde arrest kon dit niet verantwoord worden dat de vordering pas vier weken na de kennisgeving van die beslissing werd ingesteld. Deze stelling past ongetwijfeld binnen de rechtspraak van de Raad van State, dat indien de verzoeker perfect weet op welke wijze en binnen welke termijnen hij een verzoekschrift moet indienen, geen sanctie moet worden opgelegd wegens de niet-naleving van dit soort voorschriften, bij gebreke aan belangenschade in de persoon van de verzoeker (R.v.St., V., nr. 68.244, 23 september 1997; R.v.St., V., nr. 71.041, 22 januari 1998).

D. Buitenlandse vennootschap

8. Ook de omstandigheid dat de verzoekende partij een buitenlandse vennootschap is, kan het lange talmen van die partij niet verantwoorden, aldus het geannoteerde arrest.

E. Instellen van een willig beroep

9. Een rechtzoekende die het niet eens is met een beslissing van het bestuur, kan steeds aan het bestuur zelf vragen deze beslissing te heroverwegen. De overheid is echter niet verplicht naar aanleiding van een willig beroep haar beslissing te heroverwegen. Door het instellen van een dergelijk willig beroep *alvorens* de Raad van State te adïëren met een vordering tot schorsing bij UDN, spreekt de verzoeker dan ook het dringend karakter van de zaak tegen (R.v.St., C., nr. 71.818, 13 februari 1998; R.v.St., B., nr. 75.680, 8 september 1998).

III. Moraal van het verhaal

10. Haast en spoed is zelden goed, behalve als het erop aankomt een geding bij UDN in te leiden voor de Raad van State!

*Prof. dr. Ingrid Opdebeek
Hoogleraar UA (UIA)*

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

1e KAMER – 4 OKTOBER 1999

Voorzitter: mevr. Spinoy
Raadsheren: de h. Peeters en mevr. Bax
Advocaten: mrs. De Wachter en Wens

Begraafplaats en lijkbezorging – Wijze van lijkbezorging – Persoonlijkheidsrecht – Afwezigheid van uitdrukkelijke regeling door de overledene zelf – Personen aan wie dit recht toekomt

Eenieder heeft een persoonlijkheidsrecht om zelf te bepalen op welke wijze de lijkbezorging moet gebeuren na zijn overlijden. Bij ontstentenis van een uitdrukkelijke regeling door de overledene zelf tijdens zijn leven, wordt dit recht uitgeoefend door degenen die geacht moeten worden de inzichten van de overledene het best te kennen. Hiervoor komen in de eerste plaats de langstlevende echtgeno(o)t(e) of levenspartner en de naaste bloedverwanten in aanmerking en vervolgens de aanverwanten, vrienden en kennissen, behoudens de voorrang die moet worden gegeven aan de personen wier affectieve band met de overledene het meest hecht was, zoals te dezen de verloofde van de overledene en zijn familie.

H.O. t/ O.M.

Het beroepen vonnis van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen, zitting houdende zoals in kort geding op 8 oktober 1998, heeft de oorspronkelijke eis van appellante, de veroordeling van geïntimeerde beogende tot het opheffen van zijn verzet tegen de door haar geplande opgraving van het stoffelijk overschot van haar dochter N.H. uit de grafconcessie nr. (...) van de begraafplaats Ruggeveld te Deurne (Antwerpen), onder de verbeurte van een dwangsom van 5.000 fr. per dag van nog volgehouden verzet na de betekening van het vonnis, minstens strekkende tot het verkrijgen van de machtiging om het lichaam van haar overleden dochter op te graven uit de concessie nr. (...) om haar te begraven in de concessie van appellante zelf, en alleszins tot het opleggen van het verbod aan geïntimeerde zich nog langer in te laten met de organisatie van het graf van N.H., ontvankelijk maar ongegrond verklaard. Appellante werd tevens verwezen in de gedingkosten.

Appellante stelde een naar vorm en termijn regelmatig hoger beroep.

Overwegende dat het doel en de grondslag van de oorspronkelijke eis van appellante zowel in feite als in rechte blijken uit de inleidende dagvaarding van 13 februari 1998 en uit het beroepen vonnis; dat het Hof hiernaar verwijst;

Dat appellante de integrale toewijzing van haar oorspronkelijke eis vordert in die mate dat zou worden gezegd voor recht «dat het verzet van geïntimeerde tegen de ontgraving van N.H. ongegrond is en ... (zij) haar dochter mag laten ontgraven om haar dan ter aarde te bestellen in de grafconcessie die ... (zij) zelf heeft aangevraagd en dat, zolang N. op de huidige plaats begraven is, de organisatie van het graf uitsluitend aan ... (haar) toebehoort en geïntimeerde te veroordelen tot een dwangsom van 5.000 fr. per overtreding van dit verbod»;

Dat geïntimeerde concludeert tot de bevestiging van het vonnis *a quo*;

Overwegende dat het Hof de oordeelkundige redengeving en de beslissingen van de eerste rechter bijvalt en herneemt; dat voor het Hof geen nieuwe argumenten worden aangevoerd die niet reeds aan de eerste rechter gekend waren en die hij niet passend zou hebben beantwoord; dat enkel ter beantwoording van argumenten houdende kritiek op het

beroepen vonnis, de redengeving van de eerste rechter als volgt wordt aangevuld;

Overwegende dat N.H. overleed te Brasschaat op 4 april 1997; dat zij, geboren op 16 april 1978, de volle leeftijd van 19 jaar nog niet had bereikt;

Dat haar stoffelijk overschot werd begraven op de begraafplaats te Deurne (Antwerpen), Ruggeveld, in een door geïntimeerde op 6 april 1997 verkregen grafconcessie;

Dat appellante aanvoert dat deze toestand een schending van haar rechten inhoudt; dat zij zelf een grafconcessie verwierf op dezelfde begraafplaats, en op 17 december 1997 van de gedelegeerde schepen namens de burgemeester van de stad Antwerpen het, gedurende één jaar geldende verlot tot ontgraving en herbegraving van het stoffelijk overschot van N.H. verkreeg;

Dat geïntimeerde zich hiertegen heeft verzet bij brief van zijn raadsman aan de stad Antwerpen van 13 januari 1998;

Dat de stad Antwerpen bij antwoordbrief van 15 januari 1998 meldde aan het voormelde verlot geen uitvoering te zullen geven in afwachting van een regeling tussen de partijen of van een rechterlijke beslissing;

Overwegende dat elkeen het persoonlijkheidsrecht heeft om zelf te bepalen op welke wijze de lijkbezorging moet gebeuren na zijn overlijden; dat dit recht, bij ontstentenis van uitdrukkelijke regeling door de overledene zelf tijdens zijn leven, wordt uitgeoefend door degenen die geacht moeten worden de inzichten van de overledene het best te kennen; dat hiervoor in de regel in de eerste plaats in aanmerking komen de langstlevende echtgeno(o)t(e) of levenspartner, de naaste bloedverwanten en vervolgens de aanverwanten, vrienden en kennissen, behoudens de voorrang die gegeven moet worden aan de perso(o)n(en) wier affectieve band met de overledene het meest hecht was;

Overwegende dat partijen niet betwisten dat de overledene te dezen haar wil wat de lijkbezorging betreft, niet had uitgedrukt;

Dat geïntimeerde evenwel afdoende aantoonde dat er na het overlijden van N.H. tussen alle personen, appellante inbegrepen, die wegens de affectieve band met haar, geacht moet worden haar wil voldoende te hebben gekend, eensgezindheid bestond over de lijkbezorging, zowel wat betreft de begrafenisplechtigheid, de begraving in de door geïntimeerde ter beschikking gestelde grafconcessie en het plaatsen van een grafteken;

Dat appellante haar instemming weliswaar betwist, maar ten onrechte;

Dat de instemming van appellante immers door geïntimeerde afdoende bewezen wordt door het onbetwiste feit dat appellante zelf met geïntimeerde, de verloofde van de overledene en zijn vader zijn samengekomen om de lijkbezorging te regelen en zij zich blijkbaar niet verzette tegen de voorgestelde regeling, alsook door de protestloze uitvoering die aan de aldan tussen alle voormelde belanghebbenden overeengekomen regeling werd gegeven zowel wat betreft de redactie van het overlijdensbericht, begrafenisplechtigheid, de wijze en de plaats van de teraardebestelling als het opgerichte grafteken; dat appellante slechts maanden later afstand blijkt genomen te hebben van deze regeling;

Dat appellante beweert dat zij alleszins slechts toestemde onder druk van geïntimeerde; dat zij hiervan nochtans geen enkel bewijs levert, laat staan dat bewezen zou zijn dat de beweerdte druk zodanig was dat haar instemming hierdoor

gebrekkelig was of dat zij haar instemming verleende in strijd met de wil van de overledene, zoals die vermoed zou kunnen worden door haar gekend te zijn;

Overwegende dat appellante aanvoert dat de reden van haar optreden te vinden is in haar wens als moeder om de nagedachtenis van haar kind op een voor haar zo geschikt mogelijke wijze te organiseren als door haar wens om later bij haar dochter begraven te worden, maar niet in een graf waarover is getwist en waarover geïntimeerde heerst;

Dat deze redenen evenwel steunen op de persoonlijke verlangens van appellante, op de aannemelijke pijn van haar rouwproces, en op de onenigheid die blijkt ontstaan te zijn over de inrichting van het kwestieuze graf; dat deze redenen echter vreemd zijn aan de vermoede wil van de overledene; dat zeker van appellante, als nauwste bloedverwant, verwacht mag worden dat zij handelt naar de vermoedelijke inzichten en zienswijze van de overledene wat de lijkbezorging betreft; dat zij niet vermag haar eigen, persoonlijke motieven te doen overwegen;

Overwegende dat overigens vaststaat dat de overledene het laatste jaar vóór haar overlijden vast verbleef bij de ouders van haar verloofde; dat uit het overlijdensbericht blijkt dat zij aldaar begonnen was haar sociaal leven uit te bouwen als lid van een plaatselijke vereniging; dat niet is betwist dat zij ter plaatse studentenarbeid verrichtte; dat de ouders van haar verloofde contacten onderhielden met de school van de overledene in verband met haar prestaties als student; dat het aannemelijk voorkomt dat de overledene een zeer nauwe affectieve band had met haar verloofde en tevens met diens ouders, die hechter was geworden dan de band met appellante; dat de verloofde van de overledene en zijn familie aldus geacht moeten worden beter dan appellante uitdrukking te kunnen geven aan wat vermoed wordt overeen te stemmen met de wil van de overledene wat de lijkbezorging betreft; dat niet betwist is dat dezen instemden met de uitgevoerde wijze van lijkbezorging en hierin thans ook geen wijziging wensen te brengen; dat hiermee overigens geenszins gezegd is dat er geen wederkerige, affectieve band was tussen appellante en haar dochter;

Overwegende dat appellante niet aantoonde dat het graf van haar dochter, zoals ingericht op kosten van geïntimeerde op zijn grafconcessie, geen waardig eerbetoon aan de nagedachtenis van de overledene zou zijn;

Dat de twisten tussen partijen over de verdere inrichting van het graf daarentegen aan het verschuldigde respect zouden kunnen afdoen;

Dat in het voorwerp van deze twisten geen voldoende zwaarwichtige reden wordt gevonden om de integriteit van het stoffelijk overschot door een ontgraving te verstoren;

Overwegende dat appellante geen recht kan putten uit het ondertussen vervallen verlot tot ontgraving; dat een dergelijk verlot slechts een toelating inhoudt waarvan het gebruik door de rechter kan worden tegengehouden indien wordt vastgesteld dat voor de ontgraving geen gegronde, gewichtige redenen bestaan;

Overwegende dat appellante art. 25 van de wet van 20 juli 1971 op de begraafplaatsen en de lijkbezorging inroept om te eisen dat zij, alleen, zeggenschap over het graf van haar overleden dochter N. zou krijgen;

Dat bedoeld art. 25 het recht betreft om een grafteken te plaatsen; dat dit recht krachtens dit wetsartikel toekomt aan «eenieder», tenzij de overledene hierover anders heeft be-

schikt of zijn verwanten zich ertegen verzetten, «zonder afbreuk te doen aan het recht van de concessiehouder» (laatste zinsnede ingevoegd bij art. 24 van de wet van 20 september 1998);

Dat appellante zich niet heeft verzet tegen het plaatsen van de grafsteen (d.i. het grafteken) door de concessiehouder, namelijk geïntimeerde; dat geïntimeerde dan ook krachtens voormeld art. 25 het recht had het grafteken te plaatsen;

Dat appellante geen exclusief recht toekomt op de verdere inrichting van het graf; dat zij, zoals eenieder, het recht heeft de nagedachtenis van haar dochter te eren, o.m. door het plaatsen van bloemen; dat geïntimeerde overigens beklemtont dat het graf zodanig is ingericht dat een ruimte is voorzien voor appellante om bloemen te plaatsen;

Dat geïntimeerde, eveneens zoals eenieder, ook het recht heeft om een dergelijk eerbetoon aan de overledene te brengen; dat appellante niet heeft aangetoond dat de wijze waarop geïntimeerde dit heeft gedaan, afbreuk doet aan de waardigheid van de nagedachtenis van wijlen haar dochter;

Dat haar eis betreffende de zeggenschap over het graf ongegrond voorkomt;

ARBEIDSHOF TE GENT

2e KAMER – 14 MEI 2001

Voorzitter: de h. Herman

Raadsheren in sociale zaken: de hh. De Ryck en Huylebroeck

Advocaten: mrs. Van Camp loco Mergits, Neels en Van Overbeke

Arbeidsovereenkomst – Werkgever – Vereniging – Feitelijke vereniging – Lastgeving

Wanneer met een feitelijke vereniging, zoals te dezen een representatieve werknemersorganisatie, een arbeidsovereenkomst wordt gesloten, worden de leden van de vereniging als werkgever beschouwd, zelfs wanneer die leden, zoals in de praktijk onvermijdelijk is, door middel van een lasthebber deze overeenkomst sluiten.

B.T.A. en G. t/ De V.

De eerste appellant is een feitelijke vereniging (representatieve werknemersorganisatie) aan wie door de wet geen algemene rechtsbekwaamheid werd toegekend, inzonderheid niet om individuele arbeidsovereenkomsten te sluiten (F. Dorsemont, «De arbeidsovereenkomst in de schoot van een feitelijke vereniging», *Soc. Kron.*, 1999, 105). Wanneer met een dergelijke vereniging een arbeidsovereenkomst wordt gesloten, zijn het de leden van de vereniging die als werkgever beschouwd zullen worden. Wanneer die leden, zoals in de praktijk onvermijdelijk is, door middel van een lasthebber deze arbeidsovereenkomsten sluiten, blijven zij de «werkgever» van de betrokken werknemer.

In casu werd de arbeidsovereenkomst tussen de partijen namens de eerste appellant ondertekend door zijn voorzitter, de heer G., werd het werkgeversgezag *de facto* door de

heer G. uitgeoefend en is het deze laatste die de ontslagbrief heeft ondertekend.

De betrokkene deed dit ingevolge een hem door de leden van de eerste appellant verleende lastgeving. Het zijn echter deze leden die als werkgever fungeerden.

Wanneer een geschil rijst naar aanleiding van een met een feitelijke vereniging gesloten arbeidsovereenkomst, zijn het in beginsel de leden van deze vereniging zelf die in rechte zouden moeten treden. Wanneer deze vereniging een groot aantal leden telt, inzonderheid enkele honderden of duizenden, kan deze weg in de praktijk niet worden behandeld. In elk geval is het voor de betrokken werknemer materieel onmogelijk al de leden van de feitelijke vereniging in rechte te dagvaarden, zelfs wanneer hij hun identiteit zou kennen of zou kunnen kennen, *quod non*.

Vandaar dat een onderscheid zal worden gemaakt tussen de (leden van de) feitelijke vereniging als *materiële* procespartij, enerzijds, en de persoon die in naam van en voor rekening van deze feitelijke vereniging in rechte zal treden door een rechtsvordering in te stellen of er zich tegen te verweren, de formele procespartij die de vereniging vertegenwoordigt, anderzijds (zie K. Broeckx, «Vertegenwoordiging in rechte en naamgeving in het geding», *R.W.*, 1994-95, p. 248, nr. 5).

De eerste appellant betwist niet met zoveel woorden dat hij in een geding rechtsgeldig vertegenwoordigd kan worden door een dergelijke lasthebber, maar ontkent in alle toonaarden dat dit de heer G. kan zijn. Hij meent dat in voorkomend geval enkel een zijner organen de hoedanigheid kan bezitten om hem in rechte te vertegenwoordigen.

Het arbeidshof verwierpt de stelling dat enkel een (*in casu* geen wettelijk maar statutair) «orgaan» van de feitelijke vereniging, bij uitsluiting van een andere lasthebber, de hoedanigheid van formele procespartij kan hebben.

De eerste appellant maakt het zich trouwens wel gemakkelijk. Hij beperkt zich ertoe naar de statuten te verwijzen. De eerste appellant laat na de statuten over te leggen, zoals die bij het instellen van de oorspronkelijke rechtsvordering van toepassing waren. Het arbeidshof kan uit de wél overgelegde statuten, die de toestand sinds de statutenwijziging in 1999 weergeven, weinig of niets afleiden nopens de bevoegdheden van de organen in 1997, omdat de bewuste artikelen in 1999 werden gewijzigd. De nieuwe statuten vermelden als organen het Federaal Congres, het Federaal Comité, het Uitvoerend Bestuur en de Commissie van Beroep, waarvan enkel het Uitvoerend Bestuur de dagelijkse en algemene leiding waarneemt. De eerste appellant laat uitschijnen dat enkel dit Uitvoerend Comité hem zou kunnen vertegenwoordigen, maar laat na (steeds in de – niet bewezen – veronderstelling dat dit orgaan in 1997 bestond en toen dezelfde bevoegdheden had) aan te geven hoeveel leden dit Comité bij het instellen van de oorspronkelijke vordering telde (een gering aantal kan dit niet zijn) alsook welke de identiteit van deze personen is.

Van twee dingen één: ofwel gaat men een debat ten gronde aan (een houding die passend is voor de eerste appellant, die, zo vermelden de overgelegde statuten het toch, tot doel heeft de belangen van de werknemer in het algemeen en zijn leden in het bijzonder te verdedigen – maar kennelijk slaat dit niet op de eigen werknemers) ofwel betwist men de door de ontslagen werknemer gevolgde weg en geeft men *ab initio* aan welke fysieke personen wél gedagvaard hadden moeten

worden. De eerste appellant kiest geen van beide mogelijkheden. Zijn handelwijze leidt er eenvoudigweg toe aan zijn werknemers elke aanspraak in rechte onmogelijk te maken en hen aldus te discrimineren ten aanzien van de andere werknemers die zich wel tegen hun werkgever kunnen keren en daarbij steeds de eerste appellant aan hun zijde zullen vinden.

Het arbeidshof sluit zich aan bij de stelling, aanvaard door de eerste rechter, dat, wanneer een fysieke persoon door een feitelijke vereniging wordt belast met het sluiten van een arbeidsovereenkomst, het uitoefenen van het werkgeversgezag en het geven van ontslag, en deze persoon hiervoor een mandaat van de leden heeft ontvangen, deze persoon dan ook de hoedanigheid heeft om de feitelijke vereniging in rechte te vertegenwoordigen met betrekking tot de geschillen die omtrent deze arbeidsovereenkomst gevoerd zouden kunnen worden (vgl. met J. Vanroye, «De vorderingsbevoegdheid van de vertegenwoordigers van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid» (noot onder Rb. Brussel, 13 november 1997), *R.W.*, 1997-98, p. 989, nr. 2).

Trouwens, krachtens art. 46 van de overgelegde statuten (het bewuste artikel werd in 1999 *niet* gewijzigd) is de voorzitter belast met de gemeenschappelijke belangen van de leden, voert hij de beslissingen van het Uitvoerend Bestuur uit en is hij tevens verantwoordelijk voor de werking van het Algemeen Secretariaat en de administratieve en financiële diensten. In feite is de voorzitter aldus belast met het dagelijks bestuur van de eerste appellant, is hij bovendien secretaris, en werd hem hiervoor een algemeen mandaat gegeven. Hierin kadert zonder twijfel het sluiten, enz. van de arbeidsovereenkomsten van de door de eerste appellant tewerkgestelde werknemers.

Het arbeidshof neemt aan dat de heer G., als voorzitter, door dit mandaat impliciet maar zeker ook de bevoegdheid heeft ontvangen de eerste appellant in rechte te vertegenwoordigen wanneer de vereniging mocht gedagvaard worden, zodat dienst hoedanigheid als formele procespartij niet betwist kan worden.

3. Zelfs wanneer niet zou vaststaan dat de heer G. daadwerkelijk een mandaat van de eerste appellant om hem in rechte te vertegenwoordigen, had ontvangen, *quod non*, dan is deze laatste toch gehouden wegens het schijnbaar bestaan van een mandaat (zie over het begrip, B. Tilleman, «Lastgeving», in *A.P.R.*, Antwerpen, 1997, nr. 434). Alle voorwaarden hiertoe zijn vervuld (zie hierover B. Tilleman, *o.c.*, nrs. 440-457; zie ook Cass., 20 juni 1988, *R.W.*, 1989-90, 1425, met noot A. Van Oevelen). Allereerst de schijnbare vertegenwoordigingsmacht, die de geïntimeerde kon afleiden uit de minstens dubbelzinnige bewoordingen van de statuten en het feitelijke optreden van de heer G. als werkgever, minstens als lasthebber van die werkgever. Vervolgens de goede trouw van de geïntimeerde die, gelet op het voorgaande, evident niet kon weten dat de heer G. in werkelijkheid niet bevoegd was. Vervolgens de handelwijze van de eerste appellant (door het opmaken van de voornoemde statuten en het feitelijk toelaten van het alleen-optreden van de heer G., ten gevolge waarvan de schijn hem moet toegerekend worden. Ten slotte het bestaan van schade voor de geïntimeerde, zo de schijn niet aan de eerste appellant wordt toegerekend, omdat de geïntimeerde evident in de onmogelijkheid zou blijven de rechten die hij in voorkomend geval uit de arbeidsovereenkomst put, door de rechter te

laten honoreren. De verwekte schijn acht het arbeidshof aan alle leden van de eerste appellant toerekenbaar, omdat zij allen geacht worden in te stemmen met de statuten van hun vereniging, die geen melding maken van de bevoegdheid van enig orgaan noch van de voorzitter om hen in rechte te vertegenwoordigen, maar een en ander ook niet uitsluiten.

4. Naar het oordeel van het arbeidshof strekt de vertegenwoordigingsbevoegdheid van de heer G. zich – om de hierboven vermelde redenen – ook uit tot een verweer in rechte tegen een vordering wegens misbruik van de contractuele rechten die uit de arbeidsovereenkomst volgen, en is de vordering van de geïntimeerde aldus ook toelaatbaar in zoverre zij ertoe strekt van de eerste appellant een vergoeding te verkrijgen wegens door hem gepleegd misbruik van ontslagrecht.

5. Het hoger beroep is ongegrond in zoverre het gericht is tegen de beslissing van de eerste rechter over de ontvanke-lijkheid van de oorspronkelijke vordering tegen de eerste appellant.

NOOT – Zie ook P. Palsterman, «L'action des travailleurs, occupés par une association de fait, à l'égard de leur employeur», *Soc. Kron.*, 1986, 245-247; F. Dorssemont, «De rechtspositie van de representatieve werknemersorganisaties», in M. Rigaux en W. Van Eeckhoutte (red.), *Actuele problemen van het arbeidsrecht*, V, Gent, Mys & Breesch, 1997, 285 e.v.; F. Dorssemont, *Rechtspositie en syndicale activiteitsvrijheid van representatieve werknemersorganisaties, een problematische relatie?*, Brugge, die Keure, 2001, nrs. 623 e.v. (*ter perse*).

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE HASSELT

4e KAMER – 19 SEPTEMBER 2000

Voorzitter: de h. Beerten

Rechters in handelszaken: de hh. Swartelé en De Preter

Advocaten: mrs. Verhaeghe loco Nelissen Grade en Le Paige

Alleenverkoopwet – Toepassingsgebied – Eenzijdige beëindiging van alleenverkoopconcessies – Ontbinding van de concessieovereenkomst met betaling van schadevergoeding – Territoriale bevoegdheid

De Alleenverkoopwet is enkel van toepassing in geval van eenzijdige beëindiging van een alleenverkoopconcessie en regelt enkel de aanspraken die in dat geval kunnen worden gemaakt, maar niet de vordering tot ontbinding van zo'n overeenkomst en tot vergoeding van de uit de ontbinding voortvloeiende schade. Op laatstgenoemde vordering is de territoriale bevoegdheidsregel van art. 4 dan ook niet van toepassing.

N.V. V.F.M. t/ N.V. D.T.

1. Aanlegster voert aan dat zij op 7 mei 1998 een overeenkomst heeft gesloten met verweerster waarbij zij het recht verwierf om de door verweerster op de markt gebrachte producten (marmeren schouwen, zuilen, tafels, enz.) ex-

clusief te verkopen in de Benelux. In dezelfde overeenkomst werd bedongen dat aanlegster voor het verkrijgen van de concessie en de overname van het cliëntèle een bedrag van 30.000.000 fr. meer B.T.W. zou betalen aan aanlegster.

Op 6 mei 1998 stelde verweerster een factuur op voor een bedrag van 36.300.000 fr. in volgende bewoordingen: «Conform onze overeenkomst, contractueel vastgelegd, belasten wij U voor de afkoop van de exclusieve rechten van de verkoop van de Carlo Castellini marmerproducten voor de Benelux (...). De betaling zal geschieden per bankcheque gelijktijdig met de ondertekening van de overeenkomst».

Aanlegster betaalde het bedrag van 36.300.000 fr.

Bij brief van 8 oktober 1998 maakte aanlegster bij verweerster haar beklag over de kwaliteit en de levertijd van de producten alsook over de schending van de exclusiviteit.

Hierop antwoordde verweerster bij brief van 15 oktober 1998 dat de kwaliteit van haar producten, hoewel voor verbetering vatbaar, acceptabel is, zij voor de levertijd afhankelijk is van derden en zij zich niet bewust is van rechtstreekse facturatie van enig belang.

Bij brief van 22 februari 1998 liet aanlegster, onder verwijzing naar de overeenkomst van 7 mei 1998, weten dat de kwaliteit nog steeds ondermaats is, verweerster nog steeds rechtstreekse verkopen realiseert en zij nalaat haar klantenlijst aan aanlegster te bezorgen. In dezelfde brief wees aanlegster erop dat al haar financiële inspanningen om de producten van verweerster te verkopen zonder resultaat waren gebleven omdat de producten niet aan de kwaliteitsvereisten voldeden. Aanlegster kondigde aan hiervoor een schadevergoeding te vorderen.

Hierop repliceerde verweerster bij brief van 26 februari 1999, aanvoerende dat geen geschreven overeenkomst bestond, dat haar producten kwalitatief voldeden, dat zij direct noch indirect klanten benaderde of benaderd had en zij verplicht was zelf initiatieven te nemen om de omzetten te verhogen, gelet op het uitblijven van enig resultaat bij aanlegster.

Bij brief van 9 maart 1999 wees aanlegster nogmaals op de slechte kwaliteit van de producten en het feit dat verweerster rechtstreeks aan klanten verkocht.

Bij brief van 13 maart 1999 liet verweerster weten dat zij, gelet op het feit dat een reeks reeds lang opeisbare facturen niet betaald werden, in de toekomst nog slechts leveringen zou verrichten tegen contante betaling.

Bij brief van 23 maart 1999 stelde aanlegster dat zij nog een bedrag van 203.178 fr. meer de commissies op verkopen, rechtstreeks door verweerster verricht, van verweerster diende te ontvangen. Tevens wees aanlegster er nogmaals op dat verweerster rechtstreekse verkopen realiseerde en dit aan dumpingprijzen.

Bij brief van 27 april 1999 deelde verweerster mede dat, daar aanlegster er niet in slaagde de toegezegde omzet van 30.000.000 fr. in te halen, zij een einde maakte aan de samenwerking.

Bij exploit van 9 december 1999 dagvaardde aanlegster verweerster in vaststelling van de ontbinding van de overeenkomst van 7 mei 1998, in terugbetaling van het betaalde bedrag ad 36.600.000 fr. en in aanstelling van een deskundige met als opdracht het begroten van de schade die aanlegster leed en zal lijden ten gevolge van de beëindiging van de concessieovereenkomst.

...

3. De omstandigheid dat het document van 7 mei 1998 niet in aanmerking komt om het bestaan van een concessieovereenkomst te bewijzen, belet niet dat andere bewijzen mogen worden aangebracht om het bestaan van een dergelijke overeenkomst aan te tonen (Cass., 12 juni 1986; *R.W.*, 1986-87, 1146; Brussel, 20 januari 1987, *T.B.H.*, 1987, 639; Brussel, 14 januari 1988, *T.B.H.*, 1989, 514; Bergen, 16 december 1987, *T.B.H.*, 1988, 633).

Aanlegster dient aan te tonen dat zij over bijzondere rechten beschikt waaruit kan worden afgeleid dat haar een verkooprecht werd voorbehouden. M.a.w. aanlegster dient te bewijzen dat zij als enige de mogelijkheid heeft om in een bepaald gebied een product of producten te verkopen.

Dit is *in casu* het geval, zoals blijkt uit de volgende elementen:

– Verweerster heeft op 6 mei 1998 een factuur opgesteld waarbij zij de exclusieve rechten van verkoop van de Carlo Castellini marmerproducten aanrekent.

– Uit de tussen de partijen gevoerde briefwisseling blijkt dat aanlegster herhaalde malen de rechtstreekse verkoop door verweerster aan derden aanklaagt, zonder dat verweerster het bestaan van het alleenverkooprecht van aanlegster aanvecht, wat aantoonde dat aanlegster over een exclusief verkooprecht beschikte.

– Aanlegster heeft verweerster herhaalde malen gevraagd om de toezending van klantenlijsten (verweerster heeft nooit het recht van aanlegster op deze klantenlijsten ontkend), wat wijst op een bijzondere samenwerking tussen partijen.

Aldus dient te worden besloten dat tussen partijen een exclusieve concessieovereenkomst is totstandgekomen.

Dit houdt echter nog niet in dat de Rechtbank van Koophandel te Hasselt, conform art. 4 van de wet van 27 juli 1961, territoriaal bevoegd is om kennis te nemen van de vordering.

De eis van aanlegster strekt ertoe de ontbinding te horen vaststellen ten laste van verweerster van de tussen partijen bestaande concessieovereenkomst en dit met ingang van 8 oktober minstens 15 oktober 1998. Aanlegster vordert daarenboven de terugbetaling van het bedrag van 36.600.000 fr., alsmede alle schade die zij heeft geleden en in de toekomst nog zal lijden ten gevolge van de ontbinding van de concessieovereenkomst.

De wet van 27 juli 1961 is enkel van toepassing in geval van eenzijdige beëindiging van de verkoopconcessies en regelt enkel de aanspraken die in dat geval kunnen worden gemaakt nl. het verkrijgen van een opzegtermijn of een vervangende vergoeding alsook een bijkomende vergoeding voor de meerwaarde van cliëntèle, de kosten gedaan voor exploitatie en het rouwgeld.

Aanlegster vordert een vergoeding die zich niet beperkt tot deze bepaald in de wet van 27 juli 1961. M.a.w. aanlegster vordert een vergoeding die verschuldigd is volgens het gemene recht, in welk geval geen toepassing kan worden gemaakt van de wet van 27 juli 1961 en dus ook niet van art. 4 (P. Kileste en P. Hollander, «Examen de jurisprudence. La loi du 27.7.1961 relative à la résiliation unilatérale des concessions de vente exclusive à durée indéterminée (1992-1997)», *T.B.H.*, 1998, 14 en 40 met verwijzing naar Brussel, 22 mei 1995, *Pas.*, II, p. 25) zodat de bevoegdheidsregels van art. 624 Ger. W. moeten worden toegepast.

Krachtens art. 624 Ger. W. is territoriaal bevoegd:

– de rechter van de woonplaats van verweerster: aangezien deze in het gerechtelijk arrondissement Tongeren is gelegen, is de rechtbank van koophandel te Tongeren bevoegd.

– de rechter van de plaats waar de verbintenissen waarover het geschil loopt zijn ontstaan: aangezien de overeenkomst van 7 mei 1998 niet als bewijs in aanmerking kan worden genomen, is het niet aangetoond dat de concessieovereenkomst te Sint-Truiden werd gesloten. Andere elementen waaruit zou moeten blijken dat de overeenkomst is totstandgekomen in het gerechtelijk arrondissement Hasselt worden niet aangebracht, zodat op basis hiervan niet kan worden besloten tot de bevoegdheid van de Rechtbank van Koophandel te Hasselt.

– de rechter van de plaats waar de verbintenis moet worden uitgevoerd: aanlegster vordert de betaling van een geldsom. De verbintenis tot betaling van een geldsom dient te worden uitgevoerd in de woonplaats van de schuldenaar (art. 1247 B.W.), zodat op grond hiervan de rechtbank van koophandel te Tongeren bevoegdheid bezit.

De Rechtbank van Koophandel te Hasselt is dan ook territoriaal niet bevoegd om kennis te nemen van huidige vordering, zodat het geschil wordt verzonden naar de rechtbank van koophandel te Tongeren.

VREDEGERECHT TE SINT-TRUIDEN

17 AUGUSTUS 1999

Rechter: de h. Nollet

Advocaten: mrs. Deridder loco Coen en Bollen

Handelshuur – Huurhernieuwing – Weigering – 1. Verscheidene motieven – Weigering en aanvaarding onder andere voorwaarden – Tegenstrijdigheid – Gevolg – 2. Uitvoerbaarheid van weigeringsmotief – Marginale toetsing

1. Ter ondersteuning van een weigering van de hernieuwing van een handelshuur kunnen verscheidene motieven worden aangevoerd, mits ze onderling niet tegenstrijdig zijn. Te dezen dient als tegenstrijdig en dubbelzinnig te worden aangemerkt, de houding van de verhuurders die de huurhernieuwing weigeren teneinde het verhuurde goed af te breken en weder op te bouwen, en subsidiaire de huurhernieuwing toestaan aan andersluidende voorwaarden.

2. De rechter heeft slechts een marginaal toetsingsrecht bij de beoordeling van de uitvoerbaarheid van het weigeringsmotief.

N.V. P.B. t/ M. e.a.

Volgens een overeenkomst van 26 september 1990 hebben verweerders, als eigenaars samen met hun rechtsvoorgangster, aan eiseres, een handelshuur toegestaan voor een pand te (...), en omvattende een deel van het gelijkvloers, en dit tegen 46.000 fr. (maandhuur en een recht van voorkoop).

Op 25 juni 1998 vraagt de huurster hernieuwing, tegen een jaarhuur van 480.000 fr. en met behoud van het overige.

Bij gerechtsdeurwaardersexploot van 24 september 1998 laten de verhuurders weten dat ze: «... de hernieuwing weigeren, en dit 1) primair, met toepassing van art. 16, I, 3°,

Handelshuurwet (afbraak en wederopbouw) en, 2) dat ze, voor zoveel als nodig en subsidiair, in het geval de vrede-rechter deze weigering ongegrond zou verklaren, de hernieuwing enkel kunnen aanvaarden tegen een jaarhuur van 960.000 fr. en de opheffing van het recht van voorkoop (art. 3), aangezien verzoekers wegens familiale redenen, onafhankelijk van hun wil, binnen korte dan wel middel-lange termijn uit onverdeeldheid zullen treden en omdat het recht van voorkoop hierbij een ongerechtvaardigde beperking inhoudt, en desbetreffende verwezen wordt naar de legitieme uitzonderingen op het «recht van voorkoop» bepaald in art. 52 Pachtwet».

Per 23 oktober 1998 legt de huurster ter griffie een voorafgaand verzoek tot verzoening neer; ze stelt dat het antwoord van de eigenaars nietig is en dat huurhernieuwing dient te worden toegestaan tegen 480.000 fr. per jaar, met behoud van het overige. Er komt geen akkoord tot stand.

Thans liet de huurster dagvaarden onder herneming van de voornoemde vordering.

Onverminderd een betwisting inzake de identiteit van de huurster (...), doet deze laatste gelden: «het antwoord van de eigenaars is dubbelzinnig en tegenstrijdig, en dus nietig (samen gaan van weigering en aanvaarding); het motief tot weigering is niet oprecht, omdat uit het overgelegd bestek blijkt dat de wettelijke minimumnorm niet zal worden behaald (alleen werken aan dak, achtermuur en plafonds), en omdat deze werken eigenlijk geen betrekking hebben op het gehuurde deel (gelijkvloers); over vergoedingen dient nog niet gesproken; het antwoord staat gelijk met de afwezigheid ervan, en hernieuwing treedt dus in aan de voorgestelde voorwaarden; subsidiair kan een deskundige worden gelast met een schatting van de huurwaarde».

De eigenaars beklemtonen in conclusies dat ze «onvoorwaardelijk en absoluut hebben geweigerd; dat de vermelding «subsidiair» dient te worden begrepen als een toelaatbare anticipatieve toepassing van art. 24 Handelshuurwet; dat het motief tot weigering (afbraak en heropbouw) oprecht is, zoals gestaafd door een overgelegd bestek (2.100.000 fr.); dat controle achteraf mogelijk is; dat zelfs geen vergoeding verschuldigd is wegens uitzetting, omdat de werken wegens ouderdom en overmacht nodig zijn; bij tegeneis wordt de uitzetting gevorderd bij einddatum, met dwangsom; subsidiair dient het antwoord als een weigering zonder motief te worden aangemerkt; minstens dient een deskundige te worden aangesteld tot schatting van de huurwaarde; het recht van voorkoop dient te vervallen».

...

De vraag is of het hierboven omschreven antwoord van de eigenaars op het verzoek tot hernieuwing als een (geldige) weigering zonder meer dient te worden beschouwd, dan wel als inherent tegenstrijdig of dubbelzinnig; en dan met welk rechtsgevolg.

Het antwoord dient te worden gelezen zoals het voorligt, zoals het aldus de huurster bereikte en door deze diende te worden beoordeeld.

Tekstueel verwoordt het voornoemde antwoord een *weigering*, doch dit wordt meteen ondersteund door twee motieven, waarvan het eerste, primair, de weigering verantwoordt onder verwijzing naar art. 16, I, 3°, Handelshuurwet, maar het tweede, zij het subsidiair, de hernieuwing aanvaardt tegen andere voorwaarden. *Tekstueel* wordt nergens *expliciet* gesteld dat deze subsidiair

weergegeven hypothese dient te worden gelezen als een loutere toepassing van art. 24 Handelshuurwet.

Er kan geen betwisting bestaan nopens het vereiste van duidelijkheid en afwezigheid van tegenstrijdigheid in het antwoord van de eigenaars (zie A. Van Oevelen, «Succesieve antwoorden op de aanvraag tot hernieuwing van een handelshuur», *R.W.*, 1977-78, 1624 e.v.; Rb. Tongeren, 28 november 1988, *R.W.*, 1988-89, 1373, (soortgelijke casus); Vred. Brussel, 2 maart 1992, *T. Vred.*, 1993, 44; *T.P.R.*, 1997, p. 899, nr. 403; Pauwels en Raes, *Handelshuur*, C. VIII, 5.1). Aldus kan een weigering ondersteund door verschillende gerangschikte motieven worden aanvaard, behoudens onderlinge tegenspraak, maar de combinatie van een weigering en een aanvaarding is een probleem.

Te dezen is de houding van de eigenaars wel degelijk tegenstrijdig en dubbelzinnig.

Ze is tegenstrijdig: indien de eigenaars stellen te weigeren («onvoorwaardelijk en absoluut», zoals in conclusies wordt beweerd), dan ziet men niet in waarom ze de hypothese van hernieuwing, zelfs subsidiair, in overweging moesten nemen; men weigert dan of men weigert niet; men voert daartoe al dan niet motieven aan. Zo nodig en te gepasten tijde is er art. 24, Handelshuurwet. Door zelf de hypothese van hernieuwing te voorzien, ondergraven ze hun eigen stelling; ze getuigen niet van consequentie en maken alles twijfelachtig, zeker in de ogen van de huurster.

Ze is dubbelzinnig: ze plaatst de huurster duidelijk in een onmogelijke positie. Wat moet deze kiezen: *ofwel* de toepassing van art. 16, I, 3°, Handelshuurwet aanvaarden, ontruimen, en afwachten wat de eigenaars zullen doen? en wat dan met de subsidiair ingeroepen hypothese van aanvaarding?; ondertussen is de in hernieuwing geïnteresseerde huurster uit het goed!; *ofwel a priori* de ernst van de weigering betwisten en procedure starten? omdat de eigenaars de mogelijkheid tot hernieuwing toch open hielden en niet consequent weigerden?; en dan wanneer? dadelijk of later? (er is geen wettelijke termijn), en intussen het risico op uitzetting lopen?; *ofwel* hernieuwing vorderen (min of meer andere voorwaarden), en wat dan noodzakelijk binnen de korte termijn moet? Het is duidelijk dat het resultaat voor de huurster beduidend anders kan liggen naargelang de keuze die deze maakt; en daartoe wordt hij gedwongen omdat de eigenaars het aldus organiseren (Rb. Tongeren, *l.c.*).

Achteraf in conclusies stellen dat de subsidiair ingeroepen hypothese dient te worden begrepen als een loutere anticipatieve toepassing van art. 24 Handelshuurwet en zonder dit expliciet in de weigering te verwoorden (al dan niet aldus aanvaardbaar), beklemtoont alleen maar het gebrek aan duidelijkheid.

Buitendien heeft de vrederechter slechts een marginaal toetsingsrecht bij de beoordeling van de uitvoerbaarheid van het weigeringsmotief (Vred. Westerlo, 21 november 1997, *T. Vred.*, 1999, 136; D. Libaert, in *Het handelshuurrecht geactualiseerd*, Die Keure, p. 56). Te dezen dient concreet te worden vastgesteld dat de staat van het pand en het overgelegde bestek aanvaardbare indicaties bevatten nopens de mogelijke realisatie van art. 16, I, 3°, Handelshuurwet, maar wat indien dit toch niet wordt uitgevoerd? dan staat intussen de in hernieuwing geïnteresseerde huurster op straat, en dit terwijl het antwoord van de eigenaars een hernieuwing niet uitsloot.

Buitendien scheppen de eigenaars een aanvullend element van onzekerheid door extra de nadruk te leggen op de toestand van onverdeeldheid en mogelijke plannen terzake.

Het antwoord kan alleen maar worden begrepen als een aanvaarding van de hernieuwing tegen andere voorwaarden.

Er kan niet worden ingegaan op de vordering der eigenaars zoals in conclusies verwoord, nl. om hun antwoord «als een weigering zonder meer» te beschouwen (dit hadden ze vroeger moeten doen) terwijl evenmin de stelling van de huurster kan worden bijgevalen, nl. de «afwezigheid van antwoord».

Art. 18, Handelshuurwet dient te worden toegepast. Nu het principe van de huurhernieuwing vaststaat, resten er enkel de voorwaarden. De discussie betreft de huurwaarde en het recht van voorkoop.

Een deskundige wordt aangesteld. De beoordeling van het recht van voorkoop wordt aangehouden.

WETGEVING IN KORT BESTEK

Onder de zorg van de Faculteit van de Rechtsgeleerdheid van de V.U.B. (coördinatie: Prof. Dr. M. van Damme)

Dit overzicht betreft de wetgeving bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van de maanden mei en juni 2001 en kwam tot stand met medewerking van S. Corbanie, N. De Camps, R. Feltkamp en M. Maus.

Opheffing huwelijksverbod

Bij de wet van 27 maart 2001 (*B.S.*, 11 mei 2001; geen specifieke datum van inwerkingtreding vermeld) tot wijziging van art. 162 en 164 B.W. werd een einde gemaakt aan het huwelijksverbod tussen schoonbroer en schoonzuster. De weigering tot ontheffing van het huwelijksverbod tussen de betrokken categorieën van personen was in de praktijk nu al een grote uitzondering. Daarenboven zijn de bezwaren die vroeger nog bestonden tegen dat soort van huwelijken geleidelijk aan weggeëbd als gevolg van de evolutie van de zeden (*Parl. St.*, Kamer, 1999-2000, nr. 0788/001).

M.V.D.

Inkomstenbelasting – Uitgaven voor kinderoppas

De wet van 23 maart 2001 (*B.S.*, 12 mei 2001) wijzigd art. 104, 7°, W.I.B.92, wat betreft de aftrekregeling voor uitgaven voor kinderoppas. Tot vóór die wijziging bleef de aftrek beperkt tot 80 procent van de gedane uitgaven. Met ingang van het aanslagjaar 2001 wordt een einde gemaakt aan die beperking.

M.M.

Mobiliteitsconvenanten

Het decreet van 20 april 2001 (*B.S.*, 24 mei 2001; geen specifieke datum van inwerkingtreding vermeld) voert een systeem van mobiliteitsconvenanten in. Een mobiliteits-

convenant is een modulaire opgebouwde overeenkomst die inspeelt op de steeds veranderende mobiliteitsproblematiek en die bestaat uit een «moederconvenant» en één of meer modules. Een «moederconvenant» komt neer op een overeenkomst die inzake het lokaal mobiliteitsbeleid het algemene kader creëert voor het totstandkomen van het structurele overleg tussen de partijen bij een mobiliteitsconvenant. Partijen kunnen zijn de Vlaamse overheid, de lokale overheid, de Vlaamse Vervoermaatschappij en in voorkomend geval de provinciale overheid. Een «moederconvenant» geldt in beginsel voor een periode van vijf jaar.

Specifieke afspraken m.b.t. de realisatie van projecten inzake het lokaal mobiliteitsbeleid kunnen worden gemaakt in een module, d.i. een overeenkomst die bij een «moederconvenant» is gevoegd (b.v. inzake de uitbouw van een kwaliteitsvol openbaar vervoer). Dergelijke modules moeten een sanctie bevatten voor het geval een partij haar verbintenissen niet nakomt.

M.V.D.

Federale Overheidsdienst Justitie

In het B.S. van 29 mei 2001 werden een aantal K.B.'s bekendgemaakt tot oprichting van federale overheidsdiensten, waaronder die van Justitie.

Tot de opdrachten van de Federale Overheidsdienst Justitie behoren de voorbereiding en het beheer van wetgeving, met inbegrip van de internationale betrekkingen, de erediens en de rechten van de mens, de ondersteuning en begeleiding van het gerechtelijk apparaat, de justitiehuisen, het strafregister en de criminalistiek, de uitvoering van straffen en het beheer van de strafinrichtingen, de veiligheid van de Staat en het strafrechtelijk beleid.

De Federale Overheidsdienst Justitie neemt, op een door de Minister van Justitie vast te stellen datum, de diensten van het Ministerie van Justitie over, met uitzondering van de dienst belast met de conceptie van het auteursrecht die wordt overgenomen door de Federale Overheidsdienst Economie, K.M.O.'s en Middenstand, en Energie.

M.V.D.

Havenbedrijven – Recht van voorkoop

Art. 12, eerste lid, van het decreet van 2 maart 1999 houdende het beleid en het beheer van de zeehavens vestigt een recht van voorkoop ten voordele van de havenbedrijven op private onroerende eigendommen gelegen in de onderscheiden havengebieden. Havenbedrijven zijn volgens art. 2 van het decreet de publiekrechtelijke overheden die de havengebieden van Antwerpen, Gent, Brugge-Zeebrugge en Oostende beheren en exploiteren en die er de havenbestuurlijke bevoegdheden uitoefenen overeenkomstig de bepalingen van het decreet.

Art. 12, tweede lid, van het decreet machtigt de Vlaamse regering om de nadere regelen te bepalen voor de uitoefening van het bedoelde voorkeepsrecht. Het besluit van de Vlaamse regering van 27 april 2001 (B.S., 29 mei 2001; geen specifieke datum van inwerkingtreding vermeld) geeft uitvoering aan die bepaling.

Het besluit bepaalt dat het aan de havenbedrijven verleende recht van voorkoop geen afbreuk mag doen aan een op de dag van de inwerkingtreding van het besluit bestaande recht van voorkoop en voorziet in een procedure die de uitoefening van het recht van voorkoop van de havenbedrijven waarborgt.

M.V.D.

Voogdij over minderjarigen

In het B.S. van 31 mei 2001 werden twee wetten van 27 maart 2001 en 29 april 2001 bekendgemaakt die de regeling van de voogdij over minderjarigen grondig wijzigden. De voogdijregeling was om verscheidene redenen aan een hervorming toe. De veelheid aan organen die bij de voogdij waren betrokken en de omslachtige procedures werden als te formalistisch, kostelijk en tijdrovend ervaren. Daarenboven ging de voogdijregeling – die in essentie nog dateerde van de invoering van de *Code Napoléon* – uit van een verouderde opvatting omtrent het gezin, die niet meer beantwoordde aan de hedendaagse socio-economische realiteit.

Ging het vroegere voogdijrecht uit van het familierecht in de ruime betekenis van het woord, dan werd het gezinsleven gaandeweg verengd tot het kerngezin, waarbij de ouders en eventueel de grootouders de familiale band met het kind uitmaken. Voogdij is niet meer in de eerste plaats een zaak van goederenbeheer dat ertoe strekt het familievermogen in stand te houden. Dit laatste heeft als economische basis van het gezin aan belang ingeboet, aangezien de klemtoon meer is komen te liggen op inkomsten die zijn verworven buiten de familiebanden om. Bovendien wordt meer aandacht geschonken aan de persoon van het kind dan aan zijn vermogen.

De krachtlijnen van de hervorming van het voogdijrecht worden hierna weergegeven (zie in dat verband ook *Parl.St.*, Kamer, 1999-2000, nr. 576/009, 3-5).

Allereerst verdwijnt de wettelijke voogdij van de langstlevende ouder: bij overlijden van één van de ouders wordt het ouderlijk gezag uitgeoefend door de langstlevende ouder. De voogdij valt enkel open bij overlijden van beide ouders of indien beide ouders in de voortdurende onmogelijkheid zijn om het ouderlijk gezag uit te oefenen. Het gevolg is dat het aantal voogdijen aanzienlijk zal dalen.

De familieraad – die als verouderd en inefficiënt werd ervaren – wordt afgeschaft, wat in overeenstemming is met de notie van het kerngezin. De verantwoordelijkheden van de familieraad worden toevertrouwd aan de vrederechter, die in voorkomend geval bij individuele familieleden te rade kan gaan. Meer algemeen mag worden gesteld dat de taak van de vrederechter inzake voogdij belangrijker wordt. Niet alleen neemt hij de bevoegdheden van de familieraad over, hij gaat ook een belangrijke rol spelen op het vlak van het goederenbeheer.

De verplichte voogdij verdwijnt, d.w.z. dat iedereen het recht heeft om de uitoefening van de voogdij te weigeren. Daarbij wordt ervan uitgegaan dat een gedwongen voogdij niet goed is voor de belangen van het kind.

De regelgeving inzake het beheer van de goederen van de minderjarige wordt gemoderniseerd: het wordt de voogd mogelijk gemaakt om sneller beslissingen te nemen die voor het beheer van de goederen nodig zijn, rekening houdende

met de noodwendigheden van de hedendaagse socio-economische context. De vrederechter oefent terzake een grondig toezicht uit.

Het ambt van toezienende voogd wordt geherwaardeerd en zijn opdrachten worden meer gedetailleerd geregeld. De klemtoon wordt meer gelegd op de persoon van de minderjarige, die nauwer wordt betrokken bij de organisatie en de werking van de voogdij. De wet voorziet terzake in een hoorplicht, rekening houdende met de leeftijd van de minderjarige en de aangelegenheid waarover het gaat. De voogdij kan door de vrederechter worden gesplitst (een voogd over de persoon en een voogd over de goederen).

De wetten van 27 maart 2001 en 29 april 2001 raken niet aan de regelen betreffende bijzondere voogdijschappen, zoals de pleegvoogdij, de voogdij over onbekwamen en de voogdij in geval van verlengde minderjarigheid.

De beide voornoemde wetten zijn op 1 augustus 2001 in werking getreden. Voor een meer uitgebreide commentaar zie F. Swennen en K. Janssens, «Het nieuwe voogdijrecht», *R.W.*, 2001-2002, 1-21.

M.V.D.

Inkomensgarantie voor ouderen

De wet van 22 maart 2001 tot instelling van een inkomensgarantie voor ouderen is op 1 juni 2001 in werking getreden. In het *B.S.* van 31 mei 2001 is het *K.B.* van 23 mei 2001 bekendgemaakt dat diverse uitvoeringsmaatregelen van die wet bevat (inwerkingtreding eveneens op 1 juni 2001).

Worden o.m. in dat *K.B.* geregeld de procedure van aanvraag en verdere administratieve behandeling, de berekening van de bestaansmiddelen en de voorwaarden en de wijze van betaling.

M.V.D.

Vennootschappen – Werknemersparticipatie in kapitaal en winst

Nadat daartoe in het verleden al diverse initiatieven waren genomen, werd recentelijk dan toch een wettelijk kader tot standgebracht dat het werknemers mogelijk maakt deel te nemen in het kapitaal of de winst van de onderneming of de ondernemingsgroep waartoe ze behoren. De wet van 22 mei 2001 (*B.S.*, 9 juni 2001) regelt de werknemersparticipatie in het kapitaal en in de winst van de vennootschappen.

Op initiatief van de werkgever kan een participatieplan voor al zijn werknemers worden ingevoerd door middel van een bedrijfs-CAO, nadat daarover de ondernemingsraad, het comité voor preventie en bescherming op het werk of, bij gebreke hieraan, de vakbondsafvaardiging is geraadpleegd. Ondernemingen zonder vakbondsafvaardiging kunnen een participatieplan invoeren met gebruikmaking van het procédé van een toetredingsakte en na daartoe een procedure van consultatie van de betrokken werknemers te hebben doorlopen.

Het totale bedrag van de deelname bedraagt ten hoogste 10 % van de totale bruto loonmassa of maximum 20 % van de winst van het boekjaar na belasting. Op het voordeel dat voor de werknemer voortspuit uit de deelname in de winst

is een solidariteitsbijdrage van 13,07 % alsmede een belasting van 25 % verschuldigd. Er zijn geen werkgeversbijdragen voor de sociale zekerheid verschuldigd.

Kleine ondernemingen kunnen de winstparticipatie invoeren door middel van een investeringsspaarplan. De werkgever kent dan gedurende een periode van twee tot vijf jaar aan de toegetreden werknemers een deel van het behaalde resultaat toe. Het aldus samengestelde kapitaal wordt ter beschikking gesteld van de onderneming in het raam van een niet-achtergestelde lening tegen de intrestvoet bepaald in het participatieplan. Het voordeel voor de werknemer wordt op het vlak van de fiscaliteit en de sociale zekerheid op dezelfde wijze behandeld als de kapitaalsparticipatie.

De deelname in het kapitaal neemt de vorm aan van een toekenning van aandelen, waarvoor geen socialezekerheidsbijdragen zijn verschuldigd. Ook op fiscaalrechtelijk vlak is de kapitaalsparticipatie aantrekkelijk, aangezien de werkgever amper een belasting van 15 % aan de bron dient in te houden. De aandelen zijn gedurende een periode van twee tot vijf jaar onbeschikbaar. Indien de voorwaarde inzake onbeschikbaarheid niet wordt nageleefd, wordt een aanvullende belasting van 23,29 % geheven. In het geval van een kapitaalsparticipatie kunnen de werknemers hun deelname tevens inbrengen in een coöperatieve participatievennootschap.

De deelnames in het kapitaal of de winst van de onderneming vormen geen bijkomend loon. Het voordeel wordt aan de bron onderworpen aan belastingen en sociale zekerheid en dient niet afzonderlijk in de personenbelasting te worden aangegeven.

De Koning wordt opgedragen om voor elk artikel van de wet van 22 mei 2001 het tijdstip van inwerkingtreding te bepalen.

Voor een meer uitgebreide commentaar op deze wet, zie A. Van Put, «Wet van 22 mei 2001 betreffende de werknemersparticipatie in het kapitaal en in de winst van de vennootschappen. Een eerste analyse van de Participatiewet», *R.W.*, 2001-2002.

S.C.

Zichtrekeningen – Debetrente

De wet van 14 mei 2001 (*B.S.*, 13 juni 2001) regelt het maximumbedrag van de jaarlijkse debetrente op zichtrekeningen. De wet is van toepassing op alle zichtrekeningen in Belgische frank of in euro, die een consument heeft geopend bij een kredietinstelling of De Post en die een debetsaldo vertonen waarop de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet niet van toepassing is.

Art. 3, eerste lid, van de wet van 14 mei 2001 bepaalt dat de jaarlijkse debetrente op de zichtrekeningen niet hoger mag zijn dan het maximum jaarlijkse kostenpercentage dat met toepassing van de wet van 12 juni 1991 is vastgesteld voor de kredietopeningen voor onbepaalde duur tot 50.000 Belgische frank, waarvoor de kosten verbonden aan de betaal- of legitimatiekaart niet moeten zijn opgenomen in de totale kostprijs van het krediet.

Geen ander bedrag dan dat berekend op basis van de vastgestelde debetrente mag aan de consument worden aangerekend voor het gebruik van het debetbedrag. In geval

van overschrijding van het toegestane debetbedrag mag van de consument als enige sanctie een vergoeding worden geëist van maximum 10 % van de overeengekomen debetrente op het gedeelte dat het toegestane debetbedrag overschrijdt (art. 3, tweede lid).

Luidens art. 4 van de wet dient de debetrente te worden berekend volgens de staffelmethode, met dien verstande dat, wanneer de debetrente periodiek wordt berekend, ook de periodiek toegepaste gestaffelde rentevoet moet worden vermeld.

Overtreding van artikelen 3 en 4 van de wet worden overeenkomstig art. 81 tot 84 en 101 tot 105 van de wet van 12 juni 1991 opgespoord, vastgesteld, vervolgd en gestraft. Onverminderd de gemeenrechtelijke sancties wordt de klant van rechtswege vrijgesteld van de betaling van debetrenten die betrekking hebben op de periode tijdens welke de overtreding heeft plaatsgehad (artikel 5).

De wet van 14 mei 2001 geldt enkel voor zichtrekeningen geopend door een consument, d.i. elke natuurlijke persoon die t.a.v. de onder de wet vallende verrichtingen handelt met een oogmerk dat geacht kan worden vreemd te zijn aan zijn handels-, beroeps- of ambachtelijke activiteiten (art. 2). Net zoals de wet van 12 juni 1991 is de wet van 14 mei 2001 bijgevolg evenmin van toepassing op V.Z.W.'s.

De wet van 14 mei 2001 is op 1 oktober 2001 in werking getreden. Zij is eveneens van toepassing op de zichtrekeningen die zijn geopend vóór die datum van inwerkingtreding.

R.F.

Consumentenbescherming

Om tot een meer homogene wetgeving te komen in verband met de bescherming van de veiligheid en de gezondheid van de consument, werd de wet van 9 februari 1994 betreffende de veiligheid van de consumenten omgevormd tot een kaderwet betreffende alle voor de consument bestemde producten. Die omvorming is gebeurd bij de wet van 4 april 2001 (*B.S.*, 14 juni 2001).

De wet van 4 april 2001 omschrijft een aantal begrippen zoals «product», «dienst», «gevaar» en «risico». Daarnaast vereenvoudigt de wet de procedures i.v.m. onder meer de reglementering, het verbod, de in- en uitvoer, de verkoop en de terbeschikkingstelling van producten of categorieën van producten of diensten. Voorts werkt de wet een aantal onnauwkeurigheden weg die n.a.v. de omzetting van richtlijn 92/59/EEG inzake algemene productveiligheid zijn ontstaan.

Er wordt een Centraal Meldpunt voor consumentenproducten opgericht, dat o.m. als taak heeft op te treden als contactpunt voor consumenten en producenten m.b.t. producten of diensten die niet beantwoorden aan de algemene veiligheidsverplichting, bedoeld in de wet, en die de veiligheid of de gezondheid van de consumenten kunnen schaden.

Tevens wordt een Commissie voor de Veiligheid van de Consumenten ingesteld, die bevoegd is om zich uit te spreken over alle problemen die verband houden met producten of diensten die niet beantwoorden aan de algemene veiligheidsverplichting, bedoeld in de wet, en die de veiligheid of de gezondheid van de consumenten kunnen schaden. De

Commissie heeft een adviesbevoegdheid, kan het overleg organiseren tussen de producenten, distributeurs, consumenten, de overheid en gespecialiseerde instellingen, en heeft een informatieve taak naar het publiek toe.

De bevoegdheden van de ambtenaren die zijn belast met het toezicht worden geharmoniseerd, rekening houdende met wat terzake in andere wetten wordt bepaald. Hetzelfde geldt voor de sancties. Tevens worden andere wetten beter op de wet van 9 februari 1994 afgestemd (zo b.v. de wet van 29 juni 1990 betreffende de veiligheid van speelgoed).

De wet van 4 april 2001 treedt in werking op een door de Koning te bepalen datum en uiterlijk op 1 december 2001.

R.F.

Bodemsanering

In het *B.S.* van 19 juni 2001 werd het decreet van 18 mei 2001 bekendgemaakt houdende wijziging van het decreet van 22 februari 1995 betreffende de bodemsanering, wat de sanering van sites betreft. Het decreet wil een meer eenvoudige en geïntegreerde aanpak mogelijk maken van bodemverontreiniging, waarbij niet voor elk perceel afzonderlijk een ingewikkelde en lange procedure moet worden doorlopen (*Parl. St.*, VI.P., 2000-2001, nr. 524/3, 13). Daartoe wordt van het begrip «site» uitgegaan, zijnde een verzameling van verontreinigde gronden of potentieel verontreinigde gronden, vastgesteld krachtens het decreet (in het decreet van 22 februari 1995 wordt een afzonderlijk hoofdstuk VII ter ingevoegd betreffende de sites).

Met het decreet van 18 mei 2001 wil men vooral de bodemverontreiniging in woonzones en de ontwikkeling van «brownfields» tegengaan. «Brownfields» zijn verlaten braakliggende of onderbenutte industriële of niet-industriële terreinen waar expansie of ontwikkeling wordt bemoeilijkt als gevolg van echte of vermeende bodemverontreiniging. Die terreinen zijn vaak gelegen in oude stadsgedeelten en bezitten doorgaans een actief potentieel voor hergebruik of ontwikkeling (*Parl. St.*, VI.P., 2000-2001, nr. 524/1, 2).

Het decreet van 18 mei 2001 maakt een scheiding tussen de vaststelling (door OVAM of door de Vlaamse regering) en de identificatie van de site en de eigenlijke aanpak van de verontreiniging op de site. De vaststelling heeft van rechtswege tot gevolg dat een oriënterend bodemonderzoek wordt uitgevoerd op de site. Het decreet voorziet weliswaar in een procedure van aanvraag tot «exoneratie» door OVAM van de verplichting tot het verrichten van een dergelijk bodemonderzoek.

De algemene principes van art. 31 van het decreet van 22 februari 1995 (verplichting tot uitvoering van de bodemsanering) blijven van overeenkomstige toepassing op de sanering van sites.

Het decreet van 18 mei 2001 vermeldt geen specifieke datum van inwerkingtreding.

M.V.D.

Jaarlijkse vakantie – Jeugdige werknemers

De wet van 22 mei 2001 (*B.S.*, 21 juni 2001) voert het interprofessioneel akkoord van 22 december 2000 op het

vlak van de jaarlijkse vakantie uit. Bovendien een aantal ingrepen inzake de financiering van de bestaande stelsels hebben de belangrijkste wijzigingen betrekking op het vakantiestelsel van de jeugdige werknemers en de uitbreiding van het dubbel vakantiegeld tot de volledige vierde week.

De bestaande wetgeving m.b.t. jeugdige werknemers wordt vervangen door een systeem waarbij de jonge schoolverlater recht heeft op een vakantie van ten hoogste vier weken. Dat recht wordt afhankelijk gemaakt van de volgende cumulatieve voorwaarden: de betrokken werknemer heeft op 31 december van het vakantiedienstjaar de leeftijd van 25 jaar niet bereikt; de werknemer heeft de studies of opleiding beëindigd; de werknemer heeft na de beëindiging van de studie gedurende ten minste een maand arbeid als loontrekkende verricht. Opvallend is dat de vroegere beperking in de tijd (vier maanden), waarbinnen de schoolverlater als werknemer aan de slag diende te gaan, niet meer geldt.

De werknemer die aan de voorwaarden voldoet heeft recht op een jeugdvakantie-uitkering die gelijk is aan vier weken betaalde vakantie, waarvan de wettelijk toegekende vakantiedagen en het overeenstemmende vakantiegeld in verhouding tot het aantal gewerkte dagen in het vakantiedienstjaar in mindering worden gebracht. Deze jeugdvakantie-uitkering is ten laste van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening. De werkgever betaalt het gedeelte van het vakantiegeld waarop de werknemer recht zou hebben op grond van de gangbare reglementaire bepalingen.

De uitbreiding tot de volledige vierde week van het wettelijk dubbel vakantiegeld heeft tot gevolg dat de werkgeversbijdrage met 0,27 % wordt verhoogd en als zodanig wordt aangepast in de desbetreffende wetteksten.

De wet van 22 mei 2001 heeft uitwerking met ingang van 1 januari 2001 en is van toepassing vanaf het vakantiedienstjaar 2000, vakantiejaar 2001.

S.C.

Valsemunterij – Euro

De wet van 4 april 2001 (*B.S.*, 23 juni 2001; geen specifieke datum van inwerkingtreding vermeld) voert een kaderbesluit van 29 mei 2000 van de Raad van de Europese Unie uit door de strafrechtelijke bepalingen inzake valsemunterij aan te passen in het vooruitzicht van de invoering van de eenheidsmunt.

Thans biedt het Strafwetboek bescherming tegen de namaak van biljetten uitgegeven door de Schatkist of van biljetten waarvan de uitgifte is toegelaten door of krachtens de wet. Daar de eurobiljetten tijdens de overgangsperiode tot 1 januari 2002 nog niet worden uitgegeven, zou daaruit kunnen worden afgeleid dat de namaak van eurobiljetten tijdens deze periode niet is gedekt. Om dat te vermijden, stelt de wet van 4 april 2001 het vervalsen of het namaken van eurobiljetten strafbaar, zelfs vóór de uitgifte ervan.

Ook wordt de namaak of verandering van munten, waaronder euromunten, bestraft met zwaardere straffen dan voorheen. Bovendien wordt de poging tot het in omloop brengen van valse biljetten of muntstukken in alle gevallen bestraft. Daartoe worden twee nieuwe strafbare vormen van

poging in het Strafwetboek ingeschreven. Hij die poogt de te goeder trouw ontvangen biljetten of muntstukken in omloop te brengen, waarvan hij heeft vastgesteld dat zij ondeugdelijk zijn, is voortaan ook strafbaar. Voorts bestraft de wet de vervalsing of het onwettig bezit van elk voorwerp of middel dat dient voor het vervaardigen van valse biljetten en munten. Het vervalsen of namaken van cheques, waardebonnen en overschrijvingen uitgegeven door de thesaurie, wordt eveneens strafbaar.

De Belgische bankbiljetten en munten, alsook die van andere lidstaten van de Europese Unie, worden ook na de invoering van de euro nog beschermd door de strafwet, zulks om te vermijden dat namakers bankbiljetten of muntstukken in de oude munt zouden blijven vervaardigen om inruiling ervan te krijgen tegen de euro's bij de Nationale Bank.

De wet van 4 april 2001 wijzigt tot slot ook de Voorafgaande Titel Sv. Hierdoor kan in België een Belg of een buitenlander worden vervolgd die buiten het grondgebied strafbare feiten inzake namaak van de euro heeft gepleegd.

N.D.C.

Wijziging art. 317 N.Gem.W. – Hervatten van tuchtprocedure na vernietiging

De wet van 22 mei 2001 (*B.S.*, 28 juni 2001; geen specifieke datum van inwerkingtreding vermeld) tot aanvulling van art. 317 van de Nieuwe Gemeentewet maakt het de tuchtverheid mogelijk om, ingeval de door haar genomen beslissing wordt vernietigd door de Raad van State of door de toezichthoudende overheid of door deze laatste niet wordt goedgekeurd, de tuchtrechtelijke vervolging te hernemen gedurende een termijn die ingaat op het ogenblik waarop het arrest van de Raad van State of de beslissing van de toezichthoudende overheid wordt betekend, en zulks voor de duur van het gedeelte van de termijn (van zes maanden) die nog overbleef bij het instellen van de tuchtrechtelijke vervolging.

Luidens het bestaande art. 317, eerste lid, N.Gem.W., kan de tuchtverheid geen tuchtrechtelijke vervolging meer instellen na verloop van een termijn van zes maanden na de vaststelling of de kennisname van de strafbare feiten. Die bepaling kwam erop neer dat de tuchtverheid slechts een tuchtprocedure in haar geheel kon hervatten na een vernietigingsarrest van de Raad van State zolang de verjaaringstermijn van zes maanden niet was verstreken, wat in de praktijk echter vrijwel steeds het geval was, zodat een hervatting van de tuchtprocedure nagenoeg onmogelijk was. De wet van 22 mei 2001 heeft dit wel willen verhelpen (*Parl. St.*, Senaat, 1997-1998, nr. 1-857/1, 1-2).

De wet van 22 mei 2001 is van toepassing op de in art. 317, N.Gem.W., bedoelde tuchtrechtelijke vervolgingen, voor zover op de datum van haar inwerkingtreding geen zes maanden zijn verstreken na de vaststelling of de kennisname van de feiten door de tuchtverheid.

M.V.D.

BOEKEN

H. COUSY, E. DIRIX, S. STIJNS, J. STUYCK, D. VAN GERVEN (red.), **Liber Amicorum Walter van Gerven**, 2000, Antwerpen, Kluwer, LI + 600 p.

Kan men Walter van Gerven bij gelegenheid van diens emeritaat eren met een *liber amicorum*, nu hij zelf, enkele jaren geleden nog, geschreven heeft: «'Libri amicorum' zijn in. Zelf heb ik er langzaam maar zeker een hekel aan ... Er is een ware competitie ontstaan: steeds omvangrijker, 'meerderlijger', internationaler, ook duurder. Waar houdt het op? Zelf bezin ik mij al jaren hoe ik een 'Liber' voor mijzelf (als iemand dat überhaupt in zijn hoofd zou krijgen) kan vermijden, of althans in een originelere richting kan ombuigen.»

De redactiecommissie vermeldt deze opvatting van Walter van Gerven aan het einde van haar schets van het *curriculum vitae* van de jubilaris. Ze heeft er zich echter niet door laten afschrikken. Integendeel. Met het *liber* heeft ze, zoals ze zelf schrijft, bewust een poging gedaan om de uitdaging van de gevierde meester aan te gaan.

Ik prijs de moed van de redactie en feliciteer haar, en daarmee de jubilaris, met het resultaat. Het is een echt *liber amicorum* Walter van Gerven geworden. De redactie heeft dit weten te bereiken door de aangezochte auteurs op te dragen kort te zijn – dat is niet overal gelukt: er zijn nog redelijk wat bijdragen van meer dan twintig bladzijden –, en door ze te vragen uit te gaan van het werk van Walter van Gerven zelf. Met name dit laatste heeft vruchten afgeworpen. De bijdragen beginnen stevast met een of meer, vaak lange citaten uit het werk van de jubilaris, waarop vervolgens wordt ingegaan. Deze aanpak verzekert dat de gedachten en ideeën van de jubilaris centraal staan. Iedere auteur heeft een onderdeel eruit gelicht dat hem of haar bijzonder aanspreekt, zeker niet alleen om instemming te betuigen – Walter van Gerven zou zich diep ongelukkig hebben gevoeld –, maar ook om kritiek te uiten of om erop voort te bouwen. Derhalve geen toevallige bijdragen over onderwerpen die de auteurs toch nog op stock hadden of van plan waren te schrijven, maar een debat met de jubilaris. Zoals Wouter Devroe (p. 8) schrijft, heeft de door de redactie gekozen aanpak op ruime schaal geleid tot een herlezing van het werk van Walter van Gerven. Vanwege de visie die daaruit spreekt en de heldere stijl is dat zo goed bevallen, dat naar zijn mening het *liber amicorum* niet beschouwd mag worden als een cadeau van de auteurs aan Walter van Gerven, maar omgekeerd als cadeau van Walter van Gerven aan de auteurs.

Dat is alleraardigst, maar ook los daarvan is het een informatief en interessant boek geworden. Informatief, omdat we allen, in België, in Nederland en in andere «buitenlanden», natuurlijk weten dat Walter van Gerven een juridisch veelkunner is, maar wat dit concreet betekent, realiseert men zich pas echt duidelijk wanneer men zijn bibliografie met meer dan 250 titels van boeken en artikelen leest en het overzicht van de vele activiteiten die hij ontplooid heeft, op zich laat inwerken: van hoogleraar in de meest uiteenlopende vakgebieden en universitair bestuurder – bij sommigen spreekt deze combinatie vanzelf –, via voorzitter van de Bankcommissie naar advocaat-generaal bij het Europese Hof van Justitie terug naar de universiteit als bijzonder hoogleraar Europees *Ius Commune*. Een verscheidenheid aan functies die men zelden in één persoon verenigd ziet.

De bijdragen, dertig in geval, zijn ondergebracht in een aantal clusters. Achtereenvolgens betreffen ze her rechtsvindingsproces, de bronnen van objectief Belgisch en Europees recht, subjectieve rechten, hun genot en uitoefening, vermogen en rechtspersoon, en rechtshandeling en vertegenwoordiging. Het is niet doenlijk, en ook niet de bedoeling van deze aankondiging, alle bijdragen zelfs maar aan te stippen. Ik beperk mij tot een enkele, nogal subjectief gekozen opmerking. Een van de thema's waarover Walter van Gerven vanaf het begin veel geschreven heeft, is de taak van de rechter en de wijze van rechtspreken. Zijn boek «Het beleid van de rechter» uit 1973 was zijn tijd ver vooruit. Het maakte veel discussie los, ook in Nederland. Recentelijk heeft Walter van Gerven opnieuw de knuppel in het hoenderhok gegooid met een vurig pleidooi voor meer waarden-georiënteerde en transparantere rechtspraak. Maak de belangen en waarden die meespelen in het beslissingsproces zichtbaar en geef aan hoe en waarom ze zijn afgewogen zoals ze zijn afgewogen, met inbegrip van de aarzelingen die daarbij hebben bestaan. In het *liber amicorum* heeft de voorzitter van het Hof van

Cassatie, Ivan Verougstraete, deze voorstellen van Walter van Gerven getoetst aan de rechtspraak van de civiele kamer van «zijn» Hof. Het is een eerlijk stuk geworden, dat weliswaar niet erg tegemoetkomt aan wat de jubilaris graag zou zien, maar waarin wel met open vizier gedebatteerd wordt en dat, anders dan in arresten, soms wél afwegingen en twijfels laat zien.

Een ander thema *par excellence* van Walter van Gerven is zijn aandacht voor beginselen. Verschillende bijdragen hebben hierop betrekking, onder meer over goede trouw, wetsontduiking, rechtsmisbruik en evenredigheid. Ook meer beschouwende bijdragen over aard en betekenis van beginselen ontbreken niet. Terecht niet, nu volgens Walter van Gerven algemene rechtsbeginselen, geschreven en ongeschreven, tot een pluralisme van rechtsbronnen leiden en onmisbaar zijn voor de harmonisatie van het recht, zowel binnen de nationale rechtsorde als op Europees niveau. Harmonisatie van Gemeenschapsrecht werkt dispaartheid binnen nationale rechtssystemen in de hand. De zijns inziens enige manier om dit te vermijden, is door de beginselen die aan de nationale rechtsorden en aan de Europese Gemeenschap ten grondslag liggen, zoveel mogelijk te vergemeenschappelijk.

De combinatie van hoogleraar en bestuurder bij Walter van Gerven, die ik eerder vermeldde, heeft geleid tot publicaties over zeggenschapsverhoudingen in kleine en grote vennootschappen. Het cluster «Vermogen en rechtspersoon» pakt deze draad op. Ook de rapporten van de commissie van onafhankelijke deskundigen (de commissie van wijzen, waarvan Walter van Gerven deel uitmaakte), over het bestuur *c.q.* het wordende constitutionele recht in Gemeenschap krijgen veel aandacht.

Ten slotte vermeld ik nog de artikelen over de bewindsbevoegdheid, zoals bekend het onderwerp van zijn aggregaatsproefschrift in 1962. Ook het thema van zijn in die context gehouden openbare les over «De invloed van de verzekering op het verbintenissenrecht» wordt in een diepgravend artikel van Herman Cousy ter hand genomen. Toch weet ik niet of er na al die jaren op dit terrein zoveel vooruitgang is geboekt. Veeleer lijkt het erop alsof aansprakelijkheidsrecht en verzekering elkaar in een soort dodelijke omklemming gevangen houden. Zonder verzekering zou minder aansprakelijkheid bestaan, maar als gevolg van de verzekering dreigt de omvang van de aansprakelijkheid uit haar voegen te barsten. Is hier een uitweg te verwachten van (één van) de internationaal samengestelde studiegroepen die zich bezighouden met de harmonisatie van *tort law*? Het zou mooi zijn als het *Ius Commune*-project, geleid door Walter van Gerven zelf, hier baanbrekend zou weten te zijn. We zullen het spoedig weten, want binnenkort verschijnt het eerste volledige boek van dit project.

Dit laatste geeft tevens aan dat het emeritaat van Walter van Gerven louter functioneel is. Het belet hem niet gewoon door te gaan.

J.B.M. Vranken

M. VAN DEN BERG, A. BREGMAN, e.a., **Bouwrecht in kort bestek** – vierde herziene druk, Deventer, Kluwer, 2000, 581 p.

«Bouwrecht in kort bestek is», zo lezen we in het woord vooraf bij de vierde druk, «een vast onderdeel geworden van de Nederlandse juridische literatuur (...) nu dit boek in een periode van tien jaar de vierde druk beleeft». Elke nieuwe druk is een grondig herwerkte uitgave. Ook het bouwrecht ontsnapt immers niet aan de complexe ontwikkelingen die zich in tal van rechtsdomeinen manifesteren.

Wat mogen we begrijpen onder het rechtsgebied «bouwrecht», zoals het in het besproken werk aan bod komt? Het antwoord op die vraag vinden we in het eerste hoofdstuk. De auteurs opteren voor een ruim *voorwerp*, namelijk «de bouw in de zin van het totstandkomen en in stand houden van alle onroerende zaken, niet alleen gebouwen en andere bouwwerken, maar ook grondwerken in de ruimste zin van het woord». Qua *omvang* namelijk «in hoeverre moet dit recht specifiek op de bouw betrekking hebben», wordt gekozen voor specifiek bouwrecht (zoals de Wet op de Ruimtelijke Ordening) en algemeen op de bouw direct toepasselijk recht. Een derde kring van voor de bouw van belang zijnde, maar niet direct toepasselijk recht (zoals de Huisvestingswet 1992 of het huurrecht) komt in het behandelde werk niet aan bod.

Het werk krijgt een functionele structuur: het vertrekt vanuit de diverse fases die elkaar in het bouwproces opvolgen. Hiermee ver-

laten de auteurs uitdrukkelijk de meer traditionele behandeling van het bouwrecht in enerzijds een privaatrechtelijk gedeelte en anderzijds een publiekrechtelijk gedeelte.

Hoofdstuk 2 Bouwnijverheid biedt allereerst een bondig overzicht van de diverse partijen aan de aanbodzijde van de bouwmarkt (ontwerpers, uitvoerders en toeleveringsbedrijven) en van de organisaties waarin ze verenigd zijn. Zoals in België, zijn deze voor tal van activiteiten onderworpen aan een vestigingswetgeving. Deze wetgeving wordt in Nederland momenteel onderworpen aan een grondige evaluatie. Ten laatste op 1 januari 2006 zal de Vestigingswet, die dateert van 1954 en in 1995 werd vereenvoudigd, volledig worden ingetrokken. In dit onderdeel, kan het werk, dat werd bijgewerkt tot 1 mei 2000, bijgevolg niet up to date zijn. Het Besluit van 11 december 2000, houdende beperking van de eisen van handelskennis en vakbekwaamheid, bedoeld in de Vestigingswet Bedrijven 1954, tot die eisen die strikt noodzakelijk zijn vanwege hun beschermend effect op de veiligheid, de gezondheid of het milieu (*Stbl.* 26 december 2000) kon vanzelfsprekend in deze vierde uitgave niet worden verwerkt.

Een derde onderwerp dat in dit hoofdstuk aan bod komt, betreft de ketenaansprakelijkheid. Net als bij ons werd dit systeem van mede-aansprakelijkheid in Nederland in het leven geroepen om de fiscus en de sociale zekerheid een verhaal te bieden tegen zwartwerk en koppelbazerij.

De materie die in *Hoofdstuk 3 Bouwregulering* aan bod komt, heeft een voornamelijk publiekrechtelijk karakter. Allereerst vinden we in dit hoofdstuk een beknopt overzicht van de diverse overheidsorganen en -diensten die op de diverse beleidsniveaus (gemeente, provincie, Staat) bij de regulering betrokken zijn. Na een eveneens beknopte uiteenzetting over de ruimtelijke ordening in het algemeen, komen vervolgens meer specifieke onderwerpen aan bod, zoals stadsinrichting, milieubeheer, monumentenzorg, ...

Hoofdstuk 4 Bouwgrond biedt een overzicht van de uiteenlopende juridische aspecten van de (bouw)grond. Logischerwijze vangt dit hoofdstuk aan met een korte uiteenzetting over het juridisch en technisch bouwrijp maken van een grond, de zogenaamde grondexploitatie. Vervolgens wordt beknopt ingegaan op grondverwerving, zowel door particulieren als door de overheid. Hierbij moeten we voor ogen houden dat grondverwerving door de overheid in Nederland in het raam van het ruimtelijk orderingsbeleid een zeer belangrijke rol speelt. In dit verband moeten we ook het onderwerp over de gronduitgifte situeren, waarbij de overheid, nadat zij de grond heeft verworven en er een bepaalde bestemming aan gegeven heeft, deze opnieuw aan particulieren overdraagt, hetzij in de vorm van huur, hetzij in die van erfpacht, hetzij in die van eigendom.

Gelet op de bijzonder actieve rol die de overheid in Nederland op de bouw- en woningmarkt speelt, wordt op de publiek-private samenwerking (PPS) als instrument van grondbeleid in dit hoofdstuk in een afzonderlijk punt de aandacht gevestigd.

In dit vierde hoofdstuk komen tevens een aantal typisch zakenrechtelijke onderwerpen aan bod, zoals het recht van natrekking en de doorbreking ervan via de vestiging van een recht van opstal, de vestiging van erfdienstbaarheden, enz. Er wordt ook aandacht besteed aan de zakenrechtelijke situatie van een onroerend goed bij de diverse vormen van financiering (hypothecaire financiering, huurkoop, leasing), alsook aan een aantal recente eigendomsvormen, zoals timesharing.

Hoofdstuk 5 Bouwfinanciering en -subsidiering schetst een overzicht van de diverse private en publieke financieringsmogelijkheden, waaronder de subsidiërmogelijkheden bij de realisatie van een bouwproject.

Hoofdstuk 6 Bouwcontracten vormt een eerder uitgebreid hoofdstuk. Vooraleer in te gaan op diverse soorten overeenkomsten naargelang de hoedanigheid van de partijen (bij de realisatie van een bouwproject sluit de opdrachtgever vaak overeenkomsten met verscheidene partijen), besteden de auteurs ruime aandacht aan de precontractuele fase (keuze van de bouwparticipanten en de wijze waarop de bouwheer zich dient te gedragen ten opzichte van concurrerende aanbieders). Vervolgens komen de algemene voorwaarden in overeenkomsten aan bod en de juridische vraagstukken (zoals de gebondenheid van de tegenpartij indien hij van deze voorwaarden geen kennis heeft kunnen nemen) hierrond, die de pennen nog steeds in beweging brengen. Twee overeenkomsten, namelijk de architectenovereenkomst en de aannemingsovereenkomst worden aan een nadere analyse onderworpen. Het eigendomsvoorbehoud en het retentierecht van de aannemer worden in

een apart punt onder de loep genomen. Ten slotte komen in dit hoofdstuk eveneens de zogenaamde geïntegreerde contracten aan bod. Hierbij worden het ontwerp en de uitvoering van het werk door één partij verzorgd, de bouwmeester of nog de ontwerpende bouwheer. In Nederland zijn de ontwerpfunctie en de uitvoeringsfunctie immers juridisch niet van elkaar gescheiden. Het begrip «bouwmeester» uit het Nederlandse recht en het begrip «project-ontwikkelaar» zoals wij dit kennen, hebben bijgevolg niet noodzakelijk dezelfde betekenis.

Hoofdstuk 7 Bouwaansprakelijkheid en -verzekering. Onder die noemer wordt hier niet behandeld de contractuele aansprakelijkheid, maar de aansprakelijkheid die buiten contractuele verhoudingen kan ontstaan zoals productaansprakelijkheid, aansprakelijkheid op grond burenhinder, ... Ook de aansprakelijkheid van de overheid komt aan bod. Enerzijds kan deze aansprakelijkheid oplopen in haar hoedanigheid van bouwheer, maar anderzijds kan de overheid ook in haar rol van regelgever tot een schadevergoeding worden veroordeeld indien een bepaalde beschikking onjuist wordt bevonden.

In *Hoofdstuk 8 Bouwrechtspraak* wordt allereerst ingegaan op de rechtspraak door de burgerlijke rechter. Terwijl de rol van de burgerlijke rechter op het terrein van het bouwcontractenrecht eerder bescheiden is, omdat partijen in die materie vaak opteren voor arbitrage, speelt deze rechter wel een belangrijke rol in de sfeer van de aansprakelijkheid voor onrechtmatig daad (kabel- en leidingenschade, burennrecht, ...).

Voorts wordt ruim aandacht besteed aan twee vormen van alternatieve geschillenbeslechting: enerzijds de arbitrage – die in bouwzaken een lange traditie kent en in internationale bouwcontracten een belangrijke rol speelt – en anderzijds de geschillenregeling bij wege van bindend advies. Deze laatste vorm van geschillenbeslechting levert geen voor tenuitvoerlegging vatbare titel op, zodat wanneer een van de partijen het bindend advies niet nakomt, de wederpartij zich alsnog tot de rechter moet wenden met een vordering tot nakoming van dit advies.

Hoofdstuk 9 Bouwbelastingen biedt een beknopt overzicht van de diverse soorten belastingen (B.T.W., overdrachtsbelasting) waaraan (transacties met betrekking tot) onroerende goederen worden onderworpen.

Ten slotte biedt *Hoofdstuk 10 Internationaal bouwcontractenrecht* een bondig overzicht van de in de internationale praktijk gehanteerde standaardvoorwaarden, waarvan de FIDIC-Conventions opgesteld door de Fédération Internationale des Ingénieurs Conseils wellicht de meest bekende en gebruikte zijn.

Zoals uit de voorstelling van het werk blijkt, biedt het een overzicht van de diverse juridische aspecten die in het bouwproces aan bod kunnen komen. Hoewel op de meeste aspecten slechts beknopt wordt ingegaan, wordt dit gecompenseerd door talrijke verwijzingen naar meer grondige studies terzake. Het boek vormt dan ook een prima basiswerk.

Elise Degroote

D.J.B. DE WOLFF, *Wet aanpassing arbeidsduur*, Deventer, Kluwer, 2000, 145 p.

Het tiende nummer in de Nederlandse reeks *Actualiteiten Sociaal Recht* is gewijd aan de op 1 juli 2000 in werking getreden «Wet aanpassing arbeidsduur» (hierna: W.A.A.), die de werknemer de mogelijkheid biedt om vermindering of vermeerdering van de arbeidsduur te vragen.

Achtereenvolgens worden de voorgeschiedenis, de korte inhoud, de plaats in het geheel van het recht en de reikwijdte van de W.A.A. besproken. Daarna komen artikelsgewijs alle deelaspecten aan bod. De behandeling regelgeving is als bijlage achteraan de tekst afgedrukt.

Rekening houdende met het uitgangspunt van de reeks, heeft de auteur vooral oog gehad voor de problemen die in de praktijk kunnen opduiken. Deze vraagbaak is dan ook uitsluitend bestemd voor de Nederlandse markt. Wie in België als beleidsverantwoordelijke bezig is met de problematiek van de arbeidsduur, combinatie arbeid-gezin en aanverwante toestanden kan hieruit evenwel de nodige inspiratie putten.

Patrick Humblet

NIEUW!

Actuele problemen van jaarlijkse vakantie

D. Ryckx en J. Nietvelt (eds.)

2001 | ISBN 90-5095-179-1 | xiii + 123 blz. | 31 EUR

Rechtspraak en goede boeken over jaarlijkse vakantie zijn zeer zeldzaam: klaarblijkelijk is dit een zaak van de wetgever en de sociale partners, waar weinig wetenschappelijke aandacht aan wordt besteed. Hierbij is het merkwaardig vast te stellen dat andere schorsingen van de arbeidsovereenkomst in de literatuur wel zeer veel aandacht krijgen, hoewel mag aangenomen worden dat de jaarlijkse vakantie voor bijna alle werknemers de meest frequente schorsing van de arbeidsovereenkomst is, die bovendien het beste wordt vergoed.

De geringe aandacht voor de vakantiereglementering staat in schril contrast met het feit dat elke beoefenaar van het sociaal recht regelmatig wordt geconfronteerd met toepassingsproblemen – van principiële tot louter rekenkundige – bij het implementeren van de reglementering.

Dit boek biedt dan ook een uniek up-to-date algemeen overzicht van de vakantiereglementering, met bijzondere aandacht voor de rechtspraak. Ook de problemen die rijzen wanneer de tewerkstelling internationale elementen bevat en de vraag hoe variabel loon wordt behandeld in de vakantiereglementering worden uitgebreid behandeld. Het boek sluit af met enkele knelpunten rond het vakantiegeld bij het einde van de dienstbetrekking en bij de nieuwe werkgever: wat is de brutowedde waarop vakantiegeld einde dienst wordt berekend, hoe wordt het vakantiegeld bij de nieuwe werkgever berekend?

Met bijdragen van N. Gybels, D. Ryckx, H. Van Hoogenbemt en V. Vervliet

Bestel nu!

Stuur de coupon in een voldoende gefrankeerde envelop terug naar Intersentia Uitgevers nv | Churchilllaan 108 | B-2900 Schoten (Antwerpen) | België

Of fax de coupon naar ++32 (0)3 658 71 21

Of stuur een berichtje naar mail@intersentia.be

ANTWOORDCOUPON

Hebt u vragen? Bel ++32 (0)3 680 15 50

☐ Ja, ik bestel ____ ex. van het boek **Actuele problemen van jaarlijkse vakantie** (ISBN 90-5095-179-1) tegen de prijs van 31 EUR per exemplaar. Ik betaal pas na ontvangst van de factuur, die mij samen met mijn bestelling wordt bezorgd.

de heer | mevrouw

naam:	voornaam:
firma:	
straat:	nr.:
postnummer:	gemeente:
land:	
telefoon:	fax:
e-mail:	btw:
datum:	handtekening:

Intersentia nv respecteert uw privacy. De persoonsgegevens die u doorgeeft, mag het gebruiken om u op de hoogte te houden van zijn uitgaven. Wilt u geen commerciële informatie van Intersentia nv? Kruis dan dit vakje aan: ☐ U kunt uw gegevens ook opvragen en laten verbeteren via fax of per brief.

intersentia

NIEUW!

De hervorming van het voogdijrecht

Serie Instituut voor Familierecht en Jeugdrecht K.U.Leuven

P. SENAEEVE, J. GERLO EN F. LIEVENS (eds.)

2001 | ISBN 90-5095-207-0 | XXV + 499 blz. | 110 EUR

Op 1 augustus 2001 is de nieuwe voogdijwet in werking getreden. De belangrijkste hervormingen zijn dat de instelling van de familieraad volledig wordt afgeschaft en dat de voogdij over minderjarigen slechts opvalt ingeval beide ouders overleden zijn of in de voortdurende onmogelijkheid zijn om het ouderlijk gezag uit te oefenen. De taken en de bevoegdheid van de vrederechter bij de werking van de voogdij worden aanzienlijk uitgebreid. Tal van andere hervormingen en moderniseringswerken worden doorgevoerd, niet enkel inzake de voogdij zelf, maar ook inzake de uitoefening van het ouderlijk gezag over de goederen, het aangaan van een huwelijk, de ontvoogding, enz.

Uit de inhoud:

DEEL I - OPENVALLEN EN ORGANISATIE VAN DE VOOGDIJ

Inleiding - Openvallen van de voogdij - Organisatie van de voogdij - Het overgangsrecht

DEEL II - WERKING VAN DE VOOGDIJ INZAKE DE PERSOON - WIJZIGINGEN IN BOEK I B.W. INZAKE HUWELIJK, ADOPTIE, PLEEGVOOGDIJ EN ONTVOOGDING

De werking van de voogdij inzake de persoon - Huwelijk - Afstamming - Adoptie en volle adoptie - Pleegvoogdij - Ouderlijk gezag - Belangentegenstelling tussen de minderjarige en zijn ouders - Ontvoogding - Verlengde minderjarigheid - De voogdij van het O.C.M.W.

DEEL III - WERKING VAN DE VOOGDIJ INZAKE HET VERMOGEN

De modernisering van het vermogensbeheer - De vaststelling en beschrijving van het te beheren vermogen - De basisbeschikkingen - De eigenlijke werking van de voogdij - De verantwoordingsverplichting - Het overgangsrecht

DEEL IV - DE PROCEDURES INZAKE VOOGDIJ EN HET HOORRECHT VAN MINDERJARIGEN

De procedures inzake voogdij en inzake vaststelling van de onmogelijkheid om het ouderlijk gezag uit te oefenen - Het hoorrecht

DEEL V - DE VERKOOP VAN ROERENDE EN ONROERENDE GOEDEREN VAN MINDERJARIGEN

De verkoop van onroerende goederen in het kader van de voogdij - De verkoop van roerende goederen in het kader van de voogdij - Bijzondere aandachtspunten in verband met de vervreemding van goederen van de minderjarige onder ouderlijk gezag - Beperkte wijziging in de machtigingsregels voor de overige onbekwamen - overgangsrecht

DEEL VI - ERFENISSEN, SCHENKINGEN EN LEGATEN. VERZEGELING EN BOEDELBSCHRIJVING. VERDELINGEN

De erfenissen - Schenkingen en legaten - Bewarende maatregelen - Verdelingen

DEEL VII - DE WETTELIJKE HYPOTHEEK VAN DE MINDERJARIGEN EN VAN DE ONBEKWAAMVERKLAARDEN

Inleiding - De rechthebbenden van de wettelijke hypotheek - De gewaarborgde schuldverzoeken - De afbakening van de wettelijke hypotheek - De inschrijving van de wettelijke hypotheek - De ontoereikende en de overmatige waarborgen - De doorhaling van de wettelijke hypotheek - Overgangsrecht

DEEL VIII - PRAKTISCHE WENKEN BIJ HET OPTREDEN VAN DE VREDEGERECHTEN MET NIEUWE MODELLEN VOOR DE RECHTSPRAKTIJK

Inleiding - Voogdij over minderjarigen - Verrichtingen bij het einde van de voogdij - De (verlengde) minderjarige onder ouderlijk gezag en de ontvoogde minderjarige - Allerlei - Modellen - Overgangsbepalingen

Dit boek brengt een exhaustief overzicht van alle gevolgen die deze ingrijpende wets hervorming meebrengt en biedt een aantal handige modellen aan voor de rechtspraak.

Met bijdragen van: F. Aps, Chr. De Wulf, Chr. Engels, S. Mosselmans, P. Senaeeve, E. Vandendyck, U. Van den Plas, M. Verrycken en A. Wylleman

Bestel nu!

Stuur de coupon in een voldoende gefrankeerde envelop terug naar Intersentia Uitgevers nv | Churchillaan 108 | B-2900 Schoten (Antwerpen) | België

Of fax de coupon naar ++32 (0)3 658 71 21

Of stuur een berichtje naar mail@intersentia.be

ANTWOORDCOUPON

Hebt u vragen? Bel ++32 (0)3 680 15 50

☐ Ja, ik bestel ____ ex. van het boek **De hervorming van het voogdijrecht** (ISBN 90-5095-207-0). Ik betaal 110 EUR per exemplaar. Ik betaal pas na ontvangst van de factuur, die mij samen met mijn bestelling wordt bezorgd.

de heer | mevrouw

naam: _____ voor naam: _____
firma: _____
straat: _____ nr.: _____
postnummer: _____ gemeente: _____
land: _____
telefoon: _____ fax: _____
e-mail: _____ btw: _____
datum: _____ handtekening: _____

Intersentia nv respecteert uw privacy. De persoonsgegevens die u doorgeeft, mag het gebruiken om u op de hoogte te houden van zijn uitgaven. Wilt u geen commerciële informatie van Intersentia nv? Kruis dan dit vakje aan: ☐ U kunt uw gegevens ook opvragen en laten verbeteren via fax of per brief.

intersentia

1-C-A-R